



รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

การพัฒนาองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นตำบลทับน้ำเพื่อเป็นหลักสูตรท้องถิ่นและแหล่งเรียนรู้ผ่านระบบอินเตอร์เน็ต

โดย

นางสาววันดี ศรีสวัสดิ์ และคณะ

กุมภาพันธ์ 2560

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

การพัฒนาองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นตำบลทับน้ำเพื่อเป็นหลักสูตรท้องถิ่นและแหล่งเรียนรู้ผ่านระบบอินเตอร์เน็ต

คณะผู้วิจัย	สังกัด
1. นางสาววันดี ศรีสวัสดิ์	คณะศิลปศาสตร์
2. นางสาวนิสาชล ตรีไพบูลย์	คณะศิลปศาสตร์
3. นายจักกเมธ พวงทอง	คณะศิลปศาสตร์
4. นายกันตวีร์ เวียงสิมา	คณะศิลปศาสตร์

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยและมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย)
และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป

กิตติกรรมประกาศ

รายงานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีด้วยความร่วมมือของคณะผู้วิจัย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย และสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ที่ได้ให้ทุนสนับสนุนงานวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัย ขอกราบขอบพระคุณผู้บริหารคณะศิลปศาสตร์ และผู้บริหารมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิทุกท่าน ตลอดจนเจ้าหน้าที่ของสถาบันวิจัย ทุกท่านที่ได้อำนวยความสะดวกให้กับคณะผู้วิจัย

นอกจากนี้แล้วผู้วิจัยขอขอบคุณท่านผู้ผู้บริหาร ครู นักเรียน โรงเรียนวัดผึ่งแดด และปราชญ์ชุมชนทุกท่านที่ได้ให้ความเมตตาอำนวยความสะดวกในการทำงานวิจัย คอยให้ข้อมูลในทุกด้านที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงานวิจัย ตลอดจนนักศึกษาสาขาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารสากล และบรรดาลูกศิษย์ทั้งหลายที่มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเป็นครั้งนี้

คณะผู้วิจัยขอกราบขอบคุณบรรดาผู้ที่ช่วยเก็บรวบรวมข้อมูลต่างๆ และผู้ที่เป็น กำลังใช้ให้กับคณะผู้วิจัยทุกท่านได้แก่ ครอบครัว พี่น้อง และเพื่อนร่วมงานทุกท่าน

คณะผู้วิจัย

บทคัดย่อ

ชื่องานวิจัย การพัฒนาองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นตำบลทับน้ำเพื่อเป็นหลักสูตรท้องถิ่นและแหล่งเรียนรู้ผ่านระบบอินเตอร์เน็ต

หัวหน้าโครงการวิจัย นางสาววันดี ศรีสวัสดิ์

ปีงบประมาณ 2559

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเพื่อนำองค์ความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนตำบลทับน้ำ มาสร้างเป็นหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นการจักสาน การแปรรูปมันเทศ และเพลงเรือ เพื่อใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ในช่วง “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ให้กับนักเรียนระดับชั้นมัธยามศึกษาปีที่ 1-3 โรงเรียนวัดผึ่งแดด นอกจากนี้ยังได้นำหลักสูตรที่ผ่านการทดลองใช้และปรับปรุงแล้วไปสร้างเป็นแหล่งข้อมูลการเรียนรู้ผ่านเครือข่ายอินเตอร์เน็ต ซึ่งในการทำวิจัยดังกล่าวมีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างหลักสูตรท้องถิ่นด้านวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับใช้เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนในสถานศึกษาในเขตชุมชนทับน้ำ และจัดทำเป็นแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผ่านระบบอินเตอร์เน็ต ให้กับคนในชุมชน และบุคคลทั่วไป นอกจากนี้ยังเป็นการสร้างจิตสำนึกรักบ้านเกิดให้กับเยาวชนในชุมชนโดยการมีส่วนร่วมในกิจกรรมอนุรักษ์สืบทอดภูมิปัญญาในท้องถิ่นของตน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – ปีที่ 3 ปีการศึกษา 2559 โรงเรียนวัดผึ่งแดด ในเขตชุมชนตำบลทับน้ำประมาณ 30 คน โดยหลักสูตรท้องถิ่นที่สร้างขึ้นประกอบด้วยสาระเรียนรู้จำนวน 3 เรื่อง คือ 1) ภูมิปัญญาจักสาน 2) ด้านภูมิปัญญาการแปรรูปมันเทศ ละ 3) ภูมิปัญญาเพลงพื้นบ้าน(เพลงเรือ) รวมใช้ระยะเวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทั้งสิ้น 24 ชั่วโมง

ผลการวิจัยพบว่า การสร้างหลักสูตรท้องถิ่นด้านภูมิปัญญาการจักสาน การแปรรูปมันเทศ และเพลงเรือเป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีกำหนดสาระการเรียนรู้ ผลการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้และแผนการจัดการเรียนรู้ระยะเวลาทั้งสิ้นจำนวน 24 ชั่วโมง และจากการประเมินหลักสูตรท้องถิ่นดังกล่าว พบว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ส่วนผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สำหรับผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 หลักจากใช้หลักสูตรท้องถิ่นเรื่องภูมิปัญญาการจักสาน การแปรรูปมันเทศ และเพลงเรือ พบว่านักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก และการนำหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องภูมิปัญญาการจักสาน การแปรรูปมันเทศ และเพลงเรือ ไปสร้างเป็น

แหล่งข้อมูลเพื่อการเรียนรู้ผ่านระบบอินเตอร์เน็ตเพื่อให้บุคคลทั่วไปได้มีโอกาสเข้าถึงข้อมูลนั้น ผู้วิจัยได้ดำเนินการนำข้อมูลดังกล่าวลงไว้ในเว็บไซต์ของคณะศิลปศาสตร์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิเพื่อเป็นประโยชน์ในการศึกษาข้อมูลด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อไป

Abstract

Name of Project **The Development of Local Cognitive Wisdom of Tub Nam distract as a Local Curriculum and Learning Resources via the Internet.**

Head of Project: **Miss Wandee Srisawat**

Budget Year **2016**

This research is a study to apply the local cognitive wisdom of Tub Nam distract as a local curriculum of weaving basketry, processing yam and singing boat songs for the event during the course of "Moderate Class More Knowledge" for Grade 7-9 students of Wat Pueng Dad school. Moreover, this research also applies the trial and improved course to design the resource for learning via the internet. The purpose of this research is to create the course of cultural local cognitive wisdom for the learning activity in the educational institutes in Tub Nam community and to design the resource of learning local wisdom via internet for the locals and general people. Furthermore, this project can create the awareness hometown admiration to youth in the community by participating in conservation activities in their local wisdom.

The sample used in this research is the 30 grade 7-9 students in the academic year of 2016 from Wat Pueng Dad school in Tub Nam community. The designed local curriculum composed of three topics to learn about 1) weaving basketry; 2) processing yam and 3) singing folk song (boat song). The duration of the event the course was 24 hours in total.

The research found that the creating of a course on traditional knowledge of weaving, basketry, processing yam and singing boat song is a activity of learning that

determine the learning subject, learning outcome, learning unit and learning plan with the total duration of 24 hours.The assessment of the mentioned local curriculum found that the level of appropriate was at a high level. The results compare the achievement of students after studying was higher than before studying at a statistically significant level. 01. Considering the satisfaction

of the grade 7-9 students after studying the courses of local wisdom of weaving basketry, processing yam and singing boat song revealed that students were satisfied at a high level. The application of local wisdom of weaving basketry, processing yam and singing boat song to create a resource for learning via the Internet that the general people have the opportunity to access the data was carried down by the researcher to publish the information on the website of the Faculty of Arts, University of Technology Suvarnabhumi to be useful in the study of the traditional knowledge further.

สารบัญ

		หน้า
บทคัดย่อ		(3)
ABSTRACT		(5)
กิตติกรรมประกาศ		(7)
สารบัญ		(8)
สารบัญตาราง		(10)
สารบัญภาพ		(11)
บทที่ 1 บทนำ		1
	1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
	1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
	1.3 ขอบเขตงานวิจัย	4
	1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
	1.5 นิยามคำศัพท์	5
บทที่ 2 วรรณกรรมและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง		6
	2.1 ข้อมูลทั่วไปของตำบลทับน้ำ	6
	2.2 ประวัติความเป็นมาโรงเรียนวัดผึ้งแดด	9
	2.3 วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น	11
	2.4 ความสำคัญของหลักสูตรท้องถิ่น	14
	2.5 แนวคิดการลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้	17
	2.6 การเรียนรู้ผ่านระบบ Web Based Learning	21
	2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	22
	2.8 กรอบแนวความคิดการวิจัย	31
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย		33
	3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย	33
	3.2 ระยะเวลาที่ใช้ในการทำวิจัย	33
	3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและตรวจสอบประสิทธิภาพของหลักสูตร	33
	3.4 การสร้างและการหาประสิทธิภาพเครื่องมือ	34
	3.5 การดำเนินการทอดลอง	34

	3.6 การดำเนินการทดลองใช้หลักสูตร	**36**
	3.7 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	**37**
บทที่ 4 ผลการวิจัย		**31**
	4.1 ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน	31
	4.2 ผลการประเมินหลักสูตรท้องถิ่น	40
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ		45
	5.1 สรุปผลการวิจัย	46
	5.2 อภิปรายผล	46
	5.3 ข้อเสนอแนะ	48
บรรณานุกรม		49
ภาคผนวก ก ประมาลภาพถ่าย		52
ภาคผนวก ข หลักสูตรท้องถิ่น		61
ภาคผนวก ค แบบสอบถามและแบบประเมิน		89
ประวัติผู้วิจัย		97

สารบัญตาราง

	หน้า
2.1 ตารางแสดงจำนวนประชากรตำบลทับน้ำ	7
2.2 ตารางแสดงรายชื่อและตำแหน่งบุคลากรโรงเรียนวัดผึ่งแดด	10
2.3 ตารางแสดงข้อมูลนักเรียนโรงเรียนวัดผึ่งแดด	11
4.1 จำนวนและร้อยละของสถานภาพทั่วไปของครู	35
4.2 จำนวนและร้อยละของความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับการนำหลักสูตท้องถิ่นเรื่องภูมิปัญญาการจักสาน ภูมิปัญญาการแปรรูปมันเทศ และภูมิปัญญาเพลงเรือ มาใช้เป็นกิจกรรมการเรียนการสอน	36
4.3 จำนวนและร้อยละของสถานภาพทั่วไปของนักเรียน	38
4.4 จำนวนร้อยละของความคิดเห็นของนักเรียน เกี่ยวกับการนำหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องภูมิปัญญาการจักสาน ภูมิปัญญาการแปรรูปมันเทศ และภูมิปัญญาเพลงเรือ มาใช้เป็นกิจกรรมการเรียนการสอน	38
4.5 ความเหมาะสมและความสอดคล้องของแผนการจัดการเรียนรู้หลักสูตรท้องถิ่นเรื่องภูมิปัญญาการจักสาน ภูมิปัญญาการแปรรูปมันเทศ และภูมิปัญญาเพลงเรือ	41
4.6 ผลการเปรียบเทียบคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องภูมิปัญญาการจักสาน ภูมิปัญญาการแปรรูปมันเทศ และภูมิปัญญาเพลงเรือ	42
4.7 ความพึงพอใจที่มีต่อหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องภูมิปัญญาการจักสาน ภูมิปัญญาการแปรรูปมันเทศ และภูมิปัญญาเพลงเรือ	43

สารบัญภาพ

	หน้า
2.1 แผนที่แสดงอาณาเขตติดต่อตำบลทับน้ำและตำบลใกล้เคียง	6
2.2 วัดผึ่งแดด	8
2.3 โรงเรียนวัดผึ่งแดด	8
2.4 โรงเรียนวัดผึ่งแดด	9

บทที่ 1
บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ภูมิปัญญาท้องถิ่น ถือเป็นองค์ความรู้ที่มีการสั่งสมและถ่ายทอดมาเป็นระยะเวลานาน ซึ่งในสังคมไทยถือเป็นสังคมที่เก่าแก่ มีภูมิปัญญาอยู่จำนวนมาก โดยภูมิปัญญาเหล่านี้ นอกจากแสดงความเป็นเอกลักษณ์ไทยแล้ว ยังเป็นเครื่องชี้วัดความเจริญและพัฒนาการของคนในชาติไทย (จักรพันธ์ โสมะเกษตริน, 2551: 1) ทั้งนี้การสั่งสมภูมิปัญญาเฉพาะของตนที่มีอยู่เป็นจำนวนมากนั้น บางพื้นที่มีการสร้างภูมิปัญญาที่ใช้ในพื้นที่ของตนจนเรียกได้ว่าเป็น ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Wisdom) หรือ ภูมิปัญญาชาวบ้าน (Popular Wisdom) เป็นการแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างคนกับธรรมชาติแวดล้อม และคนกับสิ่งที่เหนือธรรมชาติ รวมไปถึงกิจกรรมทุกอย่างในวิถีชีวิตที่เกี่ยวข้องกับการจัดการ การปรับตัวการเรียนรู้เพื่อการอยู่รอดของบุคคล ชุมชน และสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงถือเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการพัฒนาชีวิต ความอยู่รอดของบุคคล ทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม

จากการทำวิจัยเรื่องการศึกษาองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นในพื้นที่ตำบลทับน้ำ อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่าในชุมชนตำบลทับน้ำมีประวัติความเป็นมาที่ยาวนาน มีวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นหลายประเภท เช่น ภูมิปัญญาด้านการแพทย์และการรักษาโรค (การกวาดยา การพ่นลมพิษ การประคบอยู่ไฟหลังคลอดบุตร ฯลฯ) ภูมิปัญญาด้านการเกษตรและประมง (การสานสุ่ม การทำลอบดักปลา ฯลฯ) ภูมิปัญญาด้านอาหาร (การแปลรูปมันเทศและเผือก) โดยเฉพาะอย่างยิ่งภูมิปัญญาด้านหัตถกรรมเครื่องจักสาน (เช่น งอบ กระด้ง ตะแกรง ตะกร้า ฯลฯ) ซึ่งในปัจจุบันภูมิปัญญาดังกล่าวข้างต้นเริ่มมีให้เห็นน้อยลง บางอย่างก็สูญหายไปแล้ว เนื่องจากขาดการสืบทอด และได้รับความสนใจที่จะศึกษาเรียนรู้น้อยลงจากกลุ่มเยาวชนรุ่นหลัง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในระบบการศึกษาปัจจุบัน ซึ่งได้นำเอารูปแบบการศึกษาแผนใหม่จากประเทศตะวันตกเข้ามา ทำให้ระบบการเรียนรู้แบบเดิมของชุมชน เช่น การเรียนรู้เรื่องการทำนาของพ่อแม่ การเรียนรู้ด้านหัตถกรรมจักสานและการเรียนรู้การรักษาอาการเจ็บไข้แบบโบราณจากบรรพบุรุษถูกกระทบกระเทือน (อุทัย ดุลยเกษม และอรศรี งามวิทยาพงศ์. 2540: 3) ซึ่งเมื่อรับระบบการศึกษาแบบตะวันตกเข้ามา นักการศึกษาไทยไม่สนใจไม่ปรับปรุงและไม่ยกย่องภูมิปัญญาท้องถิ่น ทำให้สูญเสียมรดกที่ล้ำค่าของชาติไปมาก และสังคมไทยได้ละเลยไม่ให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาท้องถิ่นมานาน เมื่อมีโรงเรียนสอนความรู้แบบสากล เกิดขึ้น ภูมิปัญญาท้องถิ่นก็ถอยร่นไปจากระบบการศึกษาไทยจนเกือบสิ้นเชิง ซึ่งการถ่ายทอดเนื้อหาที่อยู่บนความคิดและวัฒนาธรรมของต่างประเทศนั้นจะทำให้สิ่งที่เป็นไทยค่อยๆหมดไป หากเราไม่รู้ว่าวัฒนธรรมของเราอยู่ตรงไหน ก็ไม่สามารถที่จะอนุรักษ์ไว้และถ่ายทอดต่อไปในอนาคต นอกจากคนไทยจะขาดรากฐานความคิด

ที่เป็นภูมิปัญญาแล้ว หลายสิ่งหลายอย่างที่รับเข้ามาอาจจะขัดกับวิถีชีวิตของคนไทย ดังเห็นได้จากการที่เรารับเอาภูมิปัญญาสากลเข้ามาโดยปราศจากการเลือกสรรและละทิ้งภูมิปัญญาดั้งเดิมของไทย ทำให้เกิดมหันตภัยร้ายแรงที่คุกคามต่อคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมนานัปการ เป็นปัญหาทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมระดับชาติ (รุ่ง แก้วแดง. 2541: 216)

จากนโยบายการส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษา และแนวทางการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของสถานศึกษาดังกล่าว สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จะต้องเป็นตัวกลางในด้านการประสานความร่วมมือกับโรงเรียน และชุมชน ในการร่วมกันคิดและจัดการกรอบหลักสูตรท้องถิ่น เพื่อกำหนดให้มีการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น จัดกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนในเรื่องเกี่ยวกับท้องถิ่นในแง่มุมต่างๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม วัฒนธรรม เพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสเรียนรู้เรื่องราวของชุมชนท้องถิ่นพัฒนาตนและท้องถิ่น สังคมของตนเองได้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2552 : 1)

การพัฒนาหลักสูตรในท้องถิ่นในระดับโรงเรียนจึงถือเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาการศึกษา ซึ่งครูผู้สอนและผู้บริหารการศึกษาจะต้องตระหนักในความจำเป็นของการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นโดยการนำภูมิปัญญาไทย ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือภูมิปัญญาชาวบ้าน เพื่อการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา และจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องนำกระบวนการวิจัยเข้ามาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรเพราะการวิจัยเป็นกระบวนการค้นหาความรู้และข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาหลักสูตร สามารถนำข้อค้นพบมาแก้ไขปัญหา และนำมาปรับปรุงหลักสูตรให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2552: 17)

จากกการแถลงนโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ของกระทรวงศึกษาธิการเมื่อปีการศึกษา 2558 โดยมีที่มาจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) มีสาระสำคัญในการปฏิบัติตามนโยบายดังกล่าว ก็คือ แต่เดิมเด็กนักเรียนจะต้องเลิกเรียนเวลา 16.00 น. ก็จะเปลี่ยนเป็นเลิกเรียนในชั้นเรียนเวลา 14.00 น. เพื่อนำเวลา 2 ชั่วโมงนั้นไปให้โรงเรียนต่างๆ จัดกิจกรรมเพิ่มเติมความรู้ให้แก่เด็ก เพื่อให้เด็กมีความสุขกับการเรียนรู้ ไม่เครียด และไม่มีการบ้านเพิ่ม ซึ่งในช่วงบ่ายหลังการเรียนในห้องเรียน จะเป็นการฝึกการเรียนรู้ให้กับเด็กๆ เป็นการเรียนนอกห้องเรียน เพื่อให้เด็กอยู่และต่อสู้กับสังคมได้ผ่านกิจกรรมในรูปแบบต่างๆ โดยจะเป็นกิจกรรมที่ดึงดูดความสนใจให้เด็กอยากทำและมีความสุข สำหรับกิจกรรมที่จะให้ครูนำไปจัดกิจกรรมแก่เด็กๆ จะเป็นกิจกรรมแบบกว้างๆ มีจำนวนมากและมีความหลากหลาย เพื่อให้โรงเรียนได้เลือกใช้ตามความเหมาะสมกับสภาพในแต่ละพื้นที่ เช่น กิจกรรมโรงเรียนห่างไกล กิจกรรมโรงเรียนระดับอำเภอ เป็นต้น แต่สุดท้ายโรงเรียนจะเป็นผู้ตัดสินใจเลือกกิจกรรมเอง

นอกจากนี้ การทำกิจกรรมต่างๆ สามารถปรับเปลี่ยนได้เมื่อเสร็จสิ้นแล้ว เช่น การสอนทำกับข้าว อาจใช้เวลาเพียงเดือนเดียว หรือบางกิจกรรมอาจเชิญชาวบ้านหรือปราชญ์ชาวบ้านมาช่วยสอน โดยมีค่าตอบแทนให้

ด้วย เช่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมถึงกิจกรรมที่จะช่วยเสริมสร้างทางด้านวิชาการให้กับเด็กโดยไม่รู้ตัว เช่น การดูหนังเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ชาติไทย เพื่อให้เด็กแสดงบทบาทสมมติ การฝึกเป็นผู้นำเด็ก เป็นหัวหน้าห้อง เป็นต้น ส่วนเด็กที่เรียนอ่อนในวิชาหลักก็จะให้โรงเรียนพิจารณาหาแนวทางช่วยเหลือ เพื่อเติมเต็มทางด้านวิชาการ และให้สามารถเรียนตามเพื่อนได้ทัน เป็นต้น

จากการศึกษาข้อมูลดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะนำองค์ความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้จากการทำวิจัยไปแล้วก่อนหน้านี้ มาศึกษาค้นคว้าแนวทางการปฏิบัติ เพื่อการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ที่ใช้ในการเรียนการสอนในสถานศึกษาของชุมชน เพื่อให้สอดรับกับนโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งได้กำหนดให้สถานศึกษาลดชั่วโมงเรียนของนักเรียนในภาควิชาการตามกลุ่มสาระหลักในชั้นเรียนถึงเวลา 14.00 น. จากนั้นนักเรียนจะได้ทำกิจกรรมนอกห้องเรียน ในกลุ่มสาระที่เหลือแบบบูรณาการและกิจกรรมกลุ่ม ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนลดความเครียด และเสริมสร้างทักษะทุกด้าน คือด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม นั้น สะเต็มศึกษาเป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการบูรณาการวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรมและคณิตศาสตร์เข้าด้วยกัน ที่จะทำให้นักเรียนได้เรียนรู้อย่างมีความหมายและเชื่อมโยงกับชีวิตจริง และเป็นกิจกรรมที่โรงเรียนสามารถนำมาใช้เป็นอีกทางเลือกหนึ่งในการจัดกิจกรรมตามนโยบายลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ได้ เป็นเครื่องมือในการพัฒนาผู้เรียน ให้มีจิตสำนึกในการฟื้นฟู อนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเองให้สืบทอดต่อไป เป็นการเปิดโอกาสให้ครู-อาจารย์ ผู้รู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนทับน้ำและชุมชนใกล้เคียง ตลอดจนผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อตอบสนองแนวทางการพัฒนาด้านการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติว่าด้วยการจัดการศึกษาเพื่อให้เยาวชนไทยได้เรียนรู้เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ รู้คุณค่าความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น อนุรักษ์และสืบทอดพัฒนาต่อไป นอกจากนี้ยังจะพัฒนาองค์ความรู้ภูมิปัญญาดังกล่าวเป็นแหล่งเรียนรู้ผ่านระบบอินเตอร์เน็ต (Web Based Learning) เพื่อเปิดกว้างให้นักเรียนมีแหล่งค้นคว้านอกห้องเรียน ตลอดจนคนในชุมชน และบุคคลทั่วไปได้เข้าไปเรียนรู้ เพื่อพัฒนาความรู้และอาจต่อยอดเป็นอาชีพของคนในชุมชนที่ยั่งยืนและเข้มแข็งต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์

1. เพื่อสร้างหลักสูตรท้องถิ่นด้านวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับใช้เป็นกิจกรรมการเรียนการ สอนช่วงลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ในสถานศึกษาในเขตชุมชนทับน้ำ
2. เพื่อจัดทำเป็นแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผ่านระบบอินเตอร์เน็ต ให้กับคนในชุมชน และบุคคลทั่วไป

2. เพื่อสร้างจิตสำนึกรักบ้านเกิดให้กับเยาวชนในชุมชนโดยการมีส่วนร่วมในกิจกรรมอนุรักษ์สืบทอดภูมิปัญญาในท้องถิ่นของตน

1.3 ขอบเขตงานวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการนำเอาองค์ความรู้ทั้งด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนตำบลทับน้ำที่ได้รวบรวมจากการทำวิจัยก่อนหน้านี้ มาจัดทำเป็นหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อจะใช้ประโยชน์ในกิจกรรมการเรียนการสอนของสถานศึกษาในชุมชนตำบลทับน้ำ ซึ่งจะมีรายละเอียดดังนี้

1) พื้นที่ทำการวิจัย ได้แก่ ชุมชนตำบลทับน้ำและชุมชนใกล้เคียง อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2) ประชากรที่เข้าร่วมในการวิจัย ประกอบด้วย
   2.1) ครู นักเรียนโรงเรียนในเขตชุมชนทับน้ำและชุมชนใกล้เคียง
   2.2) ปราญช์ผู้เชี่ยวชาญด้านงานจักสาน ด้านงานคหกรรมแปรรูปมันเทศ และด้านเพลงเรือ เพลงเกี่ยวข้าว
3) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
   3.1) การสนทนากลุ่ม (Focus Group) คือการระดมปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน ครู-อาจารย์ ฯลฯ มาร่วมให้ข้อมูลและแสดงความคิดเห็นเพื่อวางแผนในการวิจัย
   3.2) การสัมภาษณ์ภายใต้เงื่อนไขของความรอบรู้ของผู้ให้ สัมภาษณ์ เช่น ปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรู้เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น
   3.3) การสังเกตการณ์จากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
4) ขั้นตอนการดำเนินงาน
   4.1) ลงพื้นที่ศึกษาและประสานงานกับ ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้อำนวยการโรงเรียน ครู-อาจารย์ นัดหมายวัน เวลา สถานที่ในการจัดประชุมระดมความคิดและข้อมูลเพื่อวางแผน
   4.2) สร้างหลักสูตรท้องถิ่นร่วมกันระหว่างนักวิจัย ครู ปราญช์ด้านงานจักสาน ปราญช์ด้านเพลงพื้นบ้านประเภทเพลงเรือเพลงเกี่ยวข้าว และปราญช์ด้านงานคหกรรมแปรรูปอาหาร ตลอดจนผู้เกี่ยวข้อง
   4.3) ทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่น ผ่านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในช่วงลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ ระหว่างเวลา 14.00 น. – 16.00 น. โดยอบรมให้ความรู้และฝึกปฏิบัติ ให้กับ

นักเรียนในระดับชั้นมัธยมต้น (ม.1 – ม.3) โรงเรียนวัดผึ่งแดด เพื่อสังเกตและประเมินผลสัมฤทธิ์

4.4) นำหลักสูตรที่ผ่านขั้นตอนการประเมินไปพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้ผ่านระบบอินเตอร์เน็ต

4.5) จัดทำรายงานวิจัย

5) การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล โดยวิธีการประมวลและจำแนกข้อมูลตามประเด็นวิจัย ดำเนินการตรวจสอบข้อมูล วิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูล แก้ไขและสร้างหลักสูตรท้องถิ่นร่วมกันระหว่างทีมวิจัย และกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย นำเสนอเพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิให้ข้อเสนอแนะ จัดทำรูปเล่มนำเสนอข้อมูลงานวิจัยสู่สาธารณะต่อไป

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้หลักสูตรท้องถิ่นด้านภูมิปัญญาที่ผ่านการพัฒนาปรับปรุงเพื่อใช้เป็นกิจกรรมจัดการเรียนการสอนช่วงลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ให้กับนักเรียนโรงเรียนในชุมชนตำบลทับน้ำ
2. ได้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านระบบเทคโนโลยีที่ทันสมัยให้กับคนในชุมชน
3. คนในชุมชนโดยเฉพาะเยาวชนได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สืบทอดด้านภูมิปัญญาในท้องถิ่นของตนและเกิดความรักในชุมชนของตน
4. องค์ความรู้และทักษะที่ได้จากหลักสูตรสามารถนำไปสร้างอาชีพเกิดเป็นรายได้ต่อไป
5. สร้างเครือข่ายและความสัมพันธ์อันดีระหว่างหน่วยงานและชุมชน

1.5 นิยามศัพท์ที่ใช้ในงานวิจัย

องค์ความรู้ หมายถึง ข้อมูล ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับวัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนตำบลทับน้ำ อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ภูมิปัญญา หมายถึง องค์ความรู้ ความคิด ความเชื่อ ความสามารถ และทักษะที่มีอยู่ในชุมชนทับน้ำ

ปราชญ์ชาวบ้าน หมายถึง บุคคลผู้เป็นเจ้าของภูมิปัญญาชาวบ้านในชุมชนบ้านทับน้ำ

สถานศึกษา หมายถึง โรงเรียนวัดผึ่งแดด และ โรงเรียนวัดศรีภวังค์

หลักสูตรท้องถิ่น หมายถึง หลักสูตรที่รวบรวมและพัฒนาจากองค์ความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนตำบลทับน้ำ เพื่อใช้ประโยชน์ในกิจกรรมการเรียนการสอนช่วงลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ให้กับนักเรียนในสถานศึกษาในชุมชนตำบลทับน้ำ

บทที่ 2
วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บ้านทับน้ำเป็นหมู่บ้านหนึ่งในตำบลทับน้ำ อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่มีพื้นที่อยู่ที่ราบลุ่ม พื้นที่โดยทั่วไปเต็มไปด้วยหนอง และบึงเป็นที่สำหรับเลี้ยงช้างที่ดีในยุคสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานีในยามที่บ้านเมืองสงบนายโขลงช้างจะนำช้างมาเลี้ยงในย่านนี้ทั้งหมด ปล่อยช้างให้กินหญ้าและลงอาบน้ำในบึงแห่งนี้จนทำให้เรียกว่า “ท่าช้าง” ต่อมาสภาพหนองบึงเริ่มตื้นเขินจึงมีคนเข้าไปปลูกบ้านอาศัยดูแล้วเหมือนบ้านอยู่ในน้ำจึงเรียกว่า “บ้านทับน้ำ”

2.1 ข้อมูลทั่วไปของตำบล:

ตำบลทับน้ำเป็นที่ราบลุ่มมีคลองผ่านทุกหมู่บ้านทั้ง 5 หมู่บ้าน ในฤดูน้ำ น้ำจะท่วม มีการจัดระบบระบายน้ำเป็นประตูระบายน้ำตลอดเป็นระยะตามคลอง



ภาพที่ 2.1 แผนที่แสดงอาณาเขตติดต่อตำบลทับน้ำและตำบลใกล้เคียง

อาณาเขตตำบล :

พื้นที่และอาณาเขตตำบลทับน้ำและตำบล มีเนื้อที่ประมาณ 12.56 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 7,850 ไร่ มีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ จรด ตำบลบ้านม้า อ.บางปะหัน จ.พระนครศรีอยุธยา

ทิศใต้ จรด ตำบลบ้านลี่ อ.บางปะหัน จ.พระนครศรีอยุธยา

ทิศตะวันออก จรดตำบลบ้านม้า อ.บางปะหัน จ.พระนครศรีอยุธยา

ทิศตะวันตก จรด ตำบลสายทอง อ.ป่าโมก จ.อ่างทอง

เขตการปกครองตำบลทับน้ำ

หมู่ที่ 1 บ้านคลองสาน

หมู่ที่ 2 บ้านลำปู่เฒ่า

หมู่ที่ 3 บ้านกลาง

หมู่ที่ 4 บ้านทับน้ำ

หมู่ที่ 5 บ้านปลายน้ำ

จำนวนประชากรของตำบล :

จำนวนประชากรทั้งสิ้น 3,055 คน เป็นชาย 1,465 คน เป็นหญิง 1,590 คน อาศัยอยู่ใน 840 ครัวเรือน เฉลี่ยครัวเรือนละเกือบ 2 คน

ตารางที่ 2.1 ตารางแสดงจำนวนประชากรตำบลทับน้ำ

ตำบล/หมู่บ้าน	ชาย	หญิง	รวม	ครัวเรือน
ตำบลทับน้ำ	1,465	1,590	3,055	840
หมู่ที่ 1 บ้านคลองสาน	251	260	511	158
หมู่ที่ 2 บ้านลำปู่เฒ่า	457	517	947	240
หมู่ที่ 3 บ้านกลาง	278	318	596	161
หมู่ที่ 4 บ้านทับน้ำ	219	240	459	153
หมู่ที่ 5 บ้านปลายน้ำ	260	255	515	128

ข้อมูลอาชีพของตำบล :

อาชีพหลัก ทำนา ปลูกมัน,เผือก

อาชีพเสริม ทำจักสานและค้าขาย

ข้อมูลสถานที่สำคัญของตำบล :

1) ที่ทำการ อบต.ทับน้ำ

2) วัดผึ่งแดด

3) วัดศรีภวังค์

4) โรงเรียนวัดผึ่งแดด

5) โรงเรียนวัดศรีภวังค์

6) สถานีอนามัย ต.ทับน้ำ



ภาพที่ 2.2 วัดผึ่งแดด



ภาพที่ 2.3 โรงเรียนวัดผึ่งแดด

ภูมิประเทศ

พื้นที่ส่วนใหญ่ตำบลทับน้ำ เป็นพื้นที่ราบลุ่มน้ำท่วมถึง จึงเหมาะแก่การทำการเกษตร อีกทั้งยังมีลำคลองเชื่อมต่อหลายสาย มีสภาพดินร่วนปนทรายเหมาะแก่การเพาะปลูกทำให้เกษตรกรในพื้นที่มีน้ำสำหรับทำการเกษตรเกือบตลอดทั้งปี

ลักษณะภูมิอากาศ

เนื่องจากมีที่ตั้งอยู่บริเวณภาคกลาง ทำให้มีฤดูกาลคล้ายกับตำบลอื่นๆ คือ มี 3 ฤดู มีฝนตกชุกตลอดปี ทั้งนี้เพราะได้รับอิทธิพลจากมรสุมตะวันตกเฉียงใต้

การคมนาคมขนส่ง

การเดินทางติดต่อกับอำเภอและจังหวัด โดยการใช้รถยนต์รับจ้าง หรือรถจักรยานยนต์รับจ้าง ซึ่งไม่มีรถประจำทางผ่าน ภายในพื้นที่ตำบลเองมีถนนลาดยาง ระยะทางรวม 4,441 กิโลเมตร ถนนคอนกรีตเสริมเหล็กภายในหมู่บ้าน ระยะทางรวม 3,185 กิโลเมตร ถนนลูกรัง ระยะทางรวม 10,170 กิโลเมตร

2.2 ประวัติความเป็นมาโรงเรียนวัดผึ่งแดด



ภาพที่ 2.4 โรงเรียนวัดผึ่งแดด

โรงเรียนวัดผึ่งแดด มีชื่อเต็มว่า โรงเรียนวัดผึ่งแดดบุญสืบวิชชนูปภัมภ์ ก่อตั้งเมื่อวันที่ 1 ธันวาคม 2477 ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่หมู่ 4 ตำบลทับน้ำ อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เปิดการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาล – ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ภายใต้การดูแลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตำบลทับน้ำ โดยยึดหลักปรัชญา คือ ประพฤติดี มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ เชิดชูคุณธรรม หมายถึง โรงเรียนมุ่งเน้นพัฒนาเยาวชนให้เป็นคนดี มีวินัยในตนเองและรับผิดชอบต่อสังคม มีความใฝ่รู้ ใฝ่เรียน แก้สถานการณ์เฉพาะหน้าได้ด้วยสติปัญญา มีความคิดอย่างสร้างสรรค์ มีคุณธรรม

ต่อตนเองและสังคม และมีวิสัยทัศน์ คือ เป็นสถานศึกษาที่มีคุณภาพทางการศึกษา ผู้เรียนมีสุขภาพดี ใฝ่หาความรู้ คู่คุณธรรม นำเทคโนโลยี เพื่อการเรียนรู้สู่วิถีชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รักภูมิใจในท้องถิ่นความเป็นอยุธยาและความเป็นไทย

ข้อมูลผู้บริหารและบุคลากร

ตารางที่ 2.2 ตารางแสดงรายชื่อและตำแหน่งบุคลากรโรงเรียนวัดผึ้งแดด

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง
1	นางเรณู ศรีนิล	ผู้อำนวยการ
2	นางสาวกันยารัตน์ กลมกล่อม	ครู
3	นางสาวปริศนา รัตนธารากร	ครูชำนาญการพิเศษ
4	นางสุนันท์ แจ้งใจ	ครูชำนาญการพิเศษ
5	นายบุญเชิด แจ้งใจ	ครูชำนาญการพิเศษ
6	นางสุนิสา เฟื่องศิลป์	ครูชำนาญการพิเศษ
7	นายสมชาย แสงประไพ	ครูชำนาญการพิเศษ
8	นางรสสุคนธ์ ใยบัว	ครูชำนาญการ
9	นางสาวบุษยมาศ ผึ้งหลวง	ครู
10	นางกิตติยา นัยพร	ครูชำนาญการพิเศษ
11	นายเสนอ ทองจุล	ครู
12	นายไพฑูรย์ ศรีดี	ครู
13	นางสาวจุฑารัตน์ นาคแก้ว	ครู
14	นายศรัณย์ อินทรรักษา	ครูผู้ช่วย
15	นางสาวธนพร ปุณณวิสุทธิ์	ครู
16	นางสาวประกายกุล มีสม	ครู (อัตราจ้าง)

ข้อมูลนักเรียน

ตารางที่ 2.3 ตารางแสดงข้อมูลนักเรียนโรงเรียนวัดผึ่งแดด

ระดับชั้น	ชาย	หญิง	รวม	ห้องเรียน
อนุบาล 3 ขวบ	25	28	53	1
อนุบาล 1	10	13	23	1
อนุบาล 2	9	8	17	1
ประถมปีที่ 1	8	13	21	1
ประถมปีที่ 2	9	5	14	1
ประถมปีที่ 3	6	7	13	1
ประถมปีที่ 4	10	8	18	1
ประถมปีที่ 5	19	6	25	1
ประถมปีที่ 6	9	14	23	1
มัธยมปีที่ 1	11	10	21	1
มัธยมปีที่ 2	10	2	12	1
มัธยมปีที่ 3	6	6	12	1
รวมทั้งสิ้น	132	120	252	12

2.3 วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

เสถียร โกเศศ นาคะประทีป (2515 : 55) กล่าวว่า วัฒนธรรมหมายถึง สภาพอันเป็นความเจริญงอกงาม อันมีความหมายได้หลายนัยแล้วแต่จะมุ่งมองวัฒนธรรมในแง่ใด ซึ่งวัฒนธรรมนี้มนุษย์เองเป็นผู้สร้างและปรับปรุงจากธรรมชาติและเรียนรู้จากกันและกัน ดังนั้นวัฒนธรรมจะเจริญหรือเสื่อมก็อยู่ที่คนในสังคมนั้น ๆ วัฒนธรรมแบ่งออกเป็น 5 หมวดใหญ่ คือ

1. วัฒนธรรมวัตถุ เช่นสิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ อาหารการกิน เครื่องแต่งกาย อาวุธ เครื่องมือ เครื่องใช้ เป็นต้น

2. สถาบันสังคม กิจกรรมที่จัดตั้งเป็นระเบียบขึ้นไว้ เพื่อประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่งที่สังคมสนใจ ในการดำเนินวิถีชีวิต อย่างปกติสุข ปราศจากการเบียดเบียนที่กดขี่กัน อย่างมีสวัสดิภาพสังคม เช่น การจัดระเบียบครอบครัว การถ่ายทอดวัฒนธรรมรุ่นต่อรุ่น และโครงสร้างการเมือง เป็นต้น

3. จิตใจ เช่น วัฒนธรรมทางความเชื่อ ศาสนา เพื่อเป็นหลักยึดเหนี่ยวจิตใจยามมีทุกข์ เดือดร้อน หรือเป็นเครื่องกำหนดบังคับใจไม่ให้ประพฤติชั่ว

4. สุนทรียภาพ การสร้างสิ่งที่เป็นความงาม ความไพเราะ เรียกว่าศิลปะซึ่งแบ่งออกเป็น ศิลปะบริสุทธิ์ (pure arts) ศิลปะประยุกต์ (decorative arts)

5. ภาษา วัฒนธรรมจะยืนยงและมีความเจริญงอกงามได้อยู่ที่มนุษย์มีภาษาเพราะเป็นการถ่ายทอดวัฒนธรรมให้แก่กันในสังคมเพื่อเป็นการสื่อความรู้และความรู้สึกแก่กัน

นอกจากนี้ เสน่ห์ นครสันติภาพ (2543 : 78) ได้กล่าวถึงลักษณะของวัฒนธรรมไว้ดังนี้คือ

1. เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ มิใช่เกิดขึ้นเองโดยปราศจากการเรียนรู้มาก่อน

2. เป็นมรดกทางสังคม วัฒนธรรมเป็นผลของการเรียนรู้และการถ่ายทอดของมนุษย์ โดยใช้ภาษาเป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดจากคนรุ่นก่อนมายังคนรุ่นหลัง ดำเนินกันต่อ ๆ มาไม่ขาดสาย ภาษาจึงเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของวัฒนธรรม

3. วิถีชีวิตมนุษย์หรือแบบของการดำเนินชีวิต เราสามารถจำแนกวัฒนธรรมจากสังคมหนึ่งออกจากอีกสังคมหนึ่งได้โดยไม่ถือว่าเป็นวัฒนธรรมของใคร สูงต่ำ ล้าหลังหรือป่าเถื่อนกว่าวัฒนธรรมหนึ่ง

4. เป็นสิ่งที่ไม่คงที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

อมรา พงศาพิชญ์ (1431 : 1) ได้ให้ความหมายของวัฒนธรรม หมายถึง ระบบสัญลักษณ์ในสังคมมนุษย์ที่มนุษย์สร้างขึ้น อาจจะเป็นการกำหนดพฤติกรรมและความคิด ตลอดจนวิธีการหรือระบบการทำงาน ซึ่งต้องมีการเรียนรู้ และมีการถ่ายทอดสู่คนรุ่นหลัง วัฒนธรรมในสังคมแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะ คือวัฒนธรรมที่เป็นสัญลักษณ์และจับต้องไม่ได้ ได้แก่ ภาษาพูด ระบบความเชื่อ โลกทัศน์ กริยา มารยาท ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมทางด้านวัตถุ ได้แก่ อาคารบ้านเรือน วัดและศิลปกรรม ประติมากรรมต่าง ๆ ตลอดจนสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ ที่เป็นประจำทุกวัน และกาญจนา แก้วเทพ (2539 : 19) กล่าวว่าการส่งเสริมชุมชนให้พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องให้ความสำคัญในการให้ชุมชนเป็นแกนกลางในการพัฒนาหรือส่งเสริมในสิ่งที่เป็นของท้องถิ่นนั้นที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตและสิ่งที่เป็นรูปธรรมโดยดึงผู้ที่เป็นปราชญ์ชาวบ้านร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวด้วยเพื่อช่วยในการอนุรักษ์การจ้างงาน อันนำมาซึ่งการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ในขณะเดียวกันก็มีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรม โดยให้ชุมชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการการท่องเที่ยวด้วย

ความหมายของภูมิปัญญา

ภูมิปัญญา หรือ Wisdom หมายถึง ความรู้ ความสามารถ ความเชื่อ ที่นำมาไปสู่การปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหาของมนุษย์ หรือ ภูมิปัญญา คือ พื้นความรู้ของปวงชนในสังคมนั้น ๆ และปวงชนในสังคมยอมรับรู้ เชื่อถือ เข้าใจ ร่วมกัน เรียกว่า ภูมิปัญญา

ภูมิปัญญาไทย หมายถึง องค์ความรู้ ความสามารถและทักษะของคนไทยอันเกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้ เลือกสรร ปรุงแต่ง พัฒนา และถ่ายทอดสืบต่อกันมา เพื่อใช้แก้ปัญญาและพัฒนาวิถีชีวิตของคนไทยให้สมดุลกับสภาพแวดล้อมและเหมาะสมกับยุคสมัย ภูมิปัญญาไทยนี้มีลักษณะเป็นองค์รวม มีคุณค่าทางวัฒนธรรมเกิดขึ้นในวิถีชีวิตไทย ซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่นอาจเป็นที่มาขององค์ความรู้ที่งอกงามขึ้นใหม่ที่จะช่วยในการเรียนรู้ การแก้ปัญหา การจัดการและการปรับตัวในการดำเนินวิถีชีวิตของคนไทย ลักษณะองค์รวมของภูมิปัญญามีความเด่นชัดในหลายด้านเช่น ด้านเกษตรกรรม ด้านอุตสาหกรรม และหัตถกรรม ด้านการแพทย์แผนไทย ด้านการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ด้านกองทุนและธุรกิจชุมชน ด้านศิลปกรรม ด้านภาษาและวรรณกรรม ด้านปรัชญา ศาสนา และประเพณี และด้านโภชนาการ วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณะและภูมิปัญญา

ภูมิปัญญาชาวบ้าน หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น (Folk Wisdom)

ได้มีผู้ความหมายดังนี้ **กระทรวงศึกษาธิการ (2539 : 2)**หมายถึง ความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ในชีวิตของคนเราผ่านกระบวนการศึกษา สังเกตคิดวิเคราะห์จนเกิดปัญญา และตกผลึกมาเป็นองค์ความรู้ที่ประกอบกันขึ้นมาจากความรู้เฉพาะหลาย ๆ เรื่อง ความรู้ดังกล่าวไม่ได้แยกย่อยออกมาเป็นศาสตร์ เฉพาะสาขาวิชาต่าง ๆ อาจกล่าวไว้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นจัดเป็นพื้นฐานขององค์ความรู้สมัยใหม่ที่จะช่วยในการเรียนรู้ การแก้ปัญหา การจัดการ แลการปรับตัวในการดำเนินชีวิตของคนเรา ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นความรู้ที่มีอยู่ทั่วไปในสังคม ชุมชน และในการตัวของผู้รู้เอง หากมีการสืบค้นหาเพื่อศึกษา และนำมาใช้ก็จะเป็นที่รู้จักกันเกิดการยอมรับ ถ่ายทอดและพัฒนาไปสู่คนรุ่นใหม่ตามยุคตามสมัยได้

ศักดิ์ชัย เกียรตินาคินทร์ (2542 : 2) ได้ให้ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ องค์ความรู้ความสามารถของชุมชนที่สั่งสมสืบทอดกันมานาน เป็นความจริงแท้ของชุมชนเป็นศักยภาพที่จะใช้แก้ปัญหาจัดการปรับตน เรียนรู้ และถ่ายทอดสู่คนรุ่นใหม่ เพื่อให้ดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างผาสุก เป็นแก่นของชุมชนที่จรรโลงความเป็นชาติให้อยู่รอดจากทุกข์ภัยพิบัติทั้งปวง

จารุวรรณ ธรรมวัติ (2543 : 1) ได้ให้ความหมาย ของภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ แบบแผน การดำเนินชีวิตที่มีคุณค่าแสดงถึงความเฉลียวฉลาดของบุคคล และสังคมซึ่งได้สั่งสมและปฏิบัติต่อกันมา ภูมิปัญญาจะเป็นทรัพยากรบุคคล หรือทรัพยากรความรู้ก็ได้

จากการศึกษาความหมายและแนวคิดของภูมิปัญญาของชาวบ้านที่กล่าวมาแล้วข้างต้นพอสรุปได้ว่า ภูมิปัญญาไทย หมายถึง ความรู้ ความสามารถในการดำเนินชีวิตอยู่ในพื้นที่นั้น ๆ โดยใช้สติปัญญาสั่งสมความรู้อย่างแพร่หลาย ผสมผสานความกลมกลืนระหว่างศาสนา สภาพภูมิอากาศ สภาพแวดล้อมการประกอบอาชีพและกระบวนการเหล่านี้มาจนหลายชั่วคนซึ่งจะเป็นวิถีการดำเนินชีวิตของมนุษย์นั้น เกิดจากการเรียนรู้และสั่งสมประสบการณ์เป็นระยะเวลายาวนาน โดยอาศัยภูมิปัญญาที่มีอยู่มาใช้ในการตั้งถิ่นฐาน การประกอบอาชีพ การปรับตัวและแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิต จนเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของธรรมชาติและสังคม

2.4 ความสำคัญของหลักสูตรท้องถิ่น

หลักสูตรท้องถิ่น หมายถึงหลักสูตรที่สร้างขึ้นจากสภาพปัญหาและความต้องการของผู้เรียน หลักสูตรท้องถิ่นจะสอดคล้องเหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่นนั้นๆ เป็นหลักสูตรบูรณาการที่ผู้เรียน ชุมชนและครูร่วมกันสร้างขึ้น เพื่อมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนจากชีวิต เรียนแล้วเกิดการเรียนรู้สามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตอย่างมีคุณภาพและเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมอย่างมีความสุข การเรียนการสอนจะสอนตามความต้องการของผู้เรียน โดยครูเป็นผู้คอยให้คำแนะนำ ผู้เรียนเป็นผู้ค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง ดังนั้น หลักสูตรท้องถิ่นจึงมีความสำคัญ ดังต่อไปนี้ (กองพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน. 2543 : 5)

1. เป็นหลักสูตรที่ตอบสนองการเรียนรู้ของรู้เรียนเฉพาะเนื้อหาสาระของหลักสูตรสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนตามสภาพปัญหาที่เป็นจริง

2. ทำให้กิจกรรมการเรียนรู้มีความหมายต่อผู้เรียน เพราะผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้

3. ผู้เรียนได้เรียนรู้วิธีการแสวงหาความรู้ เพื่อที่จะมาใช้เป็นข้อมูลในการแก้ปัญหาในชีวิตจริงของตนเองในวันข้างหน้า รวมทั้งวิธีวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล เพื่อการตัดสินใจที่เหมาะสมกับการดำเนินชีวิตของตนเอง

4. ชุมชนและภูมิปัญญาในชุมชน มีโอกาสมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้กับผู้เรียน ซึ่งเป็นสมาชิกของชุมชน

จึงอาจสรุปได้ว่า หลักสูตรท้องถิ่น หมายถึง ประสบการณ์การเรียนรู้ที่จัดให้กับกลุ่มผู้เรียนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายที่จัดตามสภาพปัญหาและความต้องการของผู้เรียนในท้องถิ่นนั้นๆ เป้าหมายหลัก คือ ต้องการให้ผู้เรียนได้นำไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้เรียนให้ดีขึ้น

ลักษณะของหลักสูตรท้องถิ่น มีลักษณะดังต่อไปนี้ (กองพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน. 2543 : 5)

1. เป็นหลักสูตรที่ตอบสนองความหลากหลายของปัญหามุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตให้เหมาะสมกับเพศ วัย มีความสมดุลทั้งด้านความรู้ ความคิด และทักษะเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติจริงจนเกิดทักษะและสามารถนำไปใช้กับสถานการณ์อื่นได้อย่างเหมาะสม

2. เป็นหลักสูตรที่ส่งเสริมให้ท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรของตนเอง เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์จากการเรียนรู้ท้องถิ่นตนเอง เป็นการเชื่อมโยงระหว่างการเรียนกับชีวิตจริงและการทำงาน รวมทั้งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีความรักและความผูกพันกับท้องถิ่นของตนมีการส่งเสริมให้ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการศึกษา

3. เป็นหลักสูตรที่สอดคล้องกับการดำเนินชีวิตจริง และมุ่งเน้นการเรียนรู้อย่างบูรณาการ ไม่แยกส่วนของกระบวนการเรียนรู้ โดยผู้เรียนเป็นผู้จัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง ครูจะเป็นผู้คอยให้คำแนะนำให้คำปรึกษา และช่วยเหลืออำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน อันจะนำไปสู่การคิดเป็น ทำเป็น และสามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้

4. เป็นหลักสูตรที่สามารถพัฒนาได้ตลอดเวลา เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป

5. เป็นหลักสูตรที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นคนที่มีคุณภาพของสังคมในด้านศีลธรรม จริยธรรมและการธำรงไว้ซึ่งสังคมประชาธิปไตย การรักษาสิ่งแวดล้อม เกิดศรัทธาเชื่อมั่นในภูมิปัญญา และวัฒนธรรมท้องถิ่นของชุมชนและของประเทศชาติ

หลักการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

หลักสูตรท้องถิ่น มีหลักในการพัฒนาที่ส่งผลให้กลุ่มเป้าหมายได้เกิดปัญญา หรือเกิดการเรียนรู้ ดังนี้ (กองพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน. 2543 : 4)

1. การเรียนรู้เพื่อสร้างองค์ความรู้ มีเป้าหมายมุ่งที่การเรียนรู้สภาพปัญหา วิธีการแก้ปัญหา และการปรับปรุงอย่างลึกซึ่ง คือ ให้รู้และเข้าใจอย่างกระจ่างว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบันจนสามารถวิเคราะห์และสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ของตนเองได้

2. การเรียนรู้เพื่อพัฒนาความสามารถในการปฏิบัติจริง มีเป้าหมายมุ่งที่การเรียนรู้ในการวิเคราะห์สถานการณ์เพื่อการปฏิบัติจริง จนเกิดความชำนาญและสามารถปฏิบัติได้ในทุกสถานการณ์

3. การเรียนรู้เพื่อการอยู่ร่วมกัน มีเป้าหมายมุ่งที่การเรียนรู้ เพื่อเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรมด้วยการมีความเชื่อ และตระหนักว่ามนุษย์ทุกคนต้องร่วมมือกัน พึ่งพาอาศัยกันและอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข

4. การเรียนรู้เพื่อการพัฒนาศักยภาพ เป้าหมายมุ่งที่การเรียนรู้ เพื่อพัฒนาตนเองให้มีชีวิตที่งอกงาม ปรับปรุงบุคลิกภาพอย่างมั่นใจ เน้นการมีเหตุผลและมีวิสัยทัศน์

กระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

กระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ประกอบด้วยขั้นตอนหลัก 4 ขั้นตอน ดังนี้ (กองพัฒนาการศึกษานอโรงเรียน. 2543 : 13)

ขั้นที่ 1 การสำรวจสภาพปัญหาของชุมชน

ขั้นที่ 2 การวิเคราะห์สภาพปัญหาชุมชนและความต้องการของผู้เรียน

ขั้นที่ 3 เขียนผังหลักสูตร

ขั้นที่ 4 เขียนหลักสูตร

1. สำรวจสภาพปัญหาของชุมชน คือ การศึกษาข้อมูลเป็นอยู่ของชุมชน เพื่อให้ได้ซึ่งข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ผู้สำรวจได้แก่ ครูการศึกษานอกโรงเรียน ผู้เรียน และผู้เกี่ยวข้อง โดยสำรวจข้อมูลจากเอกสารซึ่งเป็นข้อมูลทุติยภูมิ เช่น ข้อมูลจากการวางแผนของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ ข้อมูลจาก จปฐ. ข้อมูลจาก กชช.2 ค และจากหน่วยงานอื่นๆ ที่ได้รวบรวมไว้แล้ว และสำรวจข้อมูลปฐมภูมิที่ผู้สำรวจไปรวบรวมข้อมูลจากชุมชน เป็นข้อมูลที่สำคัญและเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ซึ่งเป็นข้อมูลที่แท้จริง และเป็นปัจจุบันของผู้เรียนและชุมชน

ประเด็นในการสำรวจข้อมูล เช่น โครงสร้างด้านกายภาพ และประวัติชุมชนข้อมูลประชากร เศรษฐกิจ การศึกษา สังคม และวัฒนธรรม การเมือง การปกครองและข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของชุมชน

วิธีการสำรวจสภาพปัญหาของชุมชน อาจใช้หลายๆ วิธีการผสมผสานกันเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องสมบูรณ์และเป็นรูปธรรม เช่น การสัมภาษณ์ การใช้แบบสอบถาม การสังเกต หรือการจัดเวทีประชาคม เป็นต้น

2. การวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน เมื่อทำการสำรวจชุมชนเสร็จแล้ว ข้อมูลที่ได้จะมีสภาพปัญหาของชุมชนที่หลากหลาย มีทั้งปัญหาที่เป็นระดับความต้องการ (What) และปัญหาความจำเป็น (Need) ดังนั้น จะต้องนำปัญหานั้นมาวิเคราะห์ จัดหมวดหมู่ของปัญหา เช่น แบ่งตามประเภทความรุนแรงของปัญหา ความยากง่ายในการดำเนินการแก้ไขปัญหา ความเร่งด่วนของปัญหา และข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน และนำทรัพยากรใช้ให้เกิดประโยชน์

3. การเขียนผังหลักสูตร การจัดทำผังหลักสูตรท้องถิ่น ผังหลักสูตร หมายถึง กรอบความคิดหัวข้อของหลักสูตร ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ประกอบด้วยหัวข้อเรื่อง หรือหัวข้อเนื้อหาหลัก และหัวข้อย่อยที่ได้จากความต้องการ (เป็นผลจากการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา จากการสำรวจมาจากชุมชน) ให้นำหัวข้อความต้องการมาจัดทำผังหลักสูตรท้องถิ่น โดยโครงสร้างของผังหลักสูตร ประกอบด้วย

หัวเรื่องหลัก (Theme) หรือหัวข้อเนื้อหาหลักเป็นหัวข้อที่บอกถึงชื่อเรื่องใหญ่ได้จากกลุ่มความต้องการ (ผลการวิเคราะห์สภาพปัญหา) ซึ่งจะคลุมความต้องการย่อยๆ ในขอบข่ายเรื่องเดียวกัน

หัวข้อย่อย (Title) เป็นหัวข้อเรื่องที่ตั้งจากความต้องการย่อยที่อยู่ในกลุ่มความต้องการใหญ่ ซึ่งอาจมีหลายเรื่อง ในการพิจารณาหัวข้อย่อย ให้พิจารณาความต้องการย่อยที่วิเคราะห์แล้วก่อน ถ้าเรื่องใดเป็นเรื่องกลุ่มเดียวกัน โดยรวมเป็นหัวข้อเดียวกัน

การสร้างกรอบหัวเรื่องย่อย จะต้องจัดลำดับเนื้อหาจากง่ายไปสู่เนื้อหาที่ยากขึ้นตามลำดับ หรือจัดลำดับจากความเร่งด่วน ไปสู่เนื้อหาที่เร่งด่วนน้อยกว่าการสร้างกรอบหัวเรื่องย่อยสามารถสร้างเพิ่มเติมได้ ดังนั้น ในแต่ละหัวข้อหลักควรมีกรอบว่างไว้ด้วยเมื่อพบปัญหาใหม่ในเรื่องเดียวกันก็สามารถมาใส่กรอบเพิ่มเติมได้

4. การเขียนหลักสูตรท้องถิ่น การเขียนหลักสูตรท้องถิ่น ทาบา (Taba ; อ้างถึงในกองพัฒนาการศึกษานอกโรเรียน. 2543) มีแนวคิดว่าการพัฒนาหลักสูตร ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบอย่างไร ควรมีองค์ประกอบ 4 ประการด้วยกัน คือ 1) วัตถุประสงค์ทั่วไปและวัตถุประสงค์เฉพาะวิชา 2) เนื้อหาวิชาและจำนวนชั่วโมงสอนแต่ละวิชา 3) กระบวนการเรียนการสอนและ 4) โครงการประเมินผลตามหลักสูตร

2.5 แนวคิดการลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้

กระทรวงศึกษาธิการ กำหนดให้สถานศึกษาลดชั่วโมงเรียนของนักเรียนในภาควิชาการตามกลุ่มสาระหลักในชั้นเรียนถึงเวลา 14.00 น. จากนั้นนักเรียนจะได้ทำกิจกรรมนอกห้องเรียน ในกลุ่มสาระที่เหลือแบบบูรณาการและกิจกรรมกลุ่ม ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนลดความเครียด และเสริมสร้างทักษะทุกด้าน คือด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม ทำให้นักเรียนได้เรียนรู้อย่างมีความหมายและเชื่อมโยงกับชีวิตจริง

ดร. ปราณี คงพิกุล ศึกษานิเทศก์ สพป.สระแก้ว เขต 1 ได้รวบรวมเกี่ยวกับแนวความคิดในการเปลี่ยนแปลงนำมาสู่การลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ในครั้งนี้ มาจากข้อเรียกร้องของเด็ก ผู้ปกครองและสังคม ว่าเด็กเรียนเนื้อหาวิชาการมากจนเกินไป เรียนหนักไม่มีการพักผ่อน มีการบ้านมาก ต้องทำการบ้านหนัก เป็นภาระ

ต่อ พ่อแม่ ซึ่งเกิดความห่วงใย และแม้จะเรียนเนื้อหามาก แต่ผลการประเมิน ผลสัมฤทธิ์ของเด็กไทย เมื่อเปรียบเทียบกับนานาชาติ ก็ไม่ได้ดีขึ้น การกำหนดหลักสูตรให้นักเรียนชั้นประถม เรียนมากกว่า 1000 ชั่วโมงต่อปี และมัธยมศึกษามากกว่า 1200 ชั่วโมงต่อปี อาจไม่ใช่เครื่องชี้วัดคุณภาพการศึกษา เพราะเด็กประถมในต่างประเทศเรียนประมาณ 720 – 800 ชั่วโมงต่อปีเท่านั้นรวมทั้งการเรียนการสอนของโรงเรียนในประเทศกลุ่มอเมริกา ยุโรป ญี่ปุ่น เกาหลี สิงคโปร์ ก็เรียนวิชาการเพียงช่วงเช้า ส่วนช่วงบ่ายจะเป็นกิจกรรมเสริมทักษะการเรียนรู้ การเล่นกีฬา ดนตรี และศิลปะ เป็นต้น

ประเทศไทย ได้นำแนวคิดนี้มาเพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน โดยมีตัวอย่างของโรงเรียนในประเทศไทยเองหลายโรง เช่น โรงเรียนสาธิต โรงเรียนเอกชน โรงเรียนนานาชาติ รวมทั้งโรงเรียนของรัฐบางโรงที่ดำเนินการแล้วได้ผลน่าพึงพอใจ กระทรวงศึกษาธิการจึงได้ปรับลดชั่วโมงเรียนและยืดหยุ่นหลักสูตรลงเหลือเพียง 840 ชั่วโมงต่อปี และดำเนินโครงการปรับลดเวลาเรียนเป็นการนำร่องในโรงเรียนของ สพฐ. ประมาณ 10% ของโรงเรียนทั้งหมด โดยจะดำเนินการในภาคเรียนที่สองของปีการศึกษา 2558 คือเดือนพฤศจิกายน เป็นต้นไป วิธีดำเนินการ คือ มีการแต่งตั้งคณะทำงาน ซึ่งมาจากผู้บริหาร ครู และนักวิชาการกำหนดรูปแบบและแนวปฏิบัติ เพื่อนำไปใช้ในโรงเรียนที่สมัครใจ ร่วมกิจกรรม โดยมอบให้เขตพื้นที่การศึกษาสำรวจโรงเรียนที่มีความพร้อมและมีความประสงค์จะจัดการเรียนการสอนตามแนวทางนี้ โดยรูปแบบที่นำเสนอจะระบุถึงแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การจัดตารางสอนที่เหมาะสม ซึ่งจะมีความหลากหลายและแตกต่างกันออกไป 5-6 แบบ แล้วแต่ประเภทของโรงเรียน

กิจกรรมในช่วงเช้า นักเรียนมาเรียนในเวลาเดิม เน้นการสอนวิชาหลักในห้องเรียนจนกระทั่งถึงประมาณ 14 นาฬิกา ก็จะปรับกิจกรรมคือ

1. เปลี่ยนไปเป็นการเรียนสาระการเรียนรู้เสริมอีก 3 สาระ ซึ่งนักเรียนจะได้ออกมานอกห้องเรียนปกติมาเรียนรู้ในสนามกีฬา ห้องสมุด ห้องวิทยาศาสตร์ ห้องดนตรี ห้องศิลปะ หรือในมุมอื่นที่เหมาะสม โดยเนื้อหาดังกล่าว การประเมินผลก็เป็นการประเมินจากผลงานหรือกิจกรรมกลุ่มอยู่แล้ว

2. บางโรงเรียนจะจัดให้มีกิจกรรมชมรม เช่นชมรมดนตรี กีฬา ศิลปะ สภานักเรียน ชมรมบำเพ็ญประโยชน์ ลูกเสือ ฯลฯ รวมทั้งโรงเรียนต้องจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เสริมสร้างทักษะชีวิตให้กับเด็ก เช่น การเรียนว่ายน้ำ ฝึกวินัยจราจร การทำอาหาร การทำขนม การดูแลความสะอาดบ้านเรือน การซักรีดเสื้อผ้า ซึ่งสิ่งเหล่านี้เด็กต้องนำไปใช้ในชีวิตจริง ทั้งนี้หากชุมชนมีภูมิปัญญาท้องถิ่นก็สามารถเข้ามาช่วยสอนเด็กๆ ได้

3. การสอนการบ้านหรือการสอนเสริมสำหรับเด็กเรียนอ่อน โดยเพื่อนหรือครูทำให้เมื่อเด็กกลับบ้านก็จะไม่ต้องทำการบ้านจนดึก และเป็นภาระแก่ครอบครัวเวลาเรียนหลังจาก 14.00 นาฬิกา โดยประมาณจะสิ้นสุดตามเวลาเลิกเรียนเดิมของแต่ละโรงเรียน นักเรียนก็จะเลิกเรียนและกลับบ้านตามปกติ ผู้ปกครองมารับนักเรียน

ได้ตามเวลาเดิม ไม่ได้ปล่อยให้เด็กออกนอกโรงเรียนหรือมีเวลาว่างจนเป็นอิสระ และไม่ได้เรียนรู้อะไรเลย กิจกรรมเสริมในช่วงเวลาดังกล่าวนี้โรงเรียนจะต้องไม่เก็บค่าใช้จ่ายใดๆเลยจากนักเรียน

การเลิกเรียนเวลา 14.00 นาฬิกา จึงเป็นเพียงการเลิกเรียนเนื้อหาสาระในห้องเรียน ไปสู่การเรียนรู้นอกห้องเรียน ภายใต้การกำหนดรูปแบบกิจกรรมที่เหมาะสม เพื่อลดความเครียดและมุ่งเน้นเฉพาะเนื้อหาสาระไปสู่การเรียนรู้ที่เสริมสร้างทักษะที่พึงประสงค์ทุกด้านให้กับเด็กจึงเป็นการคืนความสุขให้แก่เด็กและผู้ปกครองโดยแท้จริง

แนวทางการบริหารจัดการเวลาเรียน ตามนโยบาย **"ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ (Moderate Class More Knowledge)"** พบว่ามี 4 เรื่องหลักที่จะต้องดำเนินการเพื่อให้โครงการมีความสมบูรณ์ ดังนี้

1. หลักสูตร ยืนยันกับผู้ปกครอง นักเรียน และครู ว่าจะไม่มีการเปลี่ยนหลักสูตร แต่จะใช้วิธีปรับปรุงใน 2 ส่วน คือ เนื้อหาภายในแต่ละวิชาที่มีความซ้ำซ้อนจะต้องตัดออกไป โดยไม่ให้ส่งผลกระทบต่อตัวชี้วัด ซึ่งได้มีการหารือร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) และสถาบันทดสอบ ทางการศึกษาแห่งชาติฯ (สทศ.) ในฐานะผู้จัดการประเมินคุณภาพการศึกษาระดับชาติ หรือ NT (National Test) และการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน หรือ O-NET (Ordinary National Educational Test) แล้ว

การปรับโครงสร้างเวลาเรียนทั้งในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาใหม่ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ระดับประถมศึกษา เดิมกำหนดเวลาเรียนไว้ไม่น้อยกว่า 1,000 ชั่วโมงต่อปี แต่ในความเป็นจริงใช้เวลาเรียนจริง 1,200-1,400 ชั่วโมงต่อปี จึงจะปรับโครงสร้างเวลาเรียนในห้องเรียนใหม่ ไม่เกิน 1,000 ชั่วโมงต่อปี หรือ 22 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ เพื่อให้มีการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะผู้เรียนในชั่วโมงที่เหลือ 8- 13 ชั่วโมงต่อสัปดาห์

ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เดิมกำหนดเวลาเรียนไว้ไม่น้อยกว่า 1,200 ชั่วโมงต่อปี แต่ในความเป็นจริงใช้เวลาเรียน 1,400 ชั่วโมงต่อปี จึงจะปรับโครงสร้างเวลาเรียนในห้องเรียนใหม่ ไม่เกิน 1,200 ชั่วโมงต่อปี หรือ 27 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ เพื่อให้สามารถจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะผู้เรียนในชั่วโมงที่เหลือ 8 ชั่วโมงต่อสัปดาห์

2. กระบวนการจัดการเรียนรู้ซึ่งจะแบ่งการดำเนินงาน ออกเป็น 3 ส่วน

รูปแบบ/วิธีการจัดการเรียนรู้ กระทรวงศึกษาธิการได้ใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ของเบนจามิน บลูม (Bloom et al, 1956) และคณะ ในการออกแบบการจัดการเรียนรู้แก่ผู้เรียน ซึ่งได้จำแนกจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ออกเป็น 3 ด้าน คือ 1) ด้านพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) หรือสมองที่จะต้องฝึกให้เด็กรู้จักคิดตามหลักการการพัฒนาสมองของเด็กแต่ละช่วงวัย 2) ด้านเจตพิสัย (Affective Domain) หรือหัวใจ ที่จะต้องปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ความมีวินัย ความเป็นชาติไทย รักสถาบันพระมหากษัตริย์ รู้จักสิทธิและหน้าที่ ฝึกให้มีทัศนคติที่ถูกที่ควร 3) ด้านทักษะพิสัย (Psychomotor Domain) หรือมือ ก็คือการฝึกให้มีทักษะจากการปฏิบัติสอดคล้องกับแนวทาง

ของกระทรวงศึกษาธิการที่ต้องการจะผลิตกำลังสายอาชีวศึกษาเพิ่มขึ้น ทำให้นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่อาจจะไปเรียนต่อสายอาชีวะ มีกระบวนการได้เรียนรู้ตัวเอง นอกจากนี้ทฤษฎีดังกล่าวยังสอดคล้องกับพระราชดำรัสของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เกี่ยวกับองค์ 4 แห่งการจัดการศึกษา ซึ่งประกอบด้วย พุทธิศึกษา จริยศึกษา หัตถศึกษา และพลศึกษาโดยมีรูปแบบ/วิธีการจัดการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมนอกห้องเรียน แบ่งเป็น 3 หมวด คือ

1. สร้างเสริมสมรรถนะและการเรียนรู้ ซึ่งมีกลุ่มกิจกรรมพัฒนาด้านการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยี การเรียนรู้ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ อาทิ กิจกรรมสนุกกับภาษาไทย หุ่นยนต์วิเศษ กลคณิตศาสตร์ เที่ยวไกลไร้พรมแดน นิทานหรรษา เป็นต้น

2. สร้างเสริมคุณลักษณะและค่านิยม ซึ่งมีกลุ่มกิจกรรมปลูกฝังค่านิยมและจิตสำนึกการทำประโยชน์ต่อสังคม ปลูกฝังความรักชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ปลูกฝังและสร้างความภาคภูมิใจในความเป็นไทย อาทิ กิจกรรมมือปราบขยะ ตามรอยพ่อ ลูกเสือเนตรนารี ยุวกาชาด ผู้บำเพ็ญประโยชน์ ภูมิใจในบ้านเกิด เป็นต้น

3.สร้างเสริมทักษะการทำงาน การดำรงชีพ และทักษะชีวิต ซึ่งมีกลุ่มกิจกรรมตอบสนองความสนใจ ความถนัด และความต้องการของผู้เรียนตามความแตกต่างระหว่างบุคคล ฝึกการทำงาน ทักษะทางอาชีพ และอยู่อย่างพอเพียง พัฒนาความสามารถด้านการใช้ทักษะชีวิต สร้างเสริมสมรรถนะทางกาย อาทิ กิจกรรมร้องได้ร้องดี ชีวีมีสุข ร้อยลูกปัด คู่ Buddy พี่รหัส วันกีฬาครอบครัว เป็นต้น

3. การวัดและประเมินผล แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ การประเมินทางวิชาการต่างๆ ซึ่งได้หารือ กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแล้ว ไม่มีผลกระทบอย่างแน่นอน ส่วนการประเมินความสำเร็จของโครงการ จะมีการประเมินระหว่างเทอม 2 ครั้ง และประเมินหลังปิดเทอม 1 ครั้ง รมว.ศึกษาธิการ กล่าวย้ำว่า ในเรื่องของการประเมินผลเป็นเรื่องใหญ่ที่ให้ความสำคัญมาก เพราะเป็นตัวชี้ให้เห็นว่าส่วนใดสำเร็จ และมีส่วนใดที่ยังล้มเหลว จึงได้มอบให้ สพฐ. รวบรวมหัวข้อในการประเมินทั้งหมดมานำเสนอ ทั้งในส่วนการประเมินด้านวิชาการและการประเมินความสุขของนักเรียน ผู้ปกครอง และครู เพื่อจะได้นำมาเป็นข้อมูลในการแก้ไขปัญหาต่างๆ พร้อมทั้งต้องตอบโจทย์ปัญหาด้านการศึกษาด้วย เช่น เด็กไทยเรียนมากและมีการบ้านจำนวนมาก ทำให้พ่อแม่และเด็กมีความเครียด ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็กไทยไม่ดีขึ้น เด็กไทยขาดทักษะชีวิต ขาดระเบียบวินัย เป็นต้น ทั้งนี้ หากจำเป็นที่จะต้องนำบุคคลที่สามหรือหน่วยงานที่มีความเชี่ยวชาญมาเป็นผู้ประเมิน ก็ต้องทำเพื่อให้ได้คำตอบของการดำเนินงานที่ชัดเจน แต่จะต้องพิจารณาถึงรายละเอียดของวิธีการประเมินก่อนว่า เป็นการสร้างภาระให้กับครูหรือไม่อย่างไร ซึ่งในความเป็นจริงก็คงจะต้องมีภาระอยู่บ้าง แต่ไม่ควรจะมากเกินไป

ในส่วนการประเมินของครู ให้ความสำคัญและมีความเห็นใจมาก เพราะครูจะต้องได้รับการประเมินต่างๆ ที่ล้วนเป็นภาระกับครูทั้งสิ้น อีกทั้งยังมีครูบางคนที่เป็นครูที่เก่ง ครูดีในพื้นที่ห่างไกล และเป็นที่รักของลูกศิษย์ แต่อาจจะสอบไม่เป็น จึงจำเป็นที่กระทรวงศึกษาธิการจะต้องพัฒนาวิธีการประเมินครูในรูปแบบอื่นๆ

นอกเหนือจากการสอบที่ไม่ควรสร้างภาระให้กับครูมากจนเกินไป โดยเตรียมที่จะพัฒนาการประเมินครูทั้งระบบอย่างต่อเนื่อง โดยเน้นที่ "ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน" เป็นส่วนสำคัญของการประเมินด้วย

4. การทบทวนหลังการปฏิบัติ (AAR) โดยจะดำเนินการทันทีหลังปิดเทอม เพื่อประมวลและรวบรวมปัญหาข้อขัดข้องต่างๆ จากการดำเนินโครงการ ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) ทุกกลุ่ม โดยเฉพาะครูและสถานศึกษา เพื่อนำระบบ AAR (After Action Review) มาทบทวน ปรับปรุง แก้ไข ในการวางแผนดำเนินโครงการในปีการศึกษา 2559 ตลอดจนมีการศึกษารูปแบบการจัดการของโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จ เพื่อขยายไปยังโรงเรียนที่เหลือต่อไปด้วย

2.6 การเรียนรู้ผ่านระบบ Web Based Learning (WBL)

WBL หมายถึง รูปแบบการเรียนการสอนที่อาศัยเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ต โดยมีการใช้ TCP/IP , HTTPS เป็น Protocal หลักในการถ่ายโอนข้อมูล เป็นรูปแบบการประยุกต์ใช้คุณสมบัติไฮเปอร์มีเดีย (Hyper media) เข้ากับคุณสมบัติของอินเทอร์เน็ต เพื่อสร้างเสริมสิ่งแวดล้อมแห่งการเรียนในมิติที่ไม่มีขอบเขตจำกัดด้วยระยะทาง และเวลาที่แตกต่างกันของผู้เรียน (Learning without Boundary) อันจะช่วยขจัดปัญหาต่างๆ ที่เกี่ยวกับการศึกษาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน เช่น การขาดแคลนครูผู้สอนที่ได้รับยอมรับ หรือมีประสิทธิภาพ สร้างมาตรฐานเนื้อหาการเรียนรู้ สร้างโอกาสการเรียนรู้ให้กับกลุ่มคนที่ด้อยโอกาสทางการศึกษา รวมทั้งเปิดช่องทางการเรียนรู้ตามอัธยาศัย (Informal Learning) และการเรียนรู้ด้วยตนเองตลอดชีวิต (Lifelong Learning)

Web-based learning เป็นส่วนย่อยของการ เรียนรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรืออี-เลิร์นนิ่ง (e-learning) อี-เลิร์นนิ่ง (e-learning) หมายถึง การเรียน รู้บนฐานเทคโนโลยี (Technology-based learning) ซึ่งครอบคลุมวิธีการ เรียนรู้ หลากหลายรูปแบบ เช่น

- การเรียนรู้บนคอมพิวเตอร์ (computer-based learning)
- การเรียนรู้บนเว็บ (web-based learning)
- ห้องเรียนเสมือนจริง (virtual classrooms)
- ความร่วมมือดิจิทัล (digital collaboration)

ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ผ่าน สื่ออิเล็กทรอนิกส์ทุกประเภท อาทิ อินเทอร์เน็ต (internet) อินทราเน็ต (intranet) เอ็กซ์ทราเน็ต (extranet) การถ่าย ทอดผ่าน ดาวเทียม (satellite broadcast) แถบบันทึกเสียงและวิดีทัศน์ (audio/video tape) โทรทัศน์ที่สามารถโต้ตอบกันได้ (interactive TV) และซีดีรอม (CD- ROM) การเรียนรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เป็นวิธีการเรียนรู้ที่มีความ สำคัญ มากขึ้นเป็น ลำดับ

2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กนกพร ฉิมพลี (2555) วิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมเครื่องจักสาน: กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชน จังหวัดนครราชสีมา ได้กล่าวว่า ในการศึกษาครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้าน หัตถกรรมเครื่องจักสาน: กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชน จังหวัดนครราชสีมา มีวิธีดำเนินการวิจัยโดย การศึกษาจากเอกสารอ้างอิงและการศึกษาภาคสนามในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเป้าหมาย 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) วิสาหกิจชุมชนกลุ่มสานหมวกใบตาลบ้านคล้า อำเภอพิมาย 2) วิสาหกิจชุมชนกลุ่มจัก สานผักตบชวา อำเภอจักราช 3) วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบิงมิตรภาพ อำเภอโนน สูง และ 4) วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผลิตภัณฑ์จากใบตาลบ้านยายพา อำเภอชุมพวง การเก็บ รวบรวมข้อมูลใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม ไม่ต่ำกว่า 3 ครั้ง การสัมภาษณ์เชิง ลึกจำนวน 20 คน การสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยแบ่งรูปแบบการจัดสนทนากลุ่มเป็น 2 ลักษณะคือ ลักษณะที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ กลุ่มละประมาณ 3 ครั้ง ครั้งละ 4-9 คน ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญรวมทั้งหมด 52 คน จากการศึกษารูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมเครื่อง จักสาน มีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการ คือ ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น กระบวนการจัดการ ความรู้ และเงื่อนไขที่มีผลต่อการจัดการความรู้ ผลการศึกษาพบว่า 1) ความรู้ภูมิปัญญา ท้องถิ่นด้านหัตถกรรมเครื่องจักสานเกี่ยวข้องกับความรู้ความสามารถและประสบการณ์ที่บรรพ บุรุษได้สร้างสรรค์และถ่ายทอดสืบต่อกันมา จนกลายเป็นองค์ความรู้ประจำท้องถิ่นที่ผ่าน กระบวนการเรียนรู้ทางสังคมและการปลูกฝังวิธีคิด การดำเนินชีวิตประจำวันให้แก่ลูกหลาน เพื่อ ปฏิบัติสืบต่อกันมา 2) กระบวนการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมเครื่องจัก สาน ประกอบไปด้วย 5 ขั้นตอนที่สำคัญ ได้แก่ (1) การกำหนดความรู้เกี่ยวกับการกำหนด ผลิตภัณฑ์ ผ่านการคิดและตัดสินใจร่วมกันของสมาชิกกลุ่มจากนั้นจึงนำไปสู่ (2) การแสวงหา และยึดกุมความรู้ที่มาจากภายในกลุ่มและภายนอก เพื่อให้เกิดความรู้เฉพาะของกลุ่ม และ นำไปสู่ (3) การแลกเปลี่ยนความรู้อย่างไม่เป็นทางการ โดยเฉพาะการแลกเปลี่ยนความรู้ภายในกลุ่ม เพื่อให้สมาชิกมีความรู้และทักษะในการผลิตมากขึ้น และเป็นที่มาของ (4) การจัดเก็บความรู้ในตัวบุคคล และ (5) การถ่ายทอดความรู้ มีรูปแบบการถ่ายทอดอย่างเป็นทางการและ ไม่เป็นทางการ โดยกระบวนการจัดการความรู้ดังกล่าวมีลักษณะเป็นวงจรที่เมื่อถ่ายทอดความรู้ แล้ว สามารถย้อนกลับไปกำหนดความรู้ในรูปแบบอื่นๆ ได้อย่างต่อเนื่อง และ 3) เงื่อนไขที่ทำ ให้การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมเครื่องจักสานประสบความสำเร็จ มี 4 เงื่อนไขที่สำคัญ ได้แก่ (1) ความรู้ด้านการจัดการความรู้ (2) วัฒนธรรมองค์การ

(3) ภาวะผู้นำ และ (4) โครงสร้างพื้นฐาน รวมไปถึงข้อค้นพบที่สำคัญของการวิจัย คือ “การพึ่งตนเอง” ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ผลิตเครื่องจักสาน ซึ่งจากองค์ประกอบหลักทั้ง 3 ประการนั้น นำไปสู่การ พึ่งตนเองของกลุ่มองค์การชุมชนได้อย่างเหมาะสม โดยมีหลักการที่สำคัญได้แก่ การมีผู้นำที่ เข้มแข็ง มีความสามัคคี การยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต และการมีใจรักในด้าน การจักสาน

กมลวรรณ วรรณธนัง (2553) วิจัยเรื่อง ทุนทางสังคมกับการจัดการความรู้ สู่ชุมชนพึ่งตนเอง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการจัดการความรู้ของชุมชนพึ่งตนเอง โดย ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า การจัดการความรู้ของชุมชนพึ่งตนเองมีขั้นตอนที่สำคัญ 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การสร้างความรู้ของชุมชนพึ่งตนเอง พบว่ามี 2 ลักษณะ คือ การสร้างความรู้ ที่ได้มากจาการพัฒนาภายในกลุ่ม และการสร้างความรู้ที่ได้รับมาจากภายนอกกลุ่ม ความรู้ของ ชุมชนพึ่งตนเองทั้ง 4 แห่งส่วนใหญ่เป็นการสร้างความรู้ที่ได้มาจากการพัฒนาภายในกลุ่ม ซึ่ง เกิดจากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ระหว่างสมาชิก การค้นคว้าทดลองและ การลองผิดลองถูก ส่วนการสร้างความรู้ที่ได้รับมาจากภายนอกกลุ่มก็มักมาจากการแลกเปลี่ยน ความคิดเห็น การปรึกษาหารือร่วมกัน การได้รับคำแนะนำ และการศึกษาดูงาน จากหน่วยงาน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชน 2) การจัดเก็บความรู้ของชุมชนพึ่งตนเอง พบว่ามีการ จัดเก็บความรู้ 2 ระบบที่ปรากฏ ได้แก่ ระบบที่จัดเก็บไว้ในตัวคน และระบบที่จัดเก็บไว้นอกตัว คน ระบบที่จัดเก็บความรู้ไว้ในตัวคนมักมาจาการเรียนรู้ประสบการณ์ รวมทั้งการบอกเล่าหรือ การสอนจากบุคคลอื่น การจัดเก็บความรู้ของชุมชนพึ่งตนเองส่วนมากพบว่ามักเป็นระบบที่ จัดเก็บไว้ในตัวคน สำหรับระบบที่จัดเก็บไว้นอกตัวคนเป็นการถ่ายทอดออกมาจากตัวคนแล้ว บันทึกไว้ในสื่อบันทึกชนิดต่าง ๆ 3) การแบ่งปันความรู้ของชุมชนพึ่งตนเอง แบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ ได้แก่ การแบ่งปันความรู้ของกลุ่มให้แก่สมาชิก การแบ่งปันความรู้จากภายนอกกลุ่มสู่ สมาชิกและการแบ่งปันความรู้ของกลุ่มสู่ภายนอกกลุ่ม อย่างไรก็ตามแต่ละชุมชนมักเลือกใช้ วิธีการแบ่งปันความรู้โดยคำนึงถึงศักยภาพและความเหมาะสม จึงมีวิธีการแบ่งปันความรู้ที่ หลากหลายที่พบ ได้แก่ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การลงมือปฏิบัติจริง การสร้างเครือข่าย การสอน การถ่ายทอดประสบการณ์ การอบรม การเทศนา และการใช้สื่อ และ 4) การประยุกต์ใช้ ความรู้ของชุมชนพึ่งตนเอง มีหลายลักษณะ ได้แก่ การนำเรื่องการรักษาสิ่งแวดล้อมมาประยุกต์ใช้กับการความดีของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์บ้านท่าพริก การนำความเชื่อดั้งเดิมของ ชาวบ้านมาประยุกต์กับการอนุรักษ์ปาของกลุ่มอนุรักษ์ป่าชุมชนศิลาแลง การนำคำสอนเรื่องบุญ นิยมมาประยุกต์กับการดำเนินงานของโรงปุ๋ยธรรมชาติศรีษะอโศก เป็นต้น

กิติศักดิ์ ชุมทอง (2551) วิจัยเรื่อง การจัดการความรู้ระดับครัวเรือนของ ผู้ประกอบอาชีพหัตถกรรมพื้นบ้าน: ศึกษาเฉพาะกรณี องค์การชุมชนจักสานผลิตภัณฑ์ไม้ไผ่ บางเจ้าฉ่า มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการจัดการความรู้ระดับครัวเรือนของผู้ประกอบ อาชีพหัตถกรรมพื้นฐาน โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพจากประชากรตัวอย่างซึ่งเลือก เฉพาะเจาะจง จากครัวเรือนที่มีทักษะจักสานระดับดีมาก ระดับดีและระดับพอใช้ ผลการศึกษา พบว่า 1) กระบวนการจัดการความรู้ของครัวเรือนผู้ประกอบอาชีพฝีมือระดับดีมาก เริ่มต้นจากทบทวนฐานความรู้ที่ตนเองมีและพยายามกำหนดความรู้ที่ตนเองต้องการเพิ่มเติมจดบันทึกไว้ ในสมุด เมื่อมีโอกาสจะจัดหาความรู้ที่ต้องผ่านวิธีการถาม การอ่านหนังสือ การสังเกต ฯลฯ ต่อจากนั้นก็นำข้อมูลที่ได้ มาเรียนรู้ด้วยการทดลองปฏิบัติจริงด้วยตนเองจนเกิดผลที่ตนเอง พอใจ แล้วมาถ่ายทอดด้วยวิธีการสาธิตไปพร้อม ๆ กับสมาชิกทำตามอย่าง เพื่อให้สมาชิกนำ ความรู้ไปใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้สอดรับกับความต้องการซื้อของตลาดกลุ่มเป้าหมาย ร่วมกัน 2) กระบวนการจัดการความรู้ของครัวเรือนผู้ประกอบอาชีพฝีมือระดับดี เริ่มต้นจากผู้ ประกอบอาชีพทดลองหาวิธีที่จะพอแก้ปัญหาได้ โดยคิดถึงเหตุและผลของปัญหา รวมถึงความน่าจะเป็นไปได้ เมื่อได้ความคิดสรุป ก็ทดลอง ขณะที่ทดลองก็คิดไปด้วยทดลองไปด้วย เมื่อผล การคิดและทดลองสำเร็จแก้ปัญหาได้ สุดท้ายก็นำวิธีการที่คิดค้นไปต่อยอด และ 3) กระบวนการจัดการความรู้ของครัวเรือนผู้ประกอบอาชีพฝีมือระดับพอใช้ ภายในองค์การชุมชน จักสานผลิตภัณฑ์ไม้ไผ่บางเจ้าฉ่า ไม่มีการขับเคลื่อนกระบวนการจัดการความรู้ให้มีความ ต่อเนื่อง เพราะใช้ฐานความรู้ที่ได้รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษเพียงอย่างเดียว กระบวนการจัดการความรู้ทั้ง 3 ระดับสามารถสรุปได้ว่า การที่ครัวเรือนผู้ประกอบ อาชีพสามารถยกระดับความรู้จากเดิมเป็นครัวเรือนผู้ประกอบอาชีพฝีมือระดับพอใช้ เป็นระดับ ดีและดีมากในที่สุด เพราะสมาชิกในเครื่องเรือนต่างมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนกระบวนการ จัดการความรู้ทางด้านอาชีพให้มีความต่อเนื่อง ผ่านการปฏิสัมพันธ์เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้อยู่ สม่ำเสมอและยิ่งความรู้ที่แฝงเร้นภายในครัวเรือน มีความหลากหลาย ยิ่งส่งผลให้ครัวเรือนผู้ ประกอบอาชีพมีศักยภาพในการขับเคลื่อนกระบวนการจัดการความรู้ในอาชีพให้สอดรับกับ ความต้องการซื้อของตลาดกลุ่มเป้าหมายที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างต่อเนื่อง โดยสรุปกระบวนการ จัดการความรู้ที่ศึกษาจำแนกได้ 5 ขั้นตอนหลัก คือ 1) การใช้ความรู้ 2) การส่งเสริมความรู้ 3) การสร้างความรู้ 4) การสั่งสมความรู้ และ 5) การสืบสานความรู้

ฉลาด จันทรสมบัติ (2550) วิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้องค์การ ชุมชน การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อ 1) พัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการจัดการความรู้ควบคู่ กับการพัฒนากลุ่มองค์การ

ชุมชน 2) พัฒนาและทดลองใช้รูปแบบการจัดการความรู้องค์การ ชุมชนควบคู่กับแผนพัฒนากลุ่มองค์การชุมชน 3) ศึกษาความพึงพอใจในการดำเนินการจัดการ ความรู้องค์การชุมชน 4) ศึกษาปัจจัยแห่งความสำเร็จของการจัดการความรู้องค์การชุมชน ผลการวิจัยปรากฏดังนี้ 1) ได้แผนการจัดกิจกรรมการจัดการความรู้ควบคู่กับการพัฒนากลุ่ม แบ่งออกเป็น 5ระยะ คือ 1) การเตรียมชุมชน 2) การสร้างแรงจูงใจ จิตสำนึก ส่งเสริมการมีส่วนร่วมและสร้าง วิสัยทัศน์ 3) การจัดทำแผน/พัฒนาศักยภาพทีม 4) นำแผนไปปฏิบัติและพัฒนางาน และ 5) ประเมินสรุปผล 2) ผลการพัฒนาและทดลองใช้รูปแบบการจัดการความรู้องค์การชุมชน พบว่า (2.1) รูปแบบการจัดการความรู้องค์การชุมชนที่พัฒนาประกอบด้วย 18 กิจกรรมหลักคือ 1) ทำความเข้าใจกับผู้นำชุมชน 2) สร้างทีมและแกนนำ 3) ศึกษาบริบทชุมชน กลุ่มองค์การชุมชนและสภาพการจัดการความรู้ 4) สร้างแรงจูงใจและจิตสำนึกในการทำงาน ร่วมกัน 5) สร้างวิสัยทัศน์การจัดการความรู้ 6) สร้างความเข้าใจกิจกรรมพัฒนาการจัดการ ความรู้ 7) จัดทำแผนกิจกรรมพัฒนาการจัดการความรู้และแผนความรู้ 8) พัฒนาความรู้พื้นฐาน ด้านคอมพิวเตอร์สำหรับผู้จัดเก็บข้อมูล 9) สร้างตัวชี้วัดความสำเร็จของกลุ่ม 10) ส่งเสริม แสวงหาความรู้และศึกษาดูงานการจัดการความรู้ที่ดีเด่น 11) ทำการสรุปทบทวนแผนกิจกรรม ในกระบวนการจัดการความรู้ของกลุ่ม 12) ดำเนินการนำร่องใช้กิจกรรมในกระบวนการจัดการ ความรู้ 13) การสรุปบทเรียน สะท้อนผลและทบทวนแผนการจัดการความรู้ระดับกลุ่ม หมู่บ้าน 14) ดำเนินการยกระดับองค์ความรู้และจัดการความรู้ในประเด็นอื่นเกิดองค์ความรู้ที่ชัดแจ้ง 6 ด้าน คือ การสร้าง การจำแนก การจัดเก็บการนำความรู้ไปใช้ การแบ่งปันแลกเปลี่ยนและการ ประเมินผล 15) ประเมินกระบวนการจัดการความรู้ 16) จัดตั้งศูนย์จัดการความรู้องค์การชุมชนระดับหมู่บ้านและเผยแพร่ผลงานในเว็บไซต์ 17) การเสริมแรงทางบวกให้รางวัล เผยแพร่ ผลงานเว็บไซต์ และ 18) อภิปรายสรุปผลการจัดการความรู้ (2.2) ผลการทดลองใช้รูปแบบการจัดการความรู้องค์การชุมชน พบว่า 1) เกิดบุคคลเรียนรู้ได้แก่ ผู้ร่วมวิจัย คือ ผู้อำนวยความสะดวก ผู้ปฏิบัติงานกลุ่ม ผู้จดบันทึก และผู้ประสานงาน 2) การจัดการความรู้ ที่มาของความรู้ได้จากปัญหา การตั้งคำถาม การแก้ปัญหาด้วยการปฏิบัติจริงจนเกิดองค์ความรู้ที่เหมาะสม 3) กระบวนการเรียนรู้ ต้องมีที่มา ของการสร้างความรู้ การจำแนกการจัดเก็บ การนำไปใช้ การแลกเปลี่ยน และการประเมินผล 4) ความรู้ที่ผ่านการสกัดขุมความรู้ของบุคคลที่ฝังอยู่ในตัวเองมาผสมผสานกับความรู้ที่อยู่ ภายนอกเกิดความเหมาะสมกับบริบทมีการปรับปรุงพัฒนางานให้ดีขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ ได้แก่ 1) การบริหารจัดการ 2) ด้านเทคนิคการผลิต 5) มีศูนย์จัดการความรู้ที่เป็นตัวขับเคลื่อนให้กลุ่ม ได้พบปะแลกเปลี่ยนความรู้ทั้งภายในและภายนอกชุมชน มีการใช้เว็บไซต์ และอินเทอร์เน็ต 6) มีชุดความรู้และชิ้นงานกลุ่ม (2.3) ปัจจัยแห่งความสำเร็จของรูปแบบการจัดการความรู้องค์การชุมชน ประกอบด้วย 1) บุคคลมีความ

กระตือรือร้นที่จะเรียนรู้ 2) การใช้ภาวะผู้นำของผู้ศึกษาและผู้ร่วม วิจัย 3) ความสามารถในการปฏิบัติงานตามบทบาททีมผู้ร่วมวิจัย 4) การเปิดโอกาสให้ผู้ร่วม วิจัยได้มีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มแรก 5) บรรยากาศในการทำงานแบบมีส่วนร่วม 6) กระบวนการ เรียนรู้ควบคู่ด้วยวิธีปฏิบัติ และ 7) มีกลไกขับเคลื่อน คือ ศูนย์จัดการความรู้ขององค์การชุมชน

ชุติมา เมฆวัน (2549) วิจัยเรื่องการจัดการความรู้ของกลุ่มธุรกิจชุมชนในจังหวัด ร้อยเอ็ด มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการความรู้ของกลุ่มธุรกิจชุมชน โดยเป็นการวิจัยเชิง คุณภาพ ผลการศึกษา พบว่า การจัดการความรู้ของกลุ่มธุรกิจชุมชนในจังหวัดร้อยเอ็ด ประกอบด้วย 1) การระบุถึงความรู้โดยการเลือกและตัดสินใจผลิตผลิตภัณฑ์ของกลุ่มธุรกิจ ชุมชน โดยกลุ่มธุรกิจชุมชนส่วนมากมีการตัดสินใจในการผลิตผลิตภัณฑ์ด้วยตนเอง และมีการ เลือกและตัดสินใจจากการประชุมพูดคุย ปรึกษาหารือในกลุ่มแล้วตัดสินใจ 2) กระบวนการ แสวงหาความรู้ เป็นการแสวงหาความรู้จากการอบรมทั้งหมด รองลงมาคือ การศึกษาดูงาน และการนำความรู้เดิมมาพัฒนาปรับปรุงตามลำดับ 3) การใช้และพัฒนาความรู้ของกลุ่มธุรกิจ ชุมชน ส่วนมากกลุ่มนำข้อมูลความที่ได้มาจากกระบวนการแสวงหาความรู้เป็นแนวทางในการ พัฒนาผลิตภัณฑ์กลุ่ม รองลงมา คือ กลุ่มนำความรู้ข้อมูลที่ได้มาจากกระบวนการแสวงหาความรู้ มาปฏิบัติตาม และปรับปรุงหาความรู้เพิ่มเติม จนพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ได้สูตรเฉพาะของกลุ่ม 4) กระบวนการถ่ายทอดความรู้ให้แก่สมาชิกกลุ่ม ทั้งหมดใช้การสาธิต/ทำให้ดู รองลงมาคือ การ ใช้บอกกล่าว การอบรม และการใช้แจกเอกสารข้อมูล/แผ่นพับตามลำดับ สำหรับกระบวนการ ถ่ายทอดความรู้ให้กับกลุ่มคนที่สนใจ พบว่า กลุ่มธุรกิจชุมชนส่วนใหญ่มีการถ่ายทอดความรู้ให้กับกลุ่มคนที่สนใจ ซึ่งใช้การถ่ายทอดความรู้โดยการสาธิตให้ดู รองลงมาคือ การบอกเล่า และ การอบรมตามลำดับ 5) กระบวนการเก็บรักษาจดจำความรู้ กลุ่มธุรกิจชุมชนทั้งหมดเก็บจดจำ ผ่านตัวบุคคล รองลงมาเก็บจดจำจากตัวอย่างชิ้นงาน และการเก็บรักษาจดจำโดยการบันทึก ตามลำดับ

ดวงฤทัย อรรคแสง (2552) วิจัยเรื่อง กระบวนการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นผ้า ไหมมัดหมี่ย้อมสีธรรมชาติ โดยมีการใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการศึกษา พบว่า การจัดการ ความรู้ในการอนุรักษ์ สืบทอดและเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นผ้าไหมมัดหมี่ย้อมสีธรรมชาติ ของ กลุ่มทอผ้ามัดหมี่ย้อมสีธรรมชาติ บ้านหนองหญ้าปล้อง มีกระบวนการจัดการความรู้ ดังนี้ 1) การสร้างความรู้ ที่มาจากพ่อแม่ ปู่ย่าตายายเป็นผู้สอน จากการสังเกต จดจำ ลองปฏิบัติตาม เมื่อไม่เข้าใจหรือพบปัญหาจะสอบถามพ่อแม่หรือผู้รู้ เกิดจากการพูดคุยแลกเปลี่ยน ประสบการณ์กันเองภายในกลุ่ม และเกิดจากการลองผิดลองถูก เพื่อให้ได้องค์ความรู้ที่ต้องการ และ

ยังได้รับความรู้จากหน่วยงานของภาครัฐที่ให้การสนับสนุนเข้ามาอบรมให้กับตัวแทนกลุ่ม 2) การจัดเก็บความรู้ เป็นการจัดเก็บความรู้ โดยในรูปแบบการจดจำ ประสบการณ์ การจด บันทึกแบบย่อ ๆ ไว้ในสมุดส่วนตัว นอกจากนี้มีการจัดเก็บความรู้ในรูปแบบวีดีทัศน์ ซึ่งได้ อธิบายถึงกระบวนการผลิตผ้าไหมมัดหมี่ย้อมสีธรรมชาติในภาพรวมเท่านั้น ไม่ได้ได้อธิบาย ขั้นตอนต่างๆ อย่างละเอียด 3) การเผยแพร่ความรู้ พบว่า มีการกระจายความรู้โดยการสอนงาน กันภายในครอบครัว มีการแลกเปลี่ยนความรู้กันเองระหว่างสมาชิกภายในกลุ่มฯ เปิดศูนย์การ เรียนรู้ขึ้น ณ ที่ทำการกลุ่มเพื่อให้เป็นศูนย์กลางในการถ่ายทอดความรู้ เปิดให้บริการบ้านพัก แบบโฮมสเตย์ ซึ่งนักท่องเที่ยวที่มาพักจะได้เรียนรู้วิถีชีวิตของชาวบ้านรวมไปถึงได้เรียนรู้ กระบวนการผลิตผ้าไหมมัดหมี่ย้อมสีธรรมชาติด้วย และยังได้เผยแพร่ความรู้โดยการนำภูมิ ปัญญาท้องถิ่นการย้อมสีธรรมชาติไปสอนนักเรียนที่โรงเรียนบ้านหนองหญ้าปล้องวิทยา นอกจากนี้ยังได้นำขั้นตอนกระบวนการผลิตไปจัดแสดงที่งานประเพณีของอำเภอมัญจาคีรีและที่ อื่นๆ ที่สนใจติดต่อเข้ามา 4) การใช้ความรู้ พบว่า ได้นำความรู้ที่ได้รับจากการถ่ายทอดจาก บรรพบุรุษ ความรู้จากประสบการณ์ ความชำนาญ และความรู้จากการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ซึ่งกันและกันภายในกลุ่มมาปฏิบัติและประยุกต์ใช้ให้เหมาะสม ทั้งนี้ได้มีการขยายผลหรือยกระดับความรู้ที่มีอยู่โดยการนำเอาความรู้ใหม่ ๆ จากการลองผิดลองถูก หรือจากการเข้าอบรม ต่าง ๆ จากหน่วยงานของรัฐบาลที่ให้การสนับสนุนมาปฏิบัติ จนเกิดทักษะและความชำนาญ ส่งผลให้กระบวนการผลิตมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เป็นการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ขององค์การให้สูงขึ้น เมื่อมีความรู้ใหม่ ๆ เกิดขึ้นจะมีการเผยแพร่และถ่ายทอดความรู้ต่อไป

นพา กบคำ (2550) วิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน: กรณีศึกษา กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านเชตวัน ตำบลหัวทุ่ง อำเภอลอง จังหวัดแพร่ โดยมีวัตถุประสงค์หลัก เพื่อศึกษาปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกที่มีผลต่อการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยภายในที่มีผลต่อการดำเนินงานคือการที่สมาชิกมีเจตคติที่ดี มีแรงจูงใจจาการ สนับสนุนจากภาครัฐ การเรียนรู้ที่ได้รับจากบรรพบุรุษและถ่ายทอดทักษะของสมาชิกด้วยกัน ส่วนปัจจัยภายนอกที่สำคัญ ได้แก่ ผู้ผลิตมีความชำนาญ และสามารถประยุกต์ด้านการผลิตให้ ทันสมัย ด้านการตลาดนั้นสินค้ามีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ มีการจัดจำหน่ายหลายช่องทาง ภายใต้การกำหนดราคาที่เหมาะสม ด้านแรงงานมีฝีมือและเงินทุนมีจำนวนเพียงพอ มีผู้นำที่ เข้มแข็งและสมาชิกเป็นผู้ตามที่ดี มีการปฏิสัมพันธ์กับภายนอกเพื่อแลกเปลี่ยนทักษะความรู้และ มีการขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกอย่างต่อเนื่อง จากผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องนั้นสามารถสรุปออกเป็น 2 ประเด็น

หลักๆ คือ ในด้านการ ดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และด้านปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจ ชุมชน โดยในด้านการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่นำมาเสนอนั้นประสบปัญญาในด้าน การบริหารจัดการ การตลาด และการผลิต ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับแนวทางใน การศึกษาของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา จากรายงานการประเมินผลโครงการ ส่งเสริมและสนับสนุนวิสาหกิจชุมชน ประจำปีงบประมาณ 2553 พบว่ากลุ่มวิสาหกิจชุมชนส่วน ใหญ่ต้องการการสนับสนุนในด้านการบริหารจัดการกลุ่ม การตลาด และการพัฒนาผลิตภัณฑ์ สำหรับปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนนั้นมีปัจจัยหลักๆ คือ การบริหาร จัดการ ความเป็นผู้นำ และการมีส่วนร่วมของชุมชน

รานี อุปรา (2547) วิจัยเรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการใช้สมุนไพรพื้นบ้านของชุมชนปกาเกอะญอ บ้านแม่แฮน้อย อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ได้กล่าวว่า ในการศึกษาเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นในการใช้สมุนไพรพื้นบ้าน ของชุมชนปกาเกอะญอ บ้านแม่แฮน้อย อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภูมิปัญญาในการใช้สมุนไพรพื้นบานของชุมชน 2) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการใช้ สมุนไพรพื้นบ้านของชุมชนและ 3) ศึกษาวิธีการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสมุนไพรของ ชุมชน ผลการศึกษาพบว่า ภูมิปัญญาในการใช้สมุนไพรพื้นบ้านของชุมชนบ้านแม่แฮน้อยแฝงอยู่ในวิถีชีวิตประจำวันของชาวบ้านกลุ่มต่างๆ ได้แก่ ผู้อาวุโส พ่อบ้าน แม่บ้าน เยาวชนและ เด็กซึ่งมีภูมิปัญญาในการใช้สมุนไพรที่แตกต่างกัน ส่วนปัญหาและอุปสรรคในการใช้สมุนไพร พื้นบ้านของชุมชน พบว่า ในปัจจุบันวิถีการดำรงชีพของชาวบ้านแม่แฮน้อย เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมหลายด้าน เช่น การปลูกผักและไม้ผลที่ใช้สารเคมีมากขึ้น เมื่อเจ็บป่วยชาวบ้านนิยม ซื้อยาแผนปัจจุบันเป็นต้น นอกจากนี้วิธีการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสมุนไพรของชุมชน แม่แฮน้อย เริ่มจาก 1) การแสวงหาชาวบ้านที่สนใจฟื้นฟูสมุนไพรพื้นบ้าน ซึ่งต่อมาได้รวมตัวกัน เป็น “กลุ่มสมุนไพรชุมชน” 2) มีการสร้างความเข้าใจร่วมกันในกระบวนการเรียนรู้ 3) มีการ ดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย และ 4) การขยายผลในหมู่บ้านอื่นๆ ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้ทำให้ชาวบ้านเห็นคุณค่าของสมุนไพรพื้นบ้านมากขึ้น ซึ่งทำให้เกิดการฟื้นฟู และขยายผลมากขึ้น

ศิรินทิพย์ธิติพงศ์วณิช (2552) วิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการความรู้เรื่องภูมิ ปัญญาท้องถิ่นในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการความรู้เรื่องภูมิปัญญา ท้องถิ่นในการจัดการศึกษาของ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เพชรบุรี เขต 2 โดยรวมพบว่า ปัจจัย ด้านภาวะผู้นำและกลยุทธ์ วัฒนธรรม

องค์การ เทคโนโลยี สารสนเทศ การวัดผล และโครงสร้างพื้นฐาน ทั้ง 5 ปัจจัย มีผลต่อการจัดการความรู้เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นในสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก และ ปัจจัยด้านโครงสร้างพื้นฐาน ภาวะผู้นำและ กลยุทธ์ และการวัดผล ทั้ง 3 ปัจจัยส่งผลต่อการจัดการ ความรู้เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัด การศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 ที่ ระดับ นัยสำคัญทางสถิติ 0.01 โดยมีอำนาจในการทำนายได้ร้อยละ 63.5

สมรุศ หรุจันทร์ (2549) วิจัยเรื่องการดำเนินการวิสาหกิจชุมชนในการพึ่งตนเอง: กรณี ศิลปกรรมชุมชน ตำบลบางขนาก อำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทรา ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาความสัมพันธ์ของการดำนินงานวิสาหกิจชุมชน ด้านศิลปกรรมท้องถิ่นกับการพึ่งตนเอง ด้านเศรษฐกิจและสังคม ภายใต้การวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า ในระดับบุคคล การเกิดวิสาหกิจ ชุมชน ก่อให้เกิดรายได้โดยตรงต่อผู้ประกอบอาชีพผลิตผลงานศิลปกรรม และทำให้เกิดรายได้ เพิ่มขึ้น เกิดระบบความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว ในระดับกลุ่มก่อให้เกิดการทำกิจกรรมทาง เศรษฐกิจร่วมกัน ภายใต้ความสัมพันธ์แบบไว้วางใจซึ่งกันและกัน ภายใต้ระบบเครือญาติ และ ระบบอุปถัมภ์ ส่งผลให้เกิดความร่วมมือกัน สำหรับการพึ่งตนเองทางสังคม พบว่า การเกิด เครือข่ายทางสังคมและการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันในชุมชน แต่สำหรับการพึ่งตนเองในมหา ภาคเมื่อต้องปฏิสัมพันธ์กับองค์การภายนอก พบว่ามีอยู่น้อย ดังจะเห็นได้จากปฏิกิริยาของ สมาชิกซึ่งขาดความมั่นใจที่จะแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่างๆ

สุภาพร ชาววัง (2552) วิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านในการพัฒนา เครื่องจักสานเชิงพานิชย์ จังหวัดนครราชสีมา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภูมิปัญญาพื้นบ้านในการ ผลิตเครื่องจักสาน และการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านในการพัฒนาเครื่องจักสานเชิงพานิชย์ จังหวัดนครราชสีมา โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการวิจัยพบว่า ภูมิปัญญาพื้นบ้านใน การพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานที่ดำเนินมาแต่บรรพบุรุษถ่ายทอดวัฒนธรรมการจักสานเป็น อาชีพดั้งเดิมของชาวบ้าน การผลิตเครื่องจักสานของกลุ่มชาวบ้านผู้ประกอบการผลิตเครื่อง จักสาน ผักตบชวา หวาย ในอดีตชาวบ้านจะหาวัตถุดิบในท้องถิ่น แต่ปัจจุบันมีการรับซื้อจาก แหล่งอื่นๆ นอกจากนี้เครื่องจักสานกับความเชื่อเรื่องพิธีกรรม ในอดีตชาวบ้านมีความผูกพันกับ เครื่องจักสานในวิถีชีวิต และมีเครื่องจักสานบางชนิดที่ยังใช้ในพิธีกรรม เช่น การเกิด ประเพณี งานบุญ พิธีทางศาสนา ในปัจจุบันความเชื่อและพิธีกรรมของเครื่องจักสานได้ลดน้อยลง เนื่องจากความเจริญด้านเทคโนโลยี ด้านการพัฒนากลุ่มบุคคลให้มีความรู้ในการผลิตเครื่องจักสาน โดยการแสวงหาความรู้ การแลกเปลี่ยนความรู้จากกลุ่ม

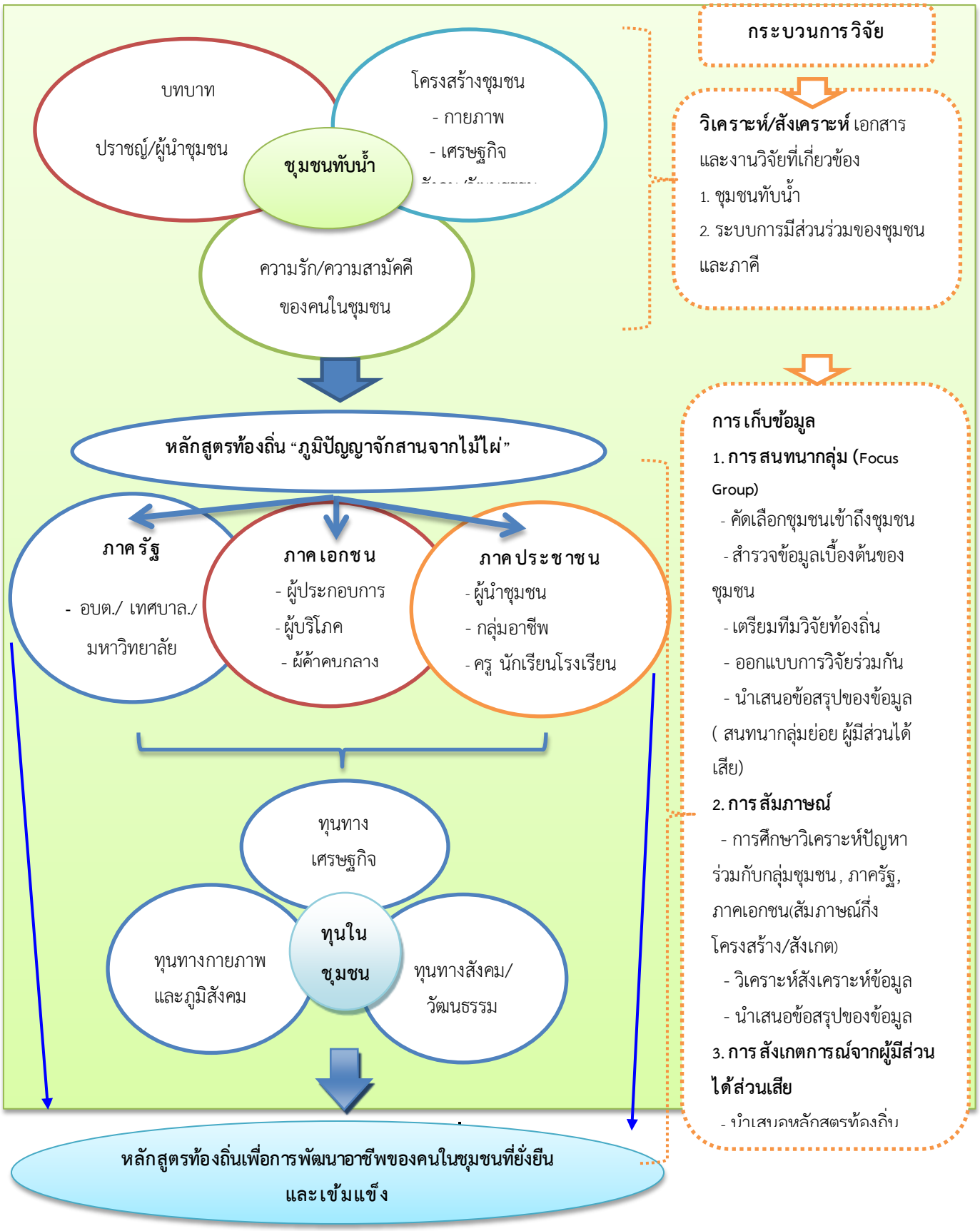
อื่น หรือหน่วยงานอื่นภายนอกกลุ่มของตน โดยการอบรม ประชุมสัมมนา ศึกษาดูงาน หรือเข้าร่วมกิจกรรมการประยุกต์ผลิตภัณฑ์จักสาน การพัฒนาด้านวัตถุดิบที่หาได้ในพื้นที่ และการผลิตอย่างต่อเนื่อง มีการนำเทคนิคในด้านต่าง ๆ เข้ามาใช้ในกระบวนการผลิต เช่น การคัดเลือกต้นผักตบชวา การย้อมสีหวาย การแปรรูปผลิตภัณฑ์ชนิดต่าง ๆ มีการพัฒนาเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์วัตถุดิบที่ทำให้เครื่องจักสานมีคุณภาพ โดยผู้ผลิต ต้องมีความรู้ในการคัดเลอกคุณภาพของวัตถุดิบ ส่วนการแปรรูปผลิตภัณฑ์ได้เน้นความประณีต สวยงาม ความเหมาะสมกับการใช้งาน มาตรฐานผลิตภัณฑ์ กระบวนการผลิตตลอดจนการ ถ่ายทอดภูมิปัญญาเพื่อยกระดับผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานให้มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับ ทำให้มีการ ปรับปรุงพัฒนากระบวนการผลิตเครื่องจักสาน มีจุดเด่น มีเอกลักษณ์ ซึ่งต้องอาศัยความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ของสมาชิกทุกคน ด้านการส่งเสริมการผลิตเครื่องจักสานจาก ภูมิปัญญาพื้นบ้านให้มีการพัฒนาเชิงพาณิชย์ โดยชาวบ้านที่มีฝีมือในการผลิตเครื่องจักสานที่ เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน ดังนั้นการพัฒนาเครื่องจักสาน หวาย ผักตบชวา ให้เป็นที่ต้องการ ของผู้บริโภค และมีการส่งเสริมด้านการตลาดสามารถใช้เป็นช่องทางในการเพิ่มรายได้ให้กับ กลุ่ม สำหรับปัจจัยที่ส่งผลให้กลุ่มประสบผลสำเร็จในการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพ ได้แก่ การ พัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ให้มีความหลากหลายตามความต้องการของตลาด การหาช่องทาง จำหน่ายได้ด้วยตนเอง รวมทั้งการได้รับความร่วมมือส่งเสริมสนับสนุนจากหน่วยงานราชการ และพ่อค้า เพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์และการบริหารจัดการ

อัญชลี คงทอง (2553) วิจัยเรื่อง แบบอย่างในการพัฒนาอาชีพจักสานอำเภอพนัส นิคม จังหวัดชลบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการของกลุ่มอาชีพจักสาน และปัจจัยหลัก ของความสำเร็จของการพัฒนาอาชีพของกลุ่มจักสานอำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี มีวิธีการ ศึกษาโดยการวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า พัฒนาการของกลุ่มอาชีพจักสาน เริ่มจากการรวมกลุ่ม อาชีพจักสานตั้งแต่ปี พ.ศ. 2521 โดยมีสมาชิกเพียง 3 คน รูปแบบผลิตภัณฑ์เป็นเครื่องใช้ทั่วไป เช่น ตะกร้า กระเป๋า กระจาด พัด เป็นต้น มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการจักสานกับกลุ่ม ภายนอกชุมชนอย่างไม่เป็นทางการ เป็นการพูดคุย สำหรับการถ่ายทอดความรู้ เป็นลักษณะ แบบกลุ่มครอบครัว และเครือญาติ จากรุ่นสู่รุ่นและเพื่อนบ้าน ด้วยวิธีการเรียนรู้จาก ประสบการณ์ตรง การอยู่ร่วมกันของกลุ่มในระยะเริ่มต้นนี้ ยังไม่มีกติการ่วมกันเป็นลายลักษณ์ อักษร มีการพึ่งพาอาศัยกัน และช่วยเหลือกัน จนสามารถพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ในปัจจุบัน สำหรับปัจจัยหลักของความสำเร็จของการพัฒนาอาชีพของกลุ่มจักสานนั้นควรมีปัจจัยที่ เกี่ยวข้องดังนี้ ได้แก่ 1) ด้านผู้นำกลุ่ม ควรเป็นผู้นำตามธรรมชาติที่มีอาชีพจักสานเป็นทุนเดิม มี การเต็มใจที่จะทำงานเพื่อส่วนร่วม เป็นผู้นำที่เสียสละ อดทน มองการณ์ไกล มีวิสัยทัศน์ และ

ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ กล้าคิด กล้าแสดงออกในเรื่องที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนร่วม 2) ด้าน ความสัมพันธ์ทางสังคม ทางกลุ่มได้ข้อสรุปว่าการอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม ควรมีความสัมพันธ์ ระหว่างกลุ่มเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่าย จะทำให้กลุ่มมีความแนบแน่นต่อกัน มีพลังการทำงานที่เข้มแข็ง และสามารถพึ่งพาตนเองได้ในที่สุด 3) ด้านการมีส่วนร่วม พบว่า การทำงานในรูปแบบ กลุ่มถ้าจะให้ประสบผลสำเร็จต้องให้สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานทุกขั้นตอน สมาชิกจะมีความผูกกัน เหนียวแน่นกับกลุ่มและทำให้เกิดพลังในการทำงาน 4) ด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ พบว่ากลุ่มอาชีพจักสานควรให้ความสำคัญต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพิ่มขึ้น ควรมีการวางแผนสำหรับการสืบทอดอาชีพจักสาน เพื่อให้กลุ่มคงอยู่ได้ตลอดไป มิฉะนั้นแล้ว กลุ่มอาจจะล่มสลาย เพราะงานจักสานต้องมีการฝึกฝนให้เกิดความเป็นความชำนาญ เป็นการ สั่งสมประสบการณ์แล้วสืบทอดให้ลูกหลานรุ่นต่อไป ในลักษณะครูสอนศิษย์ พ่อสอนลูก พี่สอน น้อง ต่อไปเรื่อย ด้วยการฝึกจนปฏิบัติจริง และ 5) ด้านการช่วยเหลือจากภายนอกชุมชน กลุ่ม อาชีพจักสานควรได้รับการช่วยเหลือจากภายนอกชุมชนต่อไป เนื่องจากการพัฒนากลุ่มอาชีพ จักสานให้ก้าวหน้าขึ้นนั้น ต้องมีปัจจัยหลายๆ ด้านเข้ามาเกี่ยวข้องและปัจจัยต่างๆ เหล่านี้มีทั้งสิ่งที่กลุ่มสามารถทำเองได้ และสิ่งที่กลุ่มต้องพึ่งพาอาศัยภายนอกชุมชนเข้ามาช่วยเหลือด้วย เช่น ด้านการประชาสัมพันธ์ เป็นต้น สรุปได้ว่าเครื่องจักสานโดยทั่วไป มักจะทำขึ้นโดยวิธีการที่ไม่ซับซ้อน โดยใช้เครื่องมือพื้นๆ ที่สามารถทำขึ้นเองได้และวัสดุที่สานก็มีในท้องถิ่น อีกทั้งรูปทรงและลวดลายที่สานก็มี ความประสานสัมพันธ์กันกับประโยชน์ใช้สอยได้เป็นอย่างดี อย่างไรก็ตามในปัจจุบันภาครัฐเริ่ม ให้การสนับสนุนและส่งเสริมให้ชุมชนมีการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเองมากขึ้น รวมไป ถึงการรวมกลุ่มกันเพื่อพัฒนาอาชีพและการจัดการตนเองได้อย่างยั่งยืน โดยสามารถอธิบาย ตามแนวคิดเกี่ยวกับกลุ่มในประเด็นต่อไป

2.8 กรอบแนวความคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการนำเอาองค์ความรู้ทั้งด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนตำบลทับน้ำที่ได้รวบรวมจากการทำวิจัย มาจัดทำเป็นหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อจะใช้ประโยชน์ในกิจกรรมการเรียนการสอนของสถานศึกษาในชุมชนตำบลทับน้ำ คณะผู้วิจัยได้กำหนดกรอบการการวิจัย (Research Framework) ในการวิจัยดังต่อไปนี้


กระบวนการวิจัย
วิเคราะห์/สังเคราะห์ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
1. ชุมชนทับน้ำ
2. ระบบการมีส่วนร่วมของชุมชนและภาคี
บทบาท
ปราชญ์/ผู้นำชุมชน
โครงสร้างชุมชน
- กายภาพ
- เศรษฐกิจ
ชุมชนทับน้ำ
ความรัก/ความสามัคคี
ของคนในชุมชน
หลักสูตรท้องถิ่น “ภูมิปัญญาจักสานจากไม้ไผ่”
ภาครัฐ
- อบต./ เทศบาล./ มหาวิทยาลัย
ภาคเอกชน
- ผู้ประกอบการ
- ผู้บริโภค
- ผ้าคนกลาง
ภาคประชาชน
- ผู้นำชุมชน
- กลุ่มอาชีพ
- ครู นักเรียนโรงเรียน
ทุนทาง
เศรษฐกิจ
ทุนทางกายภาพ
และภูมิสังคม
ทุนใน
ชุมชน
ทุนทางสังคม/
วัฒนธรรม
การเก็บข้อมูล
1. การสนทนากลุ่ม (Focus Group)
- คัดเลือกชุมชนเข้าถึงชุมชน
- สำรวจข้อมูลเบื้องต้นของชุมชน
- เตรียมทีมวิจัยท้องถิ่น
- ออกแบบการวิจัยร่วมกัน
- นำเสนอข้อสรุปของข้อมูล (สนทนากลุ่มย่อย ผู้มีส่วนได้เสีย)
2. การสัมภาษณ์
- การศึกษาวิเคราะห์ปัญหาร่วมกับกลุ่มชุมชน , ภาครัฐ, ภาคเอกชน(สัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง/สังเกต)
- วิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูล
- นำเสนอข้อสรุปของข้อมูล
3. การสังเกตการณ์จากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
- นำเสนอหลักสูตรท้องถิ่น
หลักสูตรท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาอาชีพของคนในชุมชนที่ยั่งยืนและเข้มแข็ง

บทที่ 3
ระเบียบวิธีวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

3.1 กำหนดประชาการและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

3.2 กำหนดแนวทางการสร้างหลักสูตร

3.3 ระยะเวลาในการทดลองใช้หลักสูตร

3.4 กำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.5 การสร้างและหาประสิทธิภาพของเครื่องมือ

3.6 การดำเนินการทดลองใช้หลักสูตร

3.7 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – ปีที่ 3 ปีการศึกษา 2559 โรงเรียนวัดผึ่งแดด ในเขตชุมชนตำบลทับน้ำประมาณ 30 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการเจาะจง

3.2 กำหนดแนวทางการสร้างหลักสูตร

คณะผู้วิจัยได้จัดการประชุมร่วมกับครูอาจารย์ ปราชญ์ชาวบ้านผู้มีความรู้ด้านภูมิปัญญาแต่ละประเภท เพื่อร่วมกันกำหนดแนวทางการสร้างหลักสูตรแต่ละอย่าง รวมถึงกิจกรรมที่ใช้ในการถ่ายทอดเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์สูงสุด โดยผลจากการหารือได้ข้อสรุปว่าหลักสูตรทั้ง 3 หลักสูตรนั้นจะใช้รูปแบบการบรรยายให้ความรู้และกิจกรรมสาธิตโดยปราชญ์ชาวบ้านที่อยู่ในชุมชนร่วมเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ ในส่วนของการสาธิตแต่ละหลักสูตรจะให้นักเรียนทุกคนได้มีส่วนร่วมสาธิต โดยนำผลงานที่ได้จากการเรียนรู้และสาธิตมาร่วมนำเสนอในห้องเรียน

3.3 ระยะเวลาในการทดลองใช้หลักสูตร

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการใช้หลักสูตรท้องถิ่นที่สร้างขึ้นประกอบด้วยสาระการเรียนรู้จำนวน 3 เรื่อง ในภาคเรียนที่ 2 ของปีการศึกษา 2559 ใช้ระยะเวลาทั้งสิ้น 24 ชั่วโมง แยกได้ดังนี้

1) ภูมิปัญญาท้องถิ่นการจักสาน ใช้เวลาจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 5 ครั้งๆ ละ 2 ชั่วโมง รวมใช้ระยะเวลาทั้งสิ้น 10 ชั่วโมง
2) ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการแปรรูปมันเทศ ใช้เวลาจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 3 ครั้ง ๆ ละ 2 ชั่วโมง รวมใช้ระยะเวลาทั้งสิ้น 6 ชั่วโมง
3) ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพลงพื้นบ้าน(เพลงเรือ) ใช้เวลาจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจำนวน 4 ครั้ง ๆ 2 ชั่วโมง รวมใช้ระยะเวลาทั้งสิ้น 8 ชั่วโมง

3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) การสนทนากลุ่ม (Focus Group) คือการเชิญปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรู้เฉพาะด้าน ได้แก่ด้านงานจักสาน ด้านงานคหกรรมการแปรรูปมันเทศ และด้านเพลงเรือ รวมทั้ง ครู-อาจารย์ จากโรงเรียนวัดผึ่งแดด มาร่วมพูดคุยให้ข้อมูลและแสดงความคิดเห็นเพื่อวางแผนในการวิจัย

2) การสัมภาษณ์ภายใต้เงื่อนไขของความรอบรู้ของผู้ให้ สัมภาษณ์ เช่น ปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรู้เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นทั้ง 3 ด้าน โดยการสัมภาษณ์ครั้งแต่ละครั้ง เป็นการร่วมวงพูดคุย เพื่อเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลด้านภูมิปัญญาเพิ่มเติมจากองค์ความรู้ที่ได้รวบรวมไว้ก่อนหน้านี้

3) แบบประเมินร่างหลักสูตรท้องถิ่น โดยผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ด้านการพัฒนาหลักสูตร

4) แบบวัดความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 – ปีที่ 3 ที่มีต่อหลักสูตรท้องถิ่นทั้ง 3 หลักสูตร

5) การสังเกตการณ์จากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งได้แก่ ครู ปราญช์ท้องถิ่น และนักเรียน

3.5 การสร้างและการหาประสิทธิภาพเครื่องมือ

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและหาประสิทธิภาพเครื่องมือตามขั้นตอนดังนี้

3.5.1 แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นเกี่ยวกับการสร้างหลักสูตรท้องถิ่น ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

1) ศึกษาวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์ ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอนดังนี้
   ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับสถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ
   ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์ด้านความหมายและความสำคัญของการสร้างหลักสูตรท้องถิ่นทั้ง 3 เรื่อง
   ตอนที่ 3 แบบสัมภาษณ์ความต้องการเกี่ยวกับการสร้างหลักสูตรท้องถิ่น สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3
2) นำแบบสัมภาษณ์ ไปสัมภาษณ์ผู้อำนวยการและครูในโรงเรียนวัดผึ่งแดดจำนวน 16 คน เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างหลักสูตรท้องถิ่น

3) วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างหลักสูตรท้องถิ่นต่อไป

3.5.2 แบบประเมินร่างหลักสูตรท้องถิ่น โดยสร้างแบบประเมินดังกล่าวเป็นแบบสอบถามที่สร้างจากเนื้อหาในหลักสูตร คือ

1) แบบประเมินร่างหลักสูตรท้องถิ่น ส่วนที่ประเมินได้แก่ หลักการ จุดมุ่งหมาย โครงสร้าง หน่วยการเรียนรู้ อัตราเวลา แนวการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล

2) หลักการตรวจสอบความถูกต้อง ได้นำแบบประเมินไปใช้เก็บข้อมูล

3) การวิเคราะห์ค่าคะแนนจากการประเมินหลักสูตรท้องถิ่น โดยการคำนวนคะแนนเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีระดับความเหมาะสมและการแปลความหมายของคะแนนดังนี้

คะแนน 5	หมายถึง	เหมาะสมมากที่สุด
คะแนน 4	หมายถึง	เหมาะสมมาก
คะแนน 3	หมายถึง	เหมาะสมปานกลาง
คะแนน 2	หมายถึง	เหมาะสมน้อย
คะแนน 1	หมายถึง	เหมาะสมน้อยที่สุด

การแปลความหมายของค่าเฉลี่ย คะแนนความเหมาะสมและความสอดคล้องของแผนการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรท้องถิ่น มี 5 ระดับดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00	หมายถึง	เหมาะสมมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50	หมายถึง	เหมาะสมมาก
ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50	หมายถึง	เหมาะสมปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50	หมายถึง	เหมาะสมน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50	หมายถึง	เหมาะสมน้อยมาก

3.5.3 สร้างหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องจักสาน การแปรรูปมันเทศ และเพลงเรือ โดยมีสาระการเรียนรู้คือ

1) ประวัติความเป็นมาและความรู้เบื้องต้น

2) การจัดเตรียมวัตถุดิบหรือสิ่งที่เกี่ยวข้อง

3) กระบวนการและขั้นตอนในการทำ

4) แนวคิดในการนำความรู้ไปสร้างเป็นอาชีพเพื่อให้เกิดรายได้

3.5.4 แบบวัดความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อหลักสูตรท้องถิ่น ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดและหลักการจากหนังสือและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กำหนดประเด็นเนื้อหาที่ต้องประเมินไว้ 2 ด้าน คือด้านหลักสูตร และด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งได้กำหนดระดับความพึงพอใจไว้ดังนี้

5	หมายถึง	มากที่สุด
4	หมายถึง	มาก
3	หมายถึง	ปานกลาง
2	หมายถึง	น้อย
1	หมายถึง	น้อยที่สุด

การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อหลักสูตรท้องถิ่น แบ่งออก 5 ระดับ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00	หมายถึง	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50	หมายถึง	มาก
ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50	หมายถึง	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50	หมายถึง	น้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50	หมายถึง	น้อยมาก

3.6 การดำเนินการทดลองใช้หลักสูตร ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

1) ใช้กิจกรรมทดสอบก่อนการเรียนรู้ เพื่อทดสอบความรู้ความเข้าใจขั้นพื้นฐานที่นักเรียนมี

2) ใช้หลักสูตรท้องถิ่นที่สร้างขึ้น ทดลองใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้กับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 1-3 จำนวนนักเรียน 40 คน ใช้เวลาสอนทั้ง 3 เรื่อง จำนวน 24 ชั่วโมง

3) มีกิจกรรมทดสอบหลังการเรียนรู้ เพื่อตรวจสอบผลสัมฤทธิ์

4) ให้นักเรียนทำแบบประเมินวัดความพึงพอใจที่มีต่อหลักสูตรท้องถิ่น

5) สรุปผล อภิปราย และเสนอแนะเกี่ยวกับหลักสูตรท้องถิ่นที่สร้างขึ้น

3.7 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ดังนี้

3.7 .1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

หลังจากได้รับแบบทดสอบแล้ว ผู้วิจัยจะได้นำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดไปทำการตรวจสอบความถูกต้อง การลงรหัส และประมวลผลข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อทำการคำนวณค่าสถิติต่างๆ ที่ใช้ในการวิเคราะห์การนำเสนอและสรุปผลการวิจัย ซึ่งเป็นสถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage)

3.7.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการสนากลุ่ม ดังนี้

1) นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และการสนากลุ่มมาถอดเสียงและบันทึกเป็นข้อความ

2) นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาจดบันทึกจำแนกเป็นประเด็นและเรียบเรียงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

3) วิเคราะห์คำให้สัมภาษณ์และการสนากลุ่ม ตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา (Descriptive Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context)

4) สังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอเป็นความเรียงต่อไป

บทที่ 4
ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการนำเอาองค์ความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนตำบลทับน้ำ มาสร้างเป็นหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อทดลองใช้ในการเรียนการสอนให้กับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ของโรงเรียนวัดผึ่งแดด โดยหลักสูตรท้องถิ่นที่สร้างขึ้นครั้งนี้ประกอบด้วยกัน 3 เรื่อง คือ 1) ภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องการจักสาน 2) ภูมิปัญญาท้องถิ่นการแปรรูปมันเทศ และ 3) ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพลงเรือ โดยหลักสูตรทั้ง 3 เรื่องนี้ ใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนในช่วง “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ คือช่วงเวลา 14.00 น. – 16.00 น. ซึ่งมีรายละเอียดหลักสูตรดังนี้

4.1 เนื้อหาหลักสูตรท้องถิ่น

หลักสูตรท้องถิ่น “ภูมิปัญญาจักสานจากไม้ไผ่”

ความสำคัญ

ไม้ไผ่ พืชธรรมชาติหลากชนิดที่ขึ้นอยู่กระจัดกระจายไปตามพื้นที่ป่าทั่วประเทศ นำมาซึ่งประโยชน์ใช้สอยได้ในทุกส่วน ทั้งหน่อ ราก ลำต้นและใบ ก่อให้เกิดความผูกพันกับวิถีการดำรงชีวิตของผู้คนมาตั้งแต่อดีตกระทั่งปัจจุบันจากการเรียนรู้คุณสมบัติจากพืชใกล้ตัว สนองประโยชน์ต่อชีวิตประจำวัน ทั้งนี้เพราะคุณสมบัติที่ดีของไม้ไผ่ ที่มีความคงทนต่อสภาพดินฟ้าอากาศ ประกอบมีเนื้อเป็นเสี้ยนยาวตลอดลำจึงทำให้มีเนื้อเหนียวไม่หักง่ายและมีแรงดีดคืนตัว เมื่อนำลำต้นมาจักตอกเป็นเส้นๆ ดัดโค้งขึ้นรูปตามความต้องการ เพื่อสานเป็นผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ประเภทต่างๆ สามารถรับแรงดึง และแรงกดได้ดีโดยไม่แตก หรือหักง่าย ด้วยคุณสมบัติพิเศษเช่นนี้และเป็นวัตถุดิบที่มีอยู่ทั่วทุกภาคของประเทศไทย ทำให้เป็นที่นิยมนำมาทำเครื่องจักสานกันแพร่หลายและใกล้ชิดกับชีวิตประจำวันของคนทั่วไปที่สุด ในรูปแบบของภาชนะเครื่องใช้ต่างๆ เช่น กระบุง ตะกร้า กระจาด กระติ๊บ พ้อม รวมถึงเครื่องมือสำหรับ ดัก จับ ขัง สัตว์น้ำจำพวก ไซ ข้อง กระชัง สุ่ม ฯลฯ

เครื่องจักสานไม้ไผ่เป็นผลิตภัณฑ์หัตถกรรมที่จะพบได้ในแหล่งชนบทของประเทศไทยทั่วทุกภาค แบ่งได้เป็นเครื่องใช้ในครัวเรือน เช่น กระบุง ตะแกรง คานหาบ กระด้ง กระจาด ตะกร้า และเครื่องมือจับสัตว์น้ำ เช่น ลอบ ไซ ตะข้อง เป็นต้น

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถรู้และเข้าใจเรื่องการจักสาน

2. เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะในการจักสาน เป็นความรู้ในการสร้างอาชีพได้

3. เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดี เกิดความภาคภูมิใจและร่วมสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการจักสาน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเรื่องงานจักสานและสามารถผลิตเครื่องใช้จักสานอย่างง่ายได้
2. เพื่อให้ผู้เรียนนำความรู้ด้านจักสานไปใช้ในการประกอบเป็นอาชีพได้
3. เพื่อให้ผู้เรียนอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาการการจักสานในท้องถิ่นของตนได้

เนื้อหาของหลักสูตร

ประกอบด้วยเนื้อหา 4 เรื่อง

1. ประวัติความเป็นมาของหัตถกรรมจักสานจากไม้ไผ่
2. การจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์
3. ขั้นตอนและวิธีการทำเครื่องจักสาน
4. การจัดการและการตลาด

เวลาเรียน

หลักสูตรท้องถิ่นภูมิปัญญาด้านการจักสาน ใช้เวลาเรียนทั้งหมด 8 ชั่วโมง

ภาคทฤษฎี 2 ชั่วโมง
ภาคปฏิบัติ 6 ชั่วโมง

แหล่งการเรียนรู้และสื่อประกอบการเรียน

1. ใบความรู้เรื่องภูมิปัญญาการจักสาน ประกอบด้วย 4 เรื่อง
2. สาธิตการทำเครื่องจักสานโดยปราญชน์ท้องถิ่นในชุมชน

กิจกรรมการเรียนรู้

1. เรียนรู้ทฤษฎี
2. ฝึกปฏิบัติจริง จากผู้มีประสบการณ์และภูมิปัญญาท้องถิ่น

การวัดผลประเมินผลการเรียน

วิธีการวัดและประเมินผลการเรียน ประกอบด้วย

1. การสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ และ การมีส่วนร่วม
2. จากแบบสอบถาม
3. ประเมินชิ้นงาน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเรื่องการทำจักสานและสามารถผลิตเครื่องจักสานอย่างง่ายได้
2. ผู้เรียนนำความรู้การทำจักสานไปใช้ประกอบเป็นอาชีพได้
3. ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาด้านจักสาน

โครงสร้างเนื้อหาของหลักสูตร

ประกอบด้วยเนื้อหา 4 เรื่อง ดังนี้

เรื่องที่ 1 ประวัติความเป็นมาของหัตถกรรมจักสานจากไม้ไผ่ จำนวน 1 ชั่วโมง

เรื่องที่ 2 การจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ จำนวน 1 ชั่วโมง

เรื่องที่ 3 ขั้นตอนและวิธีการทำเครื่องจักสาน จำนวน 7 ชั่วโมง

เรื่องที่ 4 การจัดการและการตลาด จำนวน 1 ชั่วโมง

4.1 การจัดทำบัญชี รายรับ – รายจ่าย
4.2 การคำนวณต้นทุนการผลิต กำไร
4.3 เทคนิคการจัดการและการตลาด

หลักสูตรท้องถิ่น “ภูมิปัญญาการแปรรูปมันเทศ”

ความสำคัญ

ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้มีอิทธิพลและบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาประเทศมากขึ้น ในการจัดการศึกษาจึงจำเป็นต้องพัฒนาคนให้มีความพร้อมในด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สถานศึกษาต้องมีการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการฝึกทักษะทางกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้ป้องกันและแก้ไขปัญหา ทั้งนี้ควรมีการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ซึ่งเป็นการฝึกให้ผู้เรียน คิดเป็น ทำเป็น โดยมีการเรียนรู้ที่ผสมผสานสาระความรู้ทางด้านต่างๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน ควบคู่กับการปลูกฝังคุณธรรม และค่านิยมที่ดีงาม นอกจากนี้หลักสูตรการศึกษายังมีนโยบายให้สถานศึกษาจัดทำสาระหลักสูตรและสาระเพิ่มเติมในส่วนที่เป็นปัญหาและความต้องการของชุมชน รวมถึงภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยยึดหลักความมีเอกภาพด้านนโยบายและความหลากหลายในการปฏิบัติ ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความเข้าใจ มีความสามารถ มีทักษะการจัดการทำงาน โดยผู้เรียนสามารถนำเทคโนโลยีด้านต่างๆ มาใช้ในการทำงานได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม นำไปสู่การพัฒนาศักยภาพการทำงานของผู้เรียน ให้เห็นคุณค่าและมีเจตคติที่ดีต่องาน ตลอดจนมีศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม อันนำไปสู่การเป็นผู้เรียนที่สามารถช่วยเหลือตนเอง และพึ่งตนเองได้ตามพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง ทำให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

ในชุมชนตำบลทับน้ำ ได้ชื่อว่าเป็นแหล่งปลูกมันเทศที่มีรสชาติอร่อยและมีชื่อเสียง แต่ก็มักประสบปัญหาราคามันตกต่ำ หรือถูกกดราคาโดยพ่อค้าคนกลาง เป็นเหตุให้เกษตรกรต้องประสบกับสภาวะการขาดทุนและขาดรายได้ที่ต้องนำมาใช้จ่ายในการดำรงชีวิต เกิดภาระหนี้สินทั้งในระบบและนอกระบบ

การแปรรูปมันเทศถือเป็นวิธีหนึ่งที่ช่วยระบายผลผลิตที่มีมากเกินไป และที่สำคัญช่วยเพิ่มมูลค่าผลผลิต ซึ่งส่งผลให้เกษตรกรไม่ขาดทุน มีรายได้ในการดำรงชีวิต มีอาหารไว้รับประทานนอกฤดูกาลและช่วยลดภาระหนี้สิน นอกจากนี้การแปรรูปอาหารยังมีส่วนช่วยให้เกิดผลิตภัณฑ์ใหม่ที่มีความหลากหลาย ทั้งทางด้านรสชาติและลักษณะของผลผลิตที่ถูกแปรรูป ที่ยังคงคุณค่าทางอาหารไว้ ความรู้ด้านการถนอมอาหารและแปรรูปอาหาร จึงถือเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างหนึ่ง ที่นับว่ามีประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตของผู้เรียนโดยตรง

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถรู้และทักษะเรื่องการแปรรูปอาหาร(มันเทศ)
2. เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะในการแปรรูปอาหาร(มันเทศ) เป็นความรู้ในการสร้างอาชีพได้
3. เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดี เกิดความภาคภูมิใจและร่วมสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการแปรรูปอาหาร

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจและมีทักษะเรื่องการแปรรูปมันเทศ
2. เพื่อให้ผู้เรียนนำความรู้ด้านจักสานไปใช้ในการประกอบเป็นอาชีพได้
3. เพื่อให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาการถนอมอาหารและการแปรรูปผลผลิตการเกษตรในชุมชนของตนได้

โครงสร้างเนื้อหาของหลักสูตร

หลักสูตรการแปรรูปมันเทศ ประกอบด้วยเนื้อหาสาระ 3 หน่วยการเรียนรู้

หน่วยเรียนที่ 1 การทำมันเชื่อม ใช้เวลาเรียน 2 ชั่วโมง

หน่วยเรียนที่ 2 การทำมันรังนก ใช้เวลาเรียน 2 ชั่วโมง

หน่วยเรียนที่ 3 การทำมันบวด ใช้เวลาเรียน 2 ชั่วโมง

เวลาเรียน

หลักสูตรท้องถิ่นภูมิปัญญาด้านการแปรรูปมันเทศ ใช้เวลาเรียนทั้งหมด 6 ชั่วโมง

แหล่งการเรียนรู้และสื่อประกอบการเรียน

1. ใบความรู้เรื่อง ประกอบด้วย 3 เรื่อง
2. สาธิตการแปรรูปมันเทศโดยปราญชน์ท้องถิ่นในชุมชน

กิจกรรมการเรียนรู้

1. เรียนรู้ทฤษฎี
2. ฝึกปฏิบัติจริง จากผู้มีประสบการณ์และภูมิปัญญาท้องถิ่น

การวัดผลประเมินผลการเรียน

วิธีการวัดและประเมินผลการเรียน ประกอบด้วย

1. การสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ และ การมีส่วนร่วม
2. จากแบบสอบถาม
3. ประเมินชิ้นงาน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเรื่องการแปรรูปและสามารถแปรรูปผลิตภัณฑ์จากมันเทศได้
2. ผู้เรียนนำความรู้การแปรรูปอาหารไปใช้ประกอบเป็นอาชีพได้
3. ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาด้านการแปรรูปอาหารในชุมชนท้องถิ่นของตน

หลักสูตรท้องถิ่น “ภูมิปัญญาเพลงเรือ”

ความสำคัญ

เป็นเพลงพื้นบ้านของชาวไทยภาคกลางที่อยู่ตามริมลำน้ำ เช่น สุพรรณบุรี อ่างทอง อยุธยา ฯลฯ นิยมเล่นกันในหน้านาประมาณเดือน 11-12 อุปกรณ์ในการเล่นเพลงเรือคือ เรือของพ่อเพลงลำหนึ่งและเรือของแม่เพลงลำหนึ่ง เครื่องดนตรีมี กรับธรรมหรือกรับพวงและฉิ่ง ถ้าเล่นกลางคืนจะต้องมีตะเกียงไว้กลางลำเรือ เนื้อร้องทั้งสองฝ่ายมาพบกัน พ่อเพลงก็จะพายเรือเข้าไปเทียบเกาะเรือแม่เพลงไว้แม่เพลงเริ่มด้วยเพลงปลอบ หรือเพลงเกริ่น บางคณะจะเริ่มด้วยบทไหว้ครูก่อน จากนั้นแม่เพลงก็จะร้องประโต้ตอบเรียกว่า บทประ แล้วต่อด้วยชุดลักหาพาหนี หรือนัดหมายสู่ขอ แล้วต่อด้วยเพลงชุดชิงชู้และเพลงตีหมากผัว เมื่อเลิกก็จะมีเพลงจาก แสดงความอาลัยอาวรณ์

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถรู้และเข้าใจประวัติความเป็นมาและความสำคัญของเพลงเรือ
2. เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะการร้องเพลงเรือ
3. เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดี เกิดความภาคภูมิใจและร่วมสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการแสดงพื้นบ้านเพลงเรือ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจถึงประวัติความเป็นมาและความสำคัญของเพลงเรือ
2. เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะเบื้องต้นเกี่ยวกับการร้องเพลงเรือ
3. เพื่อให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนของตน

เนื้อหาของหลักสูตร

ประกอบด้วยเนื้อหา 4 เรื่อง

1. ประวัติความเป็นมาของเพลงเรือ
2. ฉันทลักษณ์และการแต่งกลอนเพลงเรือ
3. การแต่งกายในการแสดงเพลงเรือ
4. การร้องเพลงเรือ

เวลาเรียน

หลักสูตรท้องถิ่นภูมิปัญญาด้านการจักสาน ใช้เวลาเรียนทั้งหมด 8 ชั่วโมง

ภาคทฤษฎี 2 ชั่วโมง
ภาคปฏิบัติ 6 ชั่วโมง

แหล่งการเรียนรู้และสื่อประกอบการเรียน

1. ใบความรู้เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นเพลงเรือ ประกอบด้วย 3 เรื่อง
2. สาธิตการแต่งกลอนและร้องเพลงเรือโดยปราญชน์ท้องถิ่นในชุมชน

กิจกรรมการเรียนรู้

1. เรียนรู้ทฤษฎี
2. ฝึกปฏิบัติจริง จากผู้มีประสบการณ์และภูมิปัญญาท้องถิ่น

การ วัดผลประเมินผลการเรียน

วิธีการวัดและประเมินผลการเรียน ประกอบด้วย

1. การสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ และ การมีส่วนร่วม

2. จากแบบสอบถาม

3. ประเมินการฝึกปฏิบัติ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจประวัติความเป็นมาและความสำคัญของเพลงเรือ

2. ผู้เรียนมีทักษะเบื้องต้นเกี่ยวกับการร้องเพลงเรือ

3. ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นเพลงเรือ

โครงสร้างเนื้อหาของหลักสูตร

ประกอบด้วยเนื้อหา 3 เรื่อง ดังนี้

เรื่องที่ 1 ประวัติความเป็นมาของเพลงเรือ

เรื่องที่ 2 ฉันทลักษณ์และการแต่งกลอนเพลงเรือ

เรื่องที่ 3 การแต่งกายในการแสดงเพลงเรือ

เรื่องที่ 4 การร้องเพลงเรือ

4.2 ผลการทดลองใช้หลักสูตร

ในการทดลองนำหลักสูตรที่สร้างขึ้นมาใช้ในการเรียนการสอนครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

4.2.1 ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน

4.2.2 ผลการประเมินหลักสูตรท้องถิ่น

4.2.3 ผลการประเมินทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและแบบวัดความพึงพอใจ

4.2.1 ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน

1) ผลการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องภูมิปัญญาการจักสาน ภูมิปัญญาการแปรรูปมันเทศ และภูมิปัญญาเพลงเรือ มาใช้เป็นกิจกรรมการเรียนการสอน

1.1) ผลการศึกษาความคิดเห็นของครูโรงเรียนวัดผึ่งแดด ในการสอบถามความคิดเห็นผู้วิจัยได้จัดทำแบบสอบถามออกเป็น 2 ส่วน ส่วนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และส่วนที่ 2 เป็นความคิดเป็นเกี่ยวกับการนำหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องภูมิปัญญาการจักสาน ภูมิปัญญาการแปรรูปมันเทศ และภูมิปัญญาเพลงเรือ มาใช้เป็นกิจกรรมการเรียนการสอน

ตาราง 4.1 จำนวนและร้อยละของสถานภาพทั่วไปของครู ซึ่งประกอบด้วยเพศ อายุ และวุฒิการศึกษา

รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1.เพศ		
1.1 ชาย	5	31.25
1.2 หญิง	11	68.75
รวม	16	100.00
2.อายุ		
2.1 25 – 35 ปี	3	18.75
2.2 36 – 45 ปี	5	31.25
2.3 46 – 60 ปี	8	50.00
รวม	16	100.00
3.วุฒิการศึกษา		
3.1 ต่ำกว่าปริญญาตรี	-	-
3.2 ปริญญาตรี	10	62.50
3.3 ปริญญาโท	6	37.50
รวม	16	100.00

จากตาราง 4.1 ครูที่ตอบแบบสอบถามเป็นเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 68.75 เพศชายคิดเป็นร้อยละ 31.25 มีอายุระหว่าง 46 – 60 ปี 36 – 45 ปี และ 25 – 35 ปี คิดเป็นร้อยละ 50, 31.25 และ 18.75 ตามลำดับ มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรีและปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ 62.50 และ 37.50 ตามลำดับ

ตาราง 4.2 จำนวนและร้อยละของความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับการนำหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องภูมิปัญญาการจักสาน ภูมิปัญญาการแปรรูปมันเทศ และภูมิปัญญาเพลงเรือ มาใช้เป็นกิจกรรมการเรียนการสอน

รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ

1.การนำหลักสูตรท้องถิ่นมาใช้เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนในช่วงลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้		
1.1 ต้องการ	16	100.00
1.2 ไม่ต้องการ		
รวม	16	100.00
2.ต้องการสนับสนุนหรือให้ความร่วมมือในการนำหลักสูตรท้องถิ่นทั้ง 3 เรื่องมาใช้เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียน		
2.1 ต้องการ	16	100.00
2.2 ไม่ต้องการ	-	-
รวม	16	100.00

ตาราง 4.2 (ต่อ)

รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
3.การให้ความร่วมมือในการนำหลักสูตรท้องถิ่นทั้ง 3 เรื่องมาใช้เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียน		
3.1 วิทยากร		
3.2 เป็นที่ปรึกษา	16	100.00
3.3 อื่นๆ		
รวม	16	100.00
4.ต้องการให้ใครเป็นผู้สอนหลักสูตรท้องถิ่นทั้ง 3 เรื่อง		
4.1 ครูในโรงเรียนวัดผึ่งแดด		
4.2 ผู้มีประสบการณ์ (ปราญช์)	13	81.25
4.3 ครูร่วมกับผู้มีประสบการณ์ (ปราญช์)	3	18.75
รวม	16	100.00
5.สถานที่ที่เหมาะสมในการสอนหลักสูตรท้องถิ่นทั้ง 3 เรื่อง		
5.1 โรงเรียนวัดผึ่งแดด	16	100.00
5.2 วัดผึ่งแดด	-	-
5.3 อื่นๆ	-	-

รวม	16	100.00

จากตาราง 4.2 ครูต้องการให้นำหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องภูมิปัญญาการจักสาน ภูมิปัญญาการแปรรูปมันเทศ และภูมิปัญญาเพลงเรือ มาใช้เป็นกิจกรรมการเรียนการสอน คิดเป็นร้อยละ 100 ต้องการสนับสนุนและให้ความร่วมมือในการนำหลักสูตรท้องถิ่นมาใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียนในรูปแบบของที่ปรึกษา คิดเป็นร้อยละ 100 ความต้องการผู้สอนคือผู้มีประสบการณ์ในท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ 81.25 สถานที่ที่เหมาะสมในการสอนหลักสูตรท้องถิ่น คือโรงเรียนวัดผึ่งแดด คิดเป็นร้อยละ 100

1.2) ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนในการสอบถามความคิดเห็น ผู้วิจัยได้จัดทำแบบสอบถามออกเป็น 2 ส่วน ส่วนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และส่วนที่ 2 เป็นความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำ หลักสูตรท้องถิ่น เรื่องภูมิปัญญาการจักสาน ภูมิปัญญาการแปรรูปมันเทศ และภูมิปัญญาเพลงเรือ มาใช้เป็นกิจกรรมการเรียนการสอน

ตาราง 4.3 จำนวนและร้อยละของสถานภาพทั่วไปของนักเรียน

รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ระดับชั้น		
มัธยมศึกษาปีที่ 1	12	40.00
มัธยาศึกษาปีที่ 2	11	36.67
มัธยาศึกษาปีที่ 3	7	23.33
รวม	30	100.00

จากตาราง 4.3 นักเรียนที่ตอบแบบสอบถาม เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 คิดเป็นร้อยละ 40 มัธยมศึกษาปีที่ 2 คิดเป็นร้อยละ 36.67 และมัธยมศึกษาปีที่ 3 คิดเป็นร้อยละ 23.33

ตาราง 4.4 จำนวนและร้อยละของความคิดเป็นของนักเรียน เกี่ยวกับการนำหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องภูมิปัญญาการจักสาน ภูมิปัญญาการแปรรูปมันเทศ และภูมิปัญญาเพลงเรือ มาใช้เป็นกิจกรรมการเรียนการสอน

รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1.ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นการจักสาน การแปรรูปมันเทศ และเพลงเรือ		

1.1 มีความรู้มาก	-	-
1.2 มีความรู้ปานกลาง	6	20.00
1.3 มีความรู้น้อย	8	26.67
1.4 ไม่มีความรู้	16	53.33
รวม	30	100.00

ตาราง 4.4 (ต่อ)

รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
2.การนำความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นการจักสาน การแปรรูปมันเทศ และเพลงเรือมาใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนในช่วงลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้		
2.1 ต้องการ	30	100.00
2.2 ไม่ต้องการ	-	-
รวม	30	100.00
3.ใครเป็นผู้สอนหลักสูตรท้องถิ่นการจักสาน การแปรรูปมันเทศ และเพลงเรือ		
3.1 ครู	-	-
3.2 ปราญช์ผู้มีประสบการณ์	23	76.67
3.3 ครูและปราญช์ผู้มีประสบการณ์	7	23.33
รวม	30	100.00
4.สถานที่ที่เหมาะสมในการสอนหลักสูตรท้องถิ่นการจักสาน การแปรรูปมันเทศ และเพลงเรือ		
4.1 โรงเรียนวัดผึ่งแดด	30	100.00
4.2 วัดผึ่งแดด	-	-
4.3 อื่นๆ	-	-
รวม	30	100.00

5.การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหลักสูตรท้องถิ่น		
เรื่องการจักสาน การแปรรูปมันเทศ และเพลงเรือ	2	6.67
5.1 บรรยายโดยครู	3	10.00
5.2 บรรยายโดยปราญช์ผู้เชี่ยวชาญ	14	46.67
5.3 สาธิต	11	36.67
5.4 ทดลองปฏิบัติ	-	-
5.5 อื่นๆ		
รวม	30	100.00

ตาราง 4.4 (ต่อ)

รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
6.วิธีทดสอบความรู้หลักสูตรท้องถิ่นเรื่องการจักสาน		
การแปรรูปมันเทศ และเพลงเรือ		
6.1 ทดสอบความรู้อย่างเดียว	1	3.33
6.2 ทดสอบโดยการปฏิบัติอย่างเดียว	25	83.33
6.3 ทดสอบทั้งความรู้และการปฏิบัติ	4	13.33
รวม	30	100.00

จากตาราง 4.4 นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นการจักสาน การแปรรูปมันเทศ และเพลงเรืออยู่ในระดับปานกลางคิดเป็นร้อยละ 20 ระดับน้อยคิดเป็นร้อยละ 26.67 และอยู่ในระดับไม่มีความรู้คิดเป็นร้อยละ 53.33 นักเรียนต้องการให้นำหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องการจักสาน การแปรรูปมันเทศ และเพลงเรือ มาใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนในช่วงลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ คิดเป็นร้อยละ 100 ความต้องการผู้สอนคือปราญช์ผู้มีประสบการณ์คิดเป็นร้อยละ 76.67 และต้องการให้ครูสอนร่วมกับปราญช์ผู้มีประสบการณ์คิดเป็นร้อยละ 23.33 สถานที่ที่เหมาะสมที่สุดในการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรท้องถิ่น คือโรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 100 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มากที่สุดคือการสาธิต คิดเป็นร้อยละ 46.67 รองลงมาคือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยการทดลองปฏิบัติ คิดเป็นร้อยละ 36.67 ส่วนวิธีการทดสอบความรู้มากที่สุดคือการทดสอบโดยการปฏิบัติอย่างเดียว คิดเป็นร้อยละ 83.33

4.2.2 ผลการประเมินหลักสูตรท้องถิ่น

ผู้วิจัยได้นำหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นการจักสาน การแปรรูปมันเทศ และเพลงเรือ ไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องของแผนการจัดการเรียนรู้หลักสูตรท้องถิ่น ปรากฏผลการประเมินดังนี้

ตาราง 4.5 ความเหมาะสมและความสอดคล้องของแผนการจัดการเรียนรู้หลักสูตรท้องถิ่น เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นการจักสาน การแปรรูปมันเทศ และเพลงเรือ

ข้อ	ประเด็นการประเมิน	ค่าเฉลี่ย $\bar{x}$	*S.D.*	ระดับความเหมาะสม
1	ความเหมาะสมของมาตรฐานการเรียนรู้	3.67	0.58	มาก
2	ความเหมาะสมของตัวชี้วัด	4.33	0.58	มาก
3	ความเหมาะสมของจุดประสงค์การเรียนรู้	4.00	0.00	มาก
4	ความเหมาะสมของสาระการเรียนรู้ในหน่วยการเรียนรู้	4.00	0.00	มาก
5	ความสอดคล้องของมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด คำอธิบายและการจัดหน่วยการเรียนรู้	3.67	0.58	มาก
6	ความเหมาะสมและสอดคล้องของตัวชี้วัด จุดประสงค์การเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้และการวัดและประเมินผลเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นการจักสาน	4.33	0.58	มาก
7	ความเหมาะสมและสอดคล้องของตัวชี้วัด จุดประสงค์การเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้และการวัดและประเมินผลเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นการแปรรูปมันเทศ	3.67	0.58	มาก
8	ความเหมาะสมและสอดคล้องของตัวชี้วัด จุดประสงค์การเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้และการวัดและประเมินผลเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นเพลงเรือ	3.67	0.58	มาก
9	ความเหมาะสมของระยะเวลาที่ใช้ในการเรียนการสอน	4.00	0.00	มาก
10	ความเหมาะของวิทยากรที่จัดการเรียนการสอน	3.67	0.58	มาก

รวมเฉลี่ย	3.90	0.41	มาก

จากตาราง 4.5 ผลการประเมินหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นการจักสาน การแปรรูปมันเทศ และเพลงเรือโดยผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน สรุปอยู่ในเกณฑ์ความเหมาะสมในระดับมาก

4.2.3 ผลการประเมินทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและแบบวัดความพึงพอใจ

1) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เมื่อสิ้นสุดการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นการจักสาน การแปรรูปมันเทศ และเพลงเรือ ในช่วงลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับชั้นมัธยาศึกษาปีที่ 1-3 โรงเรียนวัดผึ่งแดด จำนวน 1 ห้องเรียน 30 คน และได้ดำเนินการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน ผลปรากฏดังนี้

ตาราง 4.6 ผลการเปรียบเทียบคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน หลักสูตรท้องถิ่นเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นการจักสาน การแปรรูปมันเทศ และเพลงเรือ

การประเมิน	ผลการวิเคราะห์คะแนนผลสัมฤทธิ์		
	N	$\bar{x}$	S.D
ผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียน (20 คะแนน)	30	10.35	1.85
ผลสัมฤทธิ์หลังเรียน (20 คะแนน)	30	14.55	2.09

จากตาราง 4.6 ผลการเปรียบเทียบคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน หลักสูตรท้องถิ่นเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นการจักสาน การแปรรูปมันเทศ และเพลงเรือ นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2) แบบวัดความถึงพอใจ เมื่อสิ้นสุดการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นการจักสาน การแปรรูปมันเทศ และเพลงเรือ ตามแผนการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้ทำการวัดความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 จำนวน 1 ห้องเรียน 30 คน มีผลดังนี้

ตาราง 4.7 ความพึงพอใจที่มีต่อหลักสูตรท้องถิ่น เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นการจักสาน การแปรรูปมันเทศ และเพลงเรือ

ข้อ	ประเด็นการประเมิน	ค่าเฉลี่ย $\bar{x}$	*S.D.*	ระดับความเหมาะสม
1	นักเรียนสามารถนำความรู้จากหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นการจักสาน การแปรรูปมันเทศ และเพลงเรือไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้	4.18	0.71	มาก
2	นักเรียนสามารถนำความรู้จากหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นการจักสาน การแปรรูปมันเทศ และเพลงเรือไปปรับใช้ในการสร้างอาชีพเพื่อให้เกิดรายได้	4.03	0.71	มาก
3	นักเรียนสามารถนำความรู้จากหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นการจักสาน การแปรรูปมันเทศ และเพลงเรือไปถ่ายทอดผู้อื่นได้	4.00	0.53	มาก
4	หลักสูตรท้องถิ่นเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นการจักสาน การแปรรูปมันเทศ และเพลงเรือ เป็นการนำเอาภูมิปัญญาในชุมชนกลับมาใช้ให้เกิดประโยชน์	4.35	0.58	มาก
5	หลักสูตรท้องถิ่นเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นการจักสาน การแปรรูปมันเทศ และเพลงเรือ ทำให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นของตน	4.32	0.57	มาก
6	หลักสูตรท้องถิ่นเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นการจักสาน การแปรรูปมันเทศ และเพลงเรือ ทำให้นักเรียนเห็นคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่นของตน	4.35	0.53	มาก
7	หลักสูตรท้องถิ่นเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นการจักสาน การแปรรูปมันเทศ และเพลงเรือ สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตในชุมชนของตน	4.07	0.53	มาก
8	หลักสูตรท้องถิ่นเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นการจักสาน การแปรรูปมันเทศ และเพลงเรือ ทำให้นักเรียนเห็นความสำคัญในการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น	4.25	0.49	มาก

ตาราง 4.7 (ต่อ)

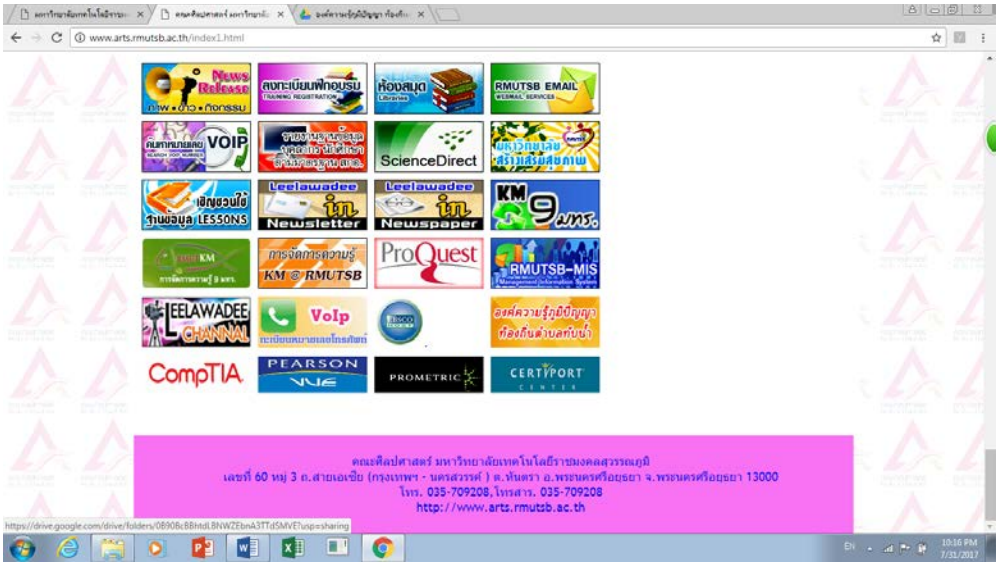
ข้อ	ประเด็นการประเมิน	ค่าเฉลี่ย $\bar{x}$	*S.D.*	ระดับความเหมาะสม
9	การจัดกระบวนการเรียนรู้ช่วยให้นักเรียนสามารถเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง	4.00	0.49	มาก
10	การจัดกระบวนการเรียนรู้กระตุ้นให้นักเรียนเกิดความกระตือรือร้นในการเรียน	4.25	0.56	มาก
11	กิจกรรมการเรียนรู้ช่วยสร้างบรรยากาศที่ดีในการเรียน	4.22	0.53	มาก
12	กิจกรรมการเรียนรู้ช่วยให้นักเรียนเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่น	4.10	0.59	มาก
13	การจัดการเรียนรู้ช่วยให้นักเรียนสร้างองค์ความรู้ขึ้นเองได้	4.15	0.60	มาก
14	กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ทำให้นักเรียนมีความสนุกสนานในการเรียนและทำกิจกรรม	4.25	0.59	มาก
15	กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ช่วยทำให้นักเรียนเกิดความรักและชื่นชมในชุมชนของตน	4.27	0.55	มาก
	รวมเฉลี่ย	4.19	0.57	มาก

จากตาราง 4.7 ผลการวัดความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 โรงเรียนวัดผึ่งแดด ที่มีต่อหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นการจักสาน การแปรรูปมันเทศ และเพลงเรือ นักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวม 4.19

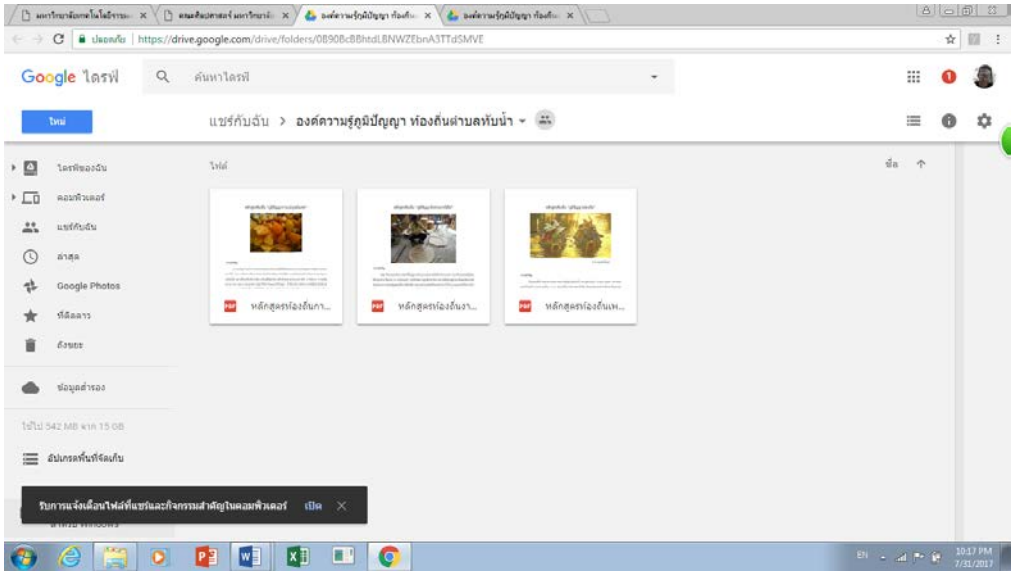
4.3 ผลการจัดทำแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านระบบอินเตอร์เน็ต

จากการนำเอาองค์ความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนตำบลทับน้ำไปพัฒนาเป็นหลักสูตรการเรียนการสอน เพื่อใช้ทดลองสอนให้กับนักเรียนโรงเรียนวัดผึ่งแดด ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 จนเสร็จ และผ่านการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรดังกล่าวแล้ว ผู้วิจัยได้นำหลักสูตรที่ผ่านการประเมินและแก้ไขปรับปรุงแล้วไปจัดทำเป็นแหล่งข้อมูลด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านระบบอินเตอร์เน็ต โดยได้นำหลักสูตรดังกล่าวไปจัดทำเป็นแหล่งข้อมูลไว้ในเว็บไซต์ของคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ เพื่อให้เป็นแหล่ง

ศึกษาข้อมูลด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวชุมชนตำบลทับน้ำ ให้กับนักเรียน นักศึกษา และบุคคลทั่วไป โดยได้มีการประชาสัมพันธ์ให้กับนักเรียนโรงเรียนวัดผึ้งแดดผ่านครูอาจารย์ นักศึกษาของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ตลอดจนบุคคลทั่วไปผ่านช่องทางเว็บไซต์ เพื่อเชิญชวนให้เข้าระบบเพื่อศึกษาข้อมูลด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนทับน้ำ ซึ่งตลอดระยะเวลาตั้งแต่วันที่ 1 พฤษภาคม 2560 –วันที่ 12 มิถุนายน 2560 มีผู้ที่สนใจเข้าไปเยี่ยมชมและศึกษาข้อมูลดังกล่าวจำนวน 76 คน



รูปภาพ 4.1 ภาพแสดงหน้าเว็บไซต์ของคณะศิลปศาสตร์ http://www.arts.rmutsb.ac.th/index1.html



รูปภาพ 4.2 ภาพแสดงหน้าเว็บไซต์ของคณะศิลปศาสตร์

https://drive.google.com/drive/folders/0B90BcBBhtdLBNWZEbnA3TTdSMVE

4.4 การสร้างจิตสำนึกรักบ้านเกิด

จากการทดลองนำหลักสูตรด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นทั้ง 3 หลักสูตรมาจัดเป็นกิจกรรมการเรียนการสอนในช่วงเวลา ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 โรงเรียนวัดผึ่งแดด ผู้วิจัยใช้วิธีสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน พบว่าตลอดระยะเวลาของการจัดกิจกรรมทั้ง 3 หลักสูตร ได้รับความความสนใจจากนักเรียนทุกคนในการมีส่วนร่วมในกิจกรรม โดยสังเกตได้จากการให้ความร่วมมือ การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น แม้กระทั่งการพูดคุยสนทนากันภายในกลุ่ม นักเรียนบางคนภูมิใจในการนำเสนอเล่าเรื่องราวงานจักสานในครอบครัวของตน วางแผนการนำทักษะความรู้ที่ได้จากกิจกรรมการเรียนการสอนกลับไปช่วยครอบครัวในการทำจักสาน ซึ่งแต่ละคนจะให้ความสนใจในขั้นตอนและรูปแบบการทำที่แตกต่างกันออกไป เมื่อทำสำเร็จก็นำผลงานมานำเสนอด้วยความภาคภูมิใจ

ในกิจกรรมการเรียนการสอนหลักสูตรการแปรรูปมันเทศ เป็นกิจกรรมที่ช่วยสร้างแรงบันดาลใจให้กับนักเรียนในการคิดสร้างสรรค์ต่อยอดเพื่อสร้างรายได้ในช่วงวันหยุดเรียน นักเรียนบางคนสนใจทักถามถึงต้นทุนในการผลิต มุ่งหวังนำเอาความรู้ที่ได้ไปทำผลิตภัณฑ์แปรรูปเพื่อขายร่วมกับผู้ปกครองที่มีอาชีพค้าขายตามแหล่งท่องเที่ยวอยู่แล้ว บางคนคิดสร้างสรรค์รูปแบบบรรจุภัณฑ์และรสชาติของผลิตภัณฑ์ ซึ่งเป็นเครื่องแสดงให้เห็นถึงจิตสำนึกความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาที่มีในท้องถิ่นของตน

ในส่วนของกิจกรรมภูมิปัญญาเพลงพื้นบ้านเพลงเรือ ซึ่งนักเรียนส่วนใหญ่ไม่รู้จักและไม่เคยเห็น เนื่องจากภูมิปัญญาดังกล่าวได้หายไปจากชุมชนแล้ว แต่เมื่อได้รับรู้ความเป็นมาจากการเล่าเรื่องราวในอดีตในชุมชนของตน นักเรียนทุกคนเกิดความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ และตั้งใจฝึกฝนเพลงเรือจนสามารถร้องรำเป็นที่สนุกสนาน สามารถร่วมกิจกรรมการแสดงอย่างไม่เคอะเขิน จนเป็นที่ชื่นชมของครูอาจารย์และผู้ปกครอง เมื่อสอบถามถึงความสมัครใจในการเข้าร่วมแสดงเพลงเรือในโอกาสต่างๆ ของโรงเรียน นักเรียนส่วนใหญ่อาสาที่จะเป็นตัวแทนร่วมแสดงด้วยความเต็มใจ เป็นเครื่องแสดงให้เห็นว่าภูมิปัญญาที่หายไปจากชุมชนสามารถกลับมามีตัวตนได้ใหม่ด้วยฝีมือของคนในชุมชน

บทที่ 5
สรุป อภิปรายผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเพื่อนำองค์ความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนตำบลทับน้ำ มาสร้างเป็นหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นการจักสาน การแปรรูปมันเทศ และเพลงเรือ เพื่อใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ในช่วง “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ให้กับนักเรียนระดับชั้นมัธยามศึกษาปีที่ 1-3 โรงเรียนวัดผึ่งแดด นอกจากนี้ยังได้นำหลักสูตรที่ผ่านการทดลองใช้และปรับปรุงแล้วไปสร้างเป็นแหล่งข้อมูลการเรียนรู้ผ่านเครือข่ายอินเตอร์เน็ต ซึ่งในการทำวิจัยดังกล่าวมีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างหลักสูตรท้องถิ่นด้านวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับใช้เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนในสถานศึกษาในเขตชุมชนทับน้ำ และจัดทำเป็นแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผ่านระบบอินเตอร์เน็ต ให้กับคนในชุมชน และบุคคลทั่วไป นอกจากนี้ยังเป็นการสร้างจิตสำนึกรักบ้านเกิดให้กับเยาวชนในชุมชนโดยการมีส่วนร่วมในกิจกรรมอนุรักษ์สืบทอดภูมิปัญญาในท้องถิ่นของตน

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการนำเอาองค์ความรู้ทั้งด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนตำบลทับน้ำที่ได้รวบรวมจากการทำวิจัยก่อนหน้านี้ มาจัดทำเป็นหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อจะใช้ประโยชน์ในกิจกรรมการเรียนการสอนของสถานศึกษาในชุมชนตำบลทับน้ำ โดยมีพื้นที่ทำการวิจัย ได้แก่ ชุมชนตำบลทับน้ำและชุมชนใกล้เคียง อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – ปีที่ 3 ปีการศึกษา 2559 โรงเรียนวัดผึ่งแดด ในเขตชุมชนตำบลทับน้ำประมาณ 30 คน

หลักสูตรท้องถิ่นที่สร้างขึ้นประกอบด้วยสาระเรียนรู้จำนวน 3 เรื่อง ใช้ระยะเวลาจัดการเรียนการสอนทั้งสิ้น 24 ชั่วโมง แยกได้ดังนี้ 1) ภูมิปัญญาจักสาน ใช้เวลาจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 5 ครั้งๆ ละ 2 ชั่วโมง รวมใช้ระยะเวลาทั้งสิ้น 10 ชั่วโมง 2) ด้านภูมิปัญญาการแปรรูปมันเทศ ใช้เวลาจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 3 ครั้ง ๆ ละ 2 ชั่วโมง รวมใช้ระยะเวลาทั้งสิ้น 6 ชั่วโมง และ 3) ภูมิปัญญาเพลงพื้นบ้าน(เพลงเรือ) ใช้เวลาจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจำนวน 4 ครั้ง ๆ 2 ชั่วโมง รวมใช้ระยะเวลาทั้งสิ้น 8 ชั่วโมง

สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัยครั้งนี้ได้แก่ 1) การสนทนากลุ่ม 2) การสัมภาษณ์ภายใต้เงื่อนไขของความรอบรู้ของผู้ให้สัมภาษณ์ 3) แบบประเมินร่างหลักสูตรท้องถิ่น 4) แบบวัดความพึงพอใจของนักเรียน และ 5) การสังเกตการณ์จากผู้มีส่วนร่วม

ขั้นตอนการดำเนินงานครั้งนี้เริ่มจากการลงพื้นที่ศึกษาและประสานงานกับ ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้อำนวยการโรงเรียน ครู-อาจารย์ เพื่อจัดประชุมระดมความคิดและข้อมูลในการวางแผนเพื่อสร้างหลักสูตรท้องถิ่นร่วมกันระหว่างนักวิจัย ครู ปราญช์ด้านงานจักสาน ปราญช์ด้าน เพลงพื้นบ้านประเภทเพลงเรือเพลงเกี่ยวข้าว และปราญช์ด้านงานคหกรรมแปรรูปอาหาร เมื่อได้หลักสูตรท้องถิ่นก็นำมาทดลองใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอน ในช่วงลดเวลาเรียนเพิ่ม เวลารู้ ระหว่างเวลา 14.00 น. – 16.00 น. ให้กับนักเรียนในระดับชั้นมัธยมต้น (ม.1 – ม.3) โรงเรียนวัดผึ่งแดด เพื่อสังเกตและประเมินผลสัมฤทธิ์และนำไปปรับปรุงหลักสูตรให้เกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้นก่อนนำไปสร้างเป็นแหล่งเรียนรู้ผ่านระบบอินเตอร์เน็ตต่อไป

5.1 สรุปผลการวิจัย

1) ผลการสร้างหลักสูตรท้องถิ่นด้านภูมิปัญญาการจักสาน การแปรรูปมันเทศ และเพลงเรือ เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีกำหนดสาระการเรียนรู้ ผลการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้และแผนการจัดการเรียนรู้ ระยะเวลาทั้งสิ้นจำนวน 24 ชั่วโมง และจากการประเมินหลักสูตรท้องถิ่นดังกล่าว พบว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

2) ผลการทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่นภูมิปัญญาการจักสาน การแปรรูปมันเทศ และเพลงเรือ พบว่า ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3) ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 หลักจากใช้หลักสูตรท้องถิ่นเรื่องภูมิปัญญาการจักสาน การแปรรูปมันเทศ และเพลงเรือ พบว่านักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

4) การนำหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องภูมิปัญญาการจักสาน การแปรรูปมันเทศ และเพลงเรือ ไปสร้างเป็นแหล่งข้อมูลเพื่อการเรียนรู้ผ่านระบบอินเตอร์เน็ตเพื่อให้บุคคลทั่วไปได้มีโอกาสเข้าถึงข้อมูลนั้น ผู้วิจัยได้ดำเนินการนำข้อมูลดังกล่าวลงไว้ในเว็บไซต์ของคณะศิลปศาสตร์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

5.2 การอภิปรายผล

หลักสูตรท้องถิ่นเรื่องเรื่องภูมิปัญญาการจักสาน การแปรรูปมันเทศ และเพลงเรือ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างหลักสูตรท้องถิ่นดังกล่าวโดยกำหนดขั้นตอนในการสร้างหลักสูตร 4 ขั้นตอน คือ การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน การสร้างหลักสูตรท้องถิ่น การทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่น และการนำ

หลักสูตรท้องถิ่นไปทำเป็นแหล่งเรียนรู้ข้อมูลด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านระบบอินเตอร์เน็ต การดำเนินการจำนวน 3 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาองค์ความรู้ทั้งจากที่มีข้อมูลอยู่แล้วจากการทำวิจัยก่อนหน้านี้ และการศึกษาข้อมูลเพิ่มเติม ตลอดจนศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น ซึ่งตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 กำหนดให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานจัดทำสาระของหลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัวชุมชนและประเทศชาติ (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา 2542: 21) นอกจากนี้กระทรวงศึกษาธิการได้มีนโยบาย กำหนดให้สถานศึกษาลดชั่วโมงเรียนของนักเรียนในภาควิชาการตามกลุ่มสาระหลักในชั้นเรียนถึงเวลา 14.00 น. จากนั้นนักเรียนจะได้ทำกิจกรรมนอกห้องเรียน ในกลุ่มสาระที่เหลือแบบบูรณาการและกิจกรรมกลุ่ม ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนลดความเครียด และเสริมสร้างทักษะทุกด้าน คือด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม ทำให้นักเรียนได้เรียนรู้อย่างมีความหมายและเชื่อมโยงกับชีวิตจริง ดังนั้นการนำองค์ความรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาจัดทำเป็นหลักสูตรท้องถิ่นให้กับนักเรียนได้เรียนรู้จึงถือเป็นการสอดรับกับนโยบายดังกล่าว

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างหลักสูตรท้องถิ่น เรื่องภูมิปัญญาการจักสาน การแปรรูปมันเทศ และเพลงเรือ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ผู้วิจัยได้นำมาจัดเป็นกิจกรรมการเรียนการสอนในช่วง “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” โดยใช้ระยะเวลาในการจัดการเรียนการสอน 24 ชั่วโมง เมื่อนำหลักสูตรท้องถิ่นที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องส่วนใหญ่มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เพราะกิจกรรมและสาระการเรียนรู้เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนและครู ส่วนความสอดคล้องของมาตรฐานการเรียนรู้ ผลการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เมื่อประเมินออกมาแล้วพบว่าเหมาะสมในระดับมาก

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่นเรื่องภูมิปัญญาการจักสาน การแปรรูปมันเทศ และเพลงเรือ ผู้วิจัยได้นำหลักสูตรดังกล่าวไปทดลองใช้กับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 โรงเรียนวัดผึ่งแดด ตำบลทับน้ำ อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 30 คน ปรากฏผลดังนี้

ผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ในการจัดการเรียนการสอนผู้วิจัยได้เชิญปราญชน์ชุมชนในท้องถิ่นตำบลทับน้ำและชุมชนใกล้เคียงมาเป็นวิทยากรผู้บรรยายให้ความรู้และสาธิต ตลอดจนให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติ

จริง โดยใช้วิธีการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย เช่นการบรรยายภาคทฤษฎี การสาธิต การแบ่งกลุ่มฝึกปฏิบัติจริง การประกวดผลงานจากการปฏิบัติ เป็นต้น เพื่อให้นักเรียนได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ก่อให้เกิดทักษะทางสังคม ทำให้นักเรียนรู้สึกสนุกสนาน โดยผู้วิจัยได้พยายามที่จะจัดบรรกาศในการเรียนการสอนให้เป็นกันเอง สร้างความใกล้ชิด และหลังจากประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน เมื่อเปรียบเทียบคะแนนทดสอบก่อนเรียนกับหลังเรียน พบว่า นักเรียนมีคะแนนทดสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ทั้งนี้เป็นเพราะนักเรียนได้เรียนรู้จากการฝึกปฏิบัติจริงจากผู้มีความรู้และประสบการณ์โดยตรง

ซึ่งจากการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนหลังจากได้เรียนหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องภูมิปัญญาการจักสาน การแปรรูปมันเทศ และเพลงเรือ พบว่าอยู่ในระดับมากนั้น โดยผลจากการเรียนรู้ทำให้นักเรียนได้มีโอกาสเรียนรู้และฝึกทักษะที่สามารถนำไปต่อยอดเป็นอาชีพเพื่อเกิดรายได้ และยังมีโอกาสได้ร่วมกันอนุรักษ์สืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนของตนเอง เกิดความสนุกสนานในการเรียนรู้ร่วมกันและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ผู้วิจัยจึงสังเคราะห์ประเด็นสำคัญที่จะนำมาอภิปรายผลจำนวน 3 ประเด็น ดังนี้

1. การสร้างหลักสูตรท้องถิ่นด้านวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับใช้เป็นกิจกรรมการเรียนการ สอนช่วงลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ในสถานศึกษาในเขตชุมชนทับน้ำ

การสร้างหลักสูตรท้องถิ่นด้านวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับใช้เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนช่วงลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ในสถานศึกษาในเขตชุมชนทับน้ำ นั้นด้วยทุนทางสังคมของชุมชนมีหลักสูตรที่เหมาะสมอยู่ 3 หลักสูตร คือ หลักสูตรท้องถิ่น “ภูมิปัญญาจักสานจากไม้ไผ่” หลักสูตรท้องถิ่น “ภูมิปัญญาการแปรรูปมันเทศ” และหลักสูตรท้องถิ่น “ภูมิปัญญาเพลงเรือ” ซึ่งแต่ละหลักสูตรมีความสำคัญ และสัมพันธ์กันอย่างมากในการภูมิสังคมของคนในชุมชุน ซึ่งจะกล่าวถึงความสำคัญของในแต่ละหลักสูตร คือ **หลักสูตรท้องถิ่น “ภูมิปัญญาจักสานจากไม้ไผ่”** มีความสำคัญในด้านวัตถุดิบซึ่งโดยในชุมชนจะมีไม้ไผ่ เป็นพืชธรรมชาติหลากชนิดที่ขึ้นอยู่กระจัดกระจายไปตามพื้นที่ป่าทั่วประเทศ นำมาซึ่งประโยชน์ใช้สอยได้ในทุกส่วน ทั้งหน่อ ราก ลำต้นและใบ ก่อให้เกิดความผูกพันกับวิถีการดำรงชีวิตของผู้คนมาตั้งแต่อดีตกระทั่งปัจจุบันจากการเรียนรู้คุณสมบัติจากพืชใกล้ตัว สนองประโยชน์ต่อชีวิตประจำวัน ทั้งนี้เพราะคุณสมบัติที่ดีของไม้ไผ่ ที่มีความคงทนต่อสภาพดินฟ้าอากาศ ประกอบมีเนื้อเป็นเสี้ยนยาวตลอดลำจึงทำให้มีเนื้อเหนียวไม่หักง่ายและมีแรงดีดคืนตัว เมื่อนำลำต้นมาจักตอกเป็นเส้นๆ ดัดโค้งขึ้นรูปตามความต้องการ เพื่อสานเป็นผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ประเภทต่างๆ สามารถรับแรงดึง และแรงกดได้ดีโดยไม่แตก หรือหักง่าย ด้วยคุณสมบัติพิเศษเช่นนี้และเป็นวัตถุดิบที่มีอยู่ทั่วทุก

ภาคของประเทศไทย ทำให้เป็นที่นิยมนำมาทำเครื่องจักสานกันแพร่หลายและใกล้ชิดกับชีวิตประจำวันของคนทั่วไปที่สุด ในรูปแบบของภาชนะเครื่องใช้ต่างๆ เช่น กระบุง ตะกร้า กระจาด กระติ๊บ พ้อม รวมถึงเครื่องมือสำหรับ ดัก จับ ขัง สัตว์น้ำจำพวก ไซ ข้อง กระชัง สุ่ม ซึ่งคนในชุมชนเองนำมาประดิษฐ์เป็นเครื่องจักสานไม้ไผ่เป็นผลิตภัณฑ์หัตถกรรมที่จะพบได้ในแหล่งชนบทของประเทศไทยทั่วทุกภาค แบ่งได้เป็นเครื่องใช้ในครัวเรือน เช่น กระบุง ตะแกรง คานหาบ กระด้ง กระจาด ตะกร้า และเครื่องมือจับสัตว์น้ำ เช่น ลอบ ไซ ตะข้อง เพื่อการดำเนินชีวิต โดยหลักสูตรมีจุดมุ่งหมาย ให้ผู้เรียนสามารถรู้และเข้าใจเรื่องการจักสาน ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะในการจักสาน เป็นความรู้ในการสร้างอาชีพได้ พร้อมทั้งสนับสนุนให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดี เกิดความภาคภูมิใจและร่วมสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการจักสาน **หลักสูตรท้องถิ่น “ภูมิปัญญาการแปรรูปมันเทศ”** มีความสำคัญมากเพราะในชุมชนตำบลทับน้ำ ได้ชื่อว่าเป็นแหล่งปลูกมันเทศที่มีรสชาติอร่อยและมีชื่อเสียง แต่ก็มักประสบปัญหาราคามันตกต่ำ หรือถูกกดราคาโดยพ่อค้าคนกลาง เป็นเหตุให้เกษตรกรต้องประสบกับสภาวะการขาดทุนและขาดรายได้ที่ต้องนำมาใช้จ่ายในการดำรงชีวิต เกิดภาระหนี้สินทั้งในระบบและนอกระบบ การแปรรูปมันเทศถือเป็นวิธีหนึ่งที่ช่วยระบายผลผลิตที่มีมากเกินไป และที่สำคัญช่วยเพิ่มมูลค่าผลผลิต ซึ่งส่งผลให้เกษตรกรไม่ขาดทุน มีรายได้ในการดำรงชีวิต มีอาหารไว้รับประทานนอกฤดูกาลและช่วยลดภาระหนี้สิน นอกจากนี้การแปรรูปอาหารยังมีส่วนช่วยให้เกิดผลิตภัณฑ์ใหม่ที่มีความหลากหลาย ทั้งทางด้านรสชาติและลักษณะของผลผลิตที่ถูกแปรรูป ที่ยังคงคุณค่าทางอาหารไว้ ความรู้ด้านการถนอมอาหารและแปรรูปอาหาร จึงถือเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างหนึ่ง ที่นับว่ามีประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตของผู้เรียนโดยตรง ซึ่งการจัดหลักสูตรการศึกษายังมีนโยบายให้สถานศึกษาจัดทำสาระหลักสูตรและสาระเพิ่มเติมในส่วนที่เป็นปัญหาและความต้องการของชุมชน รวมถึงภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยยึดหลักความมีเอกภาพด้านนโยบายและความหลากหลายในการปฏิบัติ ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความเข้าใจ มีความสามารถ มีทักษะการจัดการทำงาน โดยผู้เรียนสามารถนำเทคโนโลยีด้านต่างๆ มาใช้ในการทำงานได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม นำไปสู่การพัฒนาศักยภาพการทำงานของผู้เรียน ให้เห็นคุณค่าและมีเจตคติที่ดีต่องาน ตลอดจนมีศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม อันนำไปสู่การเป็นผู้เรียนที่สามารถช่วยเหลือตนเอง และพึ่งตนเองได้ตามพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง ทำให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข **และ หลักสูตรท้องถิ่น “ภูมิปัญญาเพลงเรือ”** มีความสำคัญเพราะการขับร้องแสดงถึงวิถีชีวิตพื้นบ้านของคนพื้นถิ่นที่ต้องรักษาไว้ เพลงพื้นบ้านของชาวไทยภาคกลางที่อยู่ตามริมลำน้ำ เช่น สุพรรณบุรี อ่างทอง อยุธยา ฯลฯ นิยมเล่นกันในหน้านาประมาณเดือน 11-12 อุปกรณ์ในการเล่นเพลงเรือคือ เรือของพ่อเพลงลำหนึ่งและเรือของแม่เพลงลำหนึ่ง เครื่องดนตรีมี กรับธรรมหรือกรับพวง

และฉิ่ง ถ้าเล่นกลางคืนจะต้องมีตะเกียงไว้กลางลำเรือ เนื้อร้องทั้งสองฝ่ายมาพบกัน พ่อเพลงก็จะพายเรือเข้าไปเทียบเกาะเรือแม่เพลงไว้แม่เพลงเริ่มด้วยเพลงปลอบ หรือเพลงเกริ่น บางคณะจะเริ่มด้วยบทไหว้ครูก่อน จากนั้นแม่เพลงก็จะร้องประโต้ตอบเรียกว่า บทประ แล้วต่อด้วยชุดลักหาพาหนี หรือนัดหมายสู่ขอ แล้วต่อด้วยเพลงชุดชิงชู้และเพลงตีหมากผัว เมื่อเลิกก็จะมีเพลงจาก แสดงความอาลัยอาวรณ์ โดยมีจุดมุ่งหมาย เพื่อให้ผู้เรียนสามารถรู้และเข้าใจประวัติความเป็นมาและความสำคัญของเพลงเรือ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะการร้องเพลงเรือ เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดี เกิดความภาคภูมิใจและร่วมสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการแสดงพื้นบ้านเพลงเรือ ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของ กนกพร ฉิมพลี ที่วิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรม เครื่องจักสาน: กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชน จังหวัดนครราชสีมา ได้กล่าวว่า ในการศึกษาครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้าน หัตถกรรมเครื่องจักสาน: กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชน จังหวัดนครราชสีมา มีวิธีดำเนินการวิจัยโดย การศึกษาจากเอกสารอ้างอิงและการศึกษาภาคสนามในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเป้าหมาย 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) วิสาหกิจชุมชนกลุ่มสานหมวกใบตาลบ้านคล้า อำเภอพิมาย 2) วิสาหกิจชุมชนกลุ่มจัก สานผักตบชวา อำเภอจักราช 3) วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบิงมิตรภาพ อำเภอโนน สูง และ 4) วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผลิตภัณฑ์จากใบตาลบ้านยายพา อำเภอชุมพวง การเก็บ รวบรวมข้อมูลใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม ไม่ต่ำกว่า 3 ครั้ง การสัมภาษณ์เชิงลึกจำนวน 20 คน การสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยแบ่งรูปแบบการจัดสนทนากลุ่มเป็น 2 ลักษณะคือ ลักษณะที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ กลุ่มละประมาณ 3 ครั้ง ครั้งละ 4-9 คน ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญรวมทั้งหมด 52 คน จากการศึกษารูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมเครื่อง จักสาน มีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการ คือ ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น กระบวนการจัดการ ความรู้ และเงื่อนไขที่มีผลต่อการจัดการความรู้ ผลการศึกษาพบว่า 1) ความรู้ภูมิปัญญา ท้องถิ่นด้านหัตถกรรมเครื่องจักสานเกี่ยวข้องกับความรู้ความสามารถและประสบการณ์ที่บรรพ บุรุษได้สร้างสรรค์และถ่ายทอดสืบต่อกันมา จนกลายเป็นองค์ความรู้ประจำท้องถิ่นที่ผ่าน กระบวนการเรียนรู้ทางสังคมและการปลูกฝังวิธีคิด การดำเนินชีวิตประจำวันให้แก่ลูกหลาน เพื่อ ปฏิบัติสืบต่อกันมา 2) กระบวนการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมเครื่องจัก สาน ประกอบไปด้วย 5 ขั้นตอนที่สำคัญได้แก่ (1) การกำหนดความรู้เกี่ยวกับการกำหนด ผลิตภัณฑ์ ผ่านการคิดและตัดสินใจร่วมกันของสมาชิกกลุ่ม จากนั้นจึงนำไปสู่ (2) การแสวงหา และยึดกุมความรู้ที่มาจากภายในกลุ่มและภายนอก เพื่อให้เกิดความรู้เฉพาะของกลุ่ม และ นำไปสู่ (3) การแลกเปลี่ยนความรู้อย่างไม่เป็นทางการ โดยเฉพาะการแลกเปลี่ยนความรู้ภายใน กลุ่ม เพื่อให้สมาชิกมีความรู้และทักษะในการผลิตมากขึ้น และเป็นที่มา

ของ (4) การจัดเก็บความรู้ในตัวบุคคล และ (5) การถ่ายทอดความรู้ มีรูปแบบการถ่ายทอดอย่างเป็นทางการ และ ไม่เป็นทางการ โดยกระบวนการจัดการความรู้ดังกล่าวมีลักษณะเป็นวงจรที่เมื่อถ่ายทอดความรู้ แล้ว สามารถย้อนกลับไปกำหนดความรู้ในรูปแบบอื่นๆ ได้อย่างต่อเนื่อง และ 3) เงื่อนไขที่ทำ ให้การจัดการความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมเครื่องจักสานประสบความสำเร็จ มี 4 เงื่อนไขที่สำคัญ ได้แก่ (1) ความรู้ด้าน การจัดการความรู้ (2) วัฒนธรรมองค์การ (3) ภาวะผู้นำ และ (4) โครงสร้างพื้นฐาน รวมไปถึงข้อค้นพบที่สำคัญ ของการวิจัย คือ “การพึ่งตนเอง” ของ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ผลิตเครื่องจักสาน ซึ่งจากองค์ประกอบหลักทั้ง 3 ประการนั้น นำไปสู่การ พึ่งตนเองของกลุ่มองค์การชุมชนได้อย่างเหมาะสม โดยมีหลักการที่สำคัญได้แก่ การมี ผู้นำที่ เข้มแข็ง มีความสามัคคี การยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต และการมีใจรักในด้าน การจัก สาน สอดคล้องกับแนวความคิดของ กมลวรรณ วรรณธนัง ที่วิจัยเรื่อง ทุนทางสังคมกับการจัดการความรู้ สู่ ชุมชนพึ่งตนเอง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการจัดการความรู้ของชุมชนพึ่งตนเอง โดย ใช้วิธีการวิจัยเชิง คุณภาพ พบว่า การจัดการความรู้ของชุมชนพึ่งตนเองมีขั้นตอนที่สำคัญ 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การสร้างความรู้ ของชุมชนพึ่งตนเอง พบว่ามี 2 ลักษณะ คือ การสร้างความรู้ ที่ได้มากจาการพัฒนาภายในกลุ่ม และการสร้าง ความรู้ที่ได้รับมาจากภายนอกกลุ่ม ความรู้ของ ชุมชนพึ่งตนเองทั้ง 4 แห่งส่วนใหญ่เป็นการสร้างความรู้ที่ได้มา จากการพัฒนาภายในกลุ่ม ซึ่ง เกิดจากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ระหว่างสมาชิก การ ค้นคว้าทดลองและ การลองผิดลองถูก ส่วนการสร้างความรู้ที่ได้รับมาจากภายนอกกลุ่มก็มักมาจากการ แลกเปลี่ยน ความคิดเห็น การปรึกษาหารือร่วมกัน การได้รับคำแนะนำ และการศึกษาดูงาน จากหน่วยงาน ทั้ง ภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชน 2) การจัดเก็บความรู้ของชุมชนพึ่งตนเอง พบว่ามีการ จัดเก็บความรู้ 2 ระบบที่ปรากฏ ได้แก่ ระบบที่จัดเก็บไว้ในตัวคน และระบบที่จัดเก็บไว้นอกตัว คน ระบบที่จัดเก็บความรู้ไว้ในตัว คนมักมาจาการเรียนรู้ ประสบการณ์ รวมทั้งการบอกเล่าหรือ การสอนจากบุคคลอื่น การจัดเก็บความรู้ของ ชุมชนพึ่งตนเองส่วนมากพบว่ามักเป็นระบบที่ จัดเก็บไว้ในตัวคน สำหรับระบบที่จัดเก็บไว้นอกตัวคนเป็นการ ถ่ายทอดออกมาจากตัวคนแล้ว บันทึกไว้ในสื่อบันทึกชนิดต่าง ๆ 3) การแบ่งปันความรู้ของชุมชนพึ่งตนเอง แบ่ง ออกเป็น 3 ลักษณะ ได้แก่ การแบ่งปันความรู้ของกลุ่มให้แก่สมาชิก การแบ่งปันความรู้จากภายนอกกลุ่มสู่ สมาชิกและการแบ่งปันความรู้ของกลุ่มสู่ภายนอกกลุ่ม อย่างไรก็ตามแต่ละชุมชนมักเลือกใช้ วิธีการแบ่งปัน ความรู้โดยคำนึงถึงศักยภาพและความเหมาะสม จึงมีวิธีการแบ่งปันความรู้ที่ หลากหลายที่พบ ได้แก่ การ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น การลงมือปฏิบัติจริง การสร้างเครือข่าย การสอน การถ่ายทอดประสบการณ์ การ อบรม การเทศนา และการใช้สื่อ และ 4) การประยุกต์ใช้ ความรู้ของชุมชนพึ่งตนเอง มีหลายลักษณะ ได้แก่

การนำเรื่องการรักษาสิ่งแวดล้อมมา ประยุกต์ใช้กับการความดีของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์บ้านท่าพริก การนำความเชื่อดั้งเดิมของ ชาวบ้านมาประยุกต์กับการอนุรักษ์ป่าของกลุ่มอนุรักษ์ป่าชุมชนศิลาแลง การนำคำสอนเรื่องบุญ นิยมมาประยุกต์กับการดำเนินงานของโรงปุ๋ยธรรมชาติศรีษะอโศก เป็นต้น และสอดคล้องกับแนวความคิดของ กิติศักดิ์ ชุมทอง ที่วิจัยเรื่อง การจัดการความรู้ระดับครัวเรือนของ ผู้ประกอบอาชีพหัตถกรรมพื้นบ้าน: ศึกษาเฉพาะกรณี องค์การชุมชนจักสานผลิตภัณฑ์ไม้ไผ่ บางเจ้าฉ่า มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการจัดการความรู้ระดับครัวเรือนของผู้ประกอบ อาชีพหัตถกรรมพื้นฐาน โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพจากประชากรตัวอย่างซึ่งเลือก เฉพาะเจาะจง จากครัวเรือนที่มีทักษะจักสานระดับดีมาก ระดับดีและระดับพอใช้ ผลการศึกษา พบว่า 1) กระบวนการจัดการความรู้ของครัวเรือนผู้ประกอบอาชีพฝีมือระดับดีมาก เริ่มต้นจากทบทวนฐานความรู้ที่ตนเองมีและพยายามกำหนดความรู้ที่ตนเองต้องการเพิ่มเติมจดบันทึกไว้ ในสมุด เมื่อมีโอกาสจะจัดหาความรู้ที่ต้องผ่านวิธีการถาม การอ่านหนังสือ การสังเกต ฯลฯ ต่อจากนั้นก็นำข้อมูลที่ได้ มาเรียนรู้ด้วยการทดลองปฏิบัติจริงด้วยตนเองจนเกิดผลที่ตนเอง พอใจ แล้วมาถ่ายทอดด้วยวิธีการสาธิตไปพร้อม ๆ กับสมาชิกทำตามอย่าง เพื่อให้สมาชิกนำ ความรู้ไปใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้สอดรับกับความต้องการซื้อของตลาดกลุ่มเป้าหมาย ร่วมกัน 2) กระบวนการจัดการความรู้ของครัวเรือนผู้ประกอบอาชีพฝีมือระดับดี เริ่มต้นจากผู้ ประกอบอาชีพทดลองหาวิธีที่จะพอแก้ปัญหาได้ โดยคิดถึงเหตุและผลของปัญหา รวมถึงความน่าจะเป็นไปได้ เมื่อได้ความคิดสรุป ก็ทดลอง ขณะที่ทดลองก็คิดไปด้วยทดลองไปด้วย เมื่อผล การคิดและทดลองสำเร็จแก้ปัญหาได้ สุดท้ายก็นำวิธีการที่คิดค้นไปต่อยอด และ 3) กระบวนการจัดการความรู้ของครัวเรือนผู้ประกอบอาชีพฝีมือระดับพอใช้ ภายในองค์การชุมชน จักสานผลิตภัณฑ์ไม้ไผ่บางเจ้าฉ่า ไม่มีการขับเคลื่อนกระบวนการจัดการความรู้ให้มีความ ต่อเนื่อง เพราะใช้ฐานความรู้ที่ได้รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษเพียงอย่างเดียว กระบวนการจัดการความรู้ทั้ง 3 ระดับสามารถสรุปได้ว่า การที่ครัวเรือนผู้ประกอบ อาชีพสามารถยกระดับความรู้จากเดิมเป็นครัวเรือนผู้ประกอบอาชีพฝีมือระดับพอใช้ เป็นระดับ ดีและดีมากในที่สุด เพราะสมาชิกในเครื่องเรือนต่างมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนกระบวนการ จัดการความรู้ทางด้านอาชีพให้มีความต่อเนื่อง ผ่านการปฏิสัมพันธ์เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้อยู่ สม่ำเสมอและยิ่งความรู้ที่แฝงเร้นภายในครัวเรือน มีความหลากหลาย ยิ่งส่งผลให้ครัวเรือนผู้ ประกอบอาชีพมีศักยภาพในการขับเคลื่อนกระบวนการจัดการความรู้ในอาชีพให้สอดรับกับ ความต้องการซื้อของตลาดกลุ่มเป้าหมายที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างต่อเนื่อง โดยสรุปกระบวนการ จัดการความรู้ที่ศึกษาจำแนกได้ 5 ขั้นตอนหลัก คือ 1) การใช้ความรู้ 2) การส่งเสริมความรู้ 3) การสร้างความรู้ 4) การสั่งสมความรู้ และ 5) การสืบสานความรู้ สอดคล้องกับแนวความคิดของ อัญชลี คงทอง

วิจัยเรื่อง แบบอย่างในการพัฒนาอาชีพจักสานอำเภอพนัส นิคม จังหวัดชลบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการของกลุ่มอาชีพจักสาน และปัจจัยหลัก ของความสำเร็จของการพัฒนาอาชีพของกลุ่มจักสานอำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี มีวิธีการ ศึกษาโดยการวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า พัฒนาการของกลุ่มอาชีพจักสาน เริ่มจากการรวมกลุ่ม อาชีพจักสานตั้งแต่ปี พ.ศ. 2521 โดยมีสมาชิกเพียง 3 คน รูปแบบผลิตภัณฑ์เป็นเครื่องใช้ทั่วไป เช่น ตะกร้า กระเป๋า กระจาด พัด เป็นต้น มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการจักสานกับกลุ่ม ภายนอกชุมชนอย่างไม่เป็นทางการ เป็นการพูดคุย สำหรับการถ่ายทอดความรู้ เป็นลักษณะ แบบกลุ่มครอบครัว และเครือญาติ จากรุ่นสู่รุ่นและเพื่อนบ้าน ด้วยวิธีการเรียนรู้จาก ประสบการณ์ตรง การอยู่ร่วมกันของกลุ่มในระยะเริ่มต้นนี้ ยังไม่มีกติการ่วมกันเป็นลายลักษณ์ อักษร มีการพึ่งพาอาศัยกัน และช่วยเหลือกัน จนสามารถพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ในปัจจุบัน สำหรับปัจจัยหลักของความสำเร็จของการพัฒนาอาชีพของกลุ่มจักสานนั้นควรมีปัจจัยที่ เกี่ยวข้องดังนี้ ได้แก่ 1) ด้านผู้นำกลุ่ม ควรเป็นผู้นำตามธรรมชาติที่มีอาชีพจักสานเป็นทุนเดิม มี การเต็มใจที่จะทำงานเพื่อส่วนร่วม เป็นผู้นำที่เสียสละ อดทน มองการณ์ไกล มีวิสัยทัศน์ และ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ กล้าคิด กล้าแสดงออกในเรื่องที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนร่วม 2) ด้าน ความสัมพันธ์ทางสังคม ทางกลุ่มได้ข้อสรุปว่าการอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม ควรมีความสัมพันธ์ ระหว่างกลุ่มเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่าย จะทำให้กลุ่มมีความแนบแน่นต่อกัน มีพลังการทำงานที่เข้มแข็ง และสามารถพึ่งพาตนเองได้ในที่สุด 3) ด้านการมีส่วนร่วม พบว่า การทำงานในรูปแบบ กลุ่มถ้าจะให้ประสบผลสำเร็จต้องให้สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานทุกขั้นตอน สมาชิกจะมีความผูกกัน เหนียวแน่นกับกลุ่มและทำให้เกิดพลังในการทำงาน 4) ด้านการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ พบว่ากลุ่มอาชีพจักสานควรให้ความสำคัญต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพิ่มขึ้น ควรมีการวางแผนสำหรับการสืบทอดอาชีพจักสาน เพื่อให้กลุ่มคงอยู่ได้ตลอดไป มิฉะนั้นแล้ว กลุ่มอาจจะล่มสลาย เพราะงานจักสานต้องมีการฝึกฝนให้เกิดความเป็นความชำนาญ เป็นการ สั่งสมประสบการณ์แล้วสืบทอดให้ลูกหลานรุ่นต่อไป ในลักษณะครูสอนศิษย์ พ่อสอนลูก พี่สอน น้อง ต่อไปเรื่อย ด้วยการฝึกจนปฏิบัติจริง และ 5) ด้านการช่วยเหลือจากภายนอกชุมชน กลุ่ม อาชีพจักสานควรได้รับการช่วยเหลือจากภายนอกชุมชนต่อไป เนื่องจากการพัฒนากลุ่มอาชีพ จักสานให้ก้าวหน้าขึ้นนั้น ต้องมีปัจจัยหลายๆ ด้านเข้ามาเกี่ยวข้องและปัจจัยต่างๆ เหล่านี้มีทั้ง สิ่งที่กลุ่มสามารถทำเองได้ และสิ่งที่กลุ่มต้องพึ่งพาอาศัยภายนอกชุมชนเข้ามาช่วยเหลือด้วย เช่น ด้านการประชาสัมพันธ์ เป็นต้น สรุปได้ว่าเครื่องจักสานโดยทั่วไป มักจะทำขึ้นโดยวิธีการที่ไม่ซับซ้อน โดยใช้เครื่องมือ พื้นๆ ที่สามารถทำขึ้นเองได้และวัสดุที่สานก็มีในท้องถิ่น อีกทั้งรูปทรงและลวดลายที่สานก็มี ความประสานสัมพันธ์กันกับประโยชน์ใช้สอยได้เป็นอย่างดี อย่างไรก็ตามในปัจจุบันภาครัฐเริ่ม ให้การสนับสนุนและส่งเสริมให้ชุมชนมีการพัฒนาภูมิปัญญา

ท้องถิ่นของตนเองมากขึ้น รวมไป ถึงการรวมกลุ่มกันเพื่อพัฒนาอาชีพและการจัดการตนเองได้อย่างยั่งยืน โดย สามารถอธิบาย ตามแนวคิดเกี่ยวกับกลุ่มในประเด็นต่อไป และสอดคล้องกับความคิดของ สุภาพร ชาววัง ที่วิจัย เรื่อง การประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านในการพัฒนา เครื่องจักสานเชิงพานิชย์ จังหวัดนครราชสีมา มี วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภูมิปัญญาพื้นบ้านในการ ผลิตเครื่องจักสาน และการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านในการ พัฒนาเครื่องจักสานเชิงพานิชย์ จังหวัดนครราชสีมา โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการวิจัยพบว่า ภูมิ ปัญญาพื้นบ้านใน การพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานที่ดำเนินมาแต่บรรพบุรุษ ถ่ายทอดวัฒนธรรมการจักสาน เป็น อาชีพดั้งเดิมของชาวบ้าน การผลิตเครื่องจักสานของกลุ่มชาวบ้านผู้ประกอบการผลิตเครื่อง จักสาน ผักตบชวา หวาย ในอดีตชาวบ้านจะหาวัตถุดิบในท้องถิ่น แต่ปัจจุบันมีการรับซื้อจาก แหล่งอื่นๆ นอกจากนี้ เครื่องจักสานกับความเชื่อเรื่องพิธีกรรม ในอดีตชาวบ้านมีความผูกพันกับ เครื่องจักสานในวิถีชีวิต และมีเครื่อง จักสานบางชนิดที่ยังใช้ในพิธีกรรม เช่น การเกิด ประเพณี งานบุญ พิธีทางศาสนา ในปัจจุบันความเชื่อและ พิธีกรรมของเครื่องจักสานได้ลดน้อยลง เนื่องจากความเจริญด้านเทคโนโลยี ด้านการพัฒนากลุ่มบุคคลให้มี ความรู้ในการผลิตเครื่องจักสาน โดยการแสวงหาความรู้ การแลกเปลี่ยนความรู้จากกลุ่มอื่น หรือหน่วยงานอื่น ภายนอกกลุ่มของตน โดยการอบรม ประชุมสัมมนา ศึกษาดูงาน หรือเข้าร่วมกิจกรรมการประยุกต์ผลิตภัณฑ์จัก สาน การพัฒนาด้านวัตถุดิบที่หาได้ในพื้นที่ และการผลิตอย่างต่อเนื่อง มีการนำเทคนิคในด้านต่าง ๆ เข้ามาใช้ใน กระบวนการผลิต เช่น การคัดเลือกต้นผักตบชวา การย้อมสีหวาย การแปรรูปผลิตภัณฑ์ ชนิดต่าง ๆ มีการ พัฒนาเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์วัตถุดิบที่ทำให้เครื่องจักสานมีคุณภาพ โดยผู้ผลิต ต้องมีความรู้ในการคัดเลือก คุณภาพของวัตถุดิบ ส่วนการแปรรูปผลิตภัณฑ์ได้เน้นความประณีต สวยงาม ความเหมาะสมกับการใช้งาน มาตรฐานผลิตภัณฑ์ กระบวนการผลิตตลอดจนการ ถ่ายทอดภูมิปัญญาเพื่อยกระดับผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานให้มี คุณภาพเป็นที่ยอมรับ ทำให้มีการ ปรับปรุงพัฒนากระบวนการผลิตเครื่องจักสาน มีจุดเด่น มีเอกลักษณ์ ซึ่งต้อง อาศัยความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ของสมาชิกทุกคน ด้านการส่งเสริมการผลิตเครื่องจักสาน จาก ภูมิปัญญาพื้นบ้านให้มีการพัฒนาเชิงพาณิชย์ โดยชาวบ้านที่มีฝีมือในการผลิตเครื่องจักสานที่ เป็นเอกลักษณ์ของ ชุมชน ดังนั้นการพัฒนาเครื่องจักสาน หวาย ผักตบชวา ให้เป็นที่ต้องการ ของผู้บริโภค และมีการส่งเสริมด้าน การตลาดสามารถใช้เป็นช่องทางในการเพิ่มรายได้ให้กับ กลุ่ม สำหรับปัจจัยที่ส่งผลให้กลุ่มประสบผลสำเร็จใน การดำเนินงานของกลุ่มอาชีพ ได้แก่ การ พัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ให้มีความหลากหลายตามความต้องการของ ตลาด การหาช่องทาง จำหน่ายได้ด้วยตนเอง รวมทั้งการได้รับความร่วมมือส่งเสริมสนับสนุนจากหน่วยงาน ราชการ และพ่อค้า เพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์และการบริหารจัดการ เพื่อพัฒนาท้องถิ่นด้าน

วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งจะเป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชนนั้นๆ บนพื้นฐานของชุมชนนั้นอย่างแท้จริง

2. การจัดทำเป็นแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผ่านระบบอินเตอร์เน็ต ให้กับคนในชุมชน และบุคคลทั่วไป

การจัดทำเป็นแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผ่านระบบอินเตอร์เน็ต ให้กับคนในชุมชน และบุคคลทั่วไปให้สามารถเข้ามาศึกษาเรียนรู้จากหลักสูตรท้องถิ่น ในเรื่องภูมิปัญญาการจักสาน การแปรรูปมันเทศ และเพลง เพื่อการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ที่ใช้ในการเรียนการสอนในสถานศึกษาของชุมชน เพื่อให้สอดรับกับนโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ของกระทรวงศึกษาธิการ เป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการบูรณาการวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรมและคณิตศาสตร์เข้าด้วยกัน ที่จะทำให้นักเรียนได้เรียนรู้อย่างมีความหมายและเชื่อมโยงกับชีวิตจริง และเป็นกิจกรรมที่โรงเรียนสามารถนำมาใช้เป็นอีกทางเลือกหนึ่งในการจัดกิจกรรมตามนโยบายลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ได้ นอกจากนี้ยังจะพัฒนาองค์ความรู้ภูมิปัญญาดังกล่าวเป็นแหล่งเรียนรู้ผ่านระบบอินเตอร์เน็ต (Web Based Learning) เพื่อเปิดกว้างให้นักเรียนมีแหล่งค้นคว้านอกน้องเรียนตลอดจนคนในชุมชน และบุคคลทั่วไปได้เข้าไปเรียนรู้ เพื่อพัฒนาความรู้และอาจต่อยอดเป็นอาชีพของคนในชุมชนที่ยั่งยืนและเข้มแข็ง ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของ ฉลาด จันทรสมบัติ ที่วิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้องค์การ ชุมชน การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อ 1) พัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการจัดการความรู้ควบคู่ กับการพัฒนากลุ่มองค์การชุมชน 2) พัฒนาและทดลองใช้รูปแบบการจัดการความรู้องค์การชุมชนควบคู่กับแผนพัฒนากลุ่มองค์การชุมชน 3) ศึกษาความพึงพอใจในการดำเนินการจัดการ ความรู้องค์การชุมชน 4) ศึกษาปัจจัยแห่งความสำเร็จของการจัดการความรู้องค์การชุมชน ผลการวิจัยปรากฏดังนี้ 1) ได้แผนการจัดกิจกรรมการจัดการความรู้ควบคู่กับการพัฒนากลุ่ม แบ่งออกเป็น 5ระยะ คือ 1) การเตรียมชุมชน 2) การสร้างแรงจูงใจ จิตสำนึก ส่งเสริมการมีส่วนร่วมและสร้าง วิสัยทัศน์ 3) การจัดทำแผน/พัฒนาศักยภาพทีม 4) นำแผนไปปฏิบัติและพัฒนางาน และ 5) ประเมิน สรุปผล 2) ผลการพัฒนาและทดลองใช้รูปแบบการจัดการความรู้องค์การชุมชน พบว่า (2.1) รูปแบบการจัดการความรู้องค์การชุมชนที่พัฒนาประกอบด้วย 18 กิจกรรมหลักคือ 1) ทำความเข้าใจกับผู้นำชุมชน 2) สร้างทีมและแกนนำ 3) ศึกษาบริบทชุมชน กลุ่มองค์การชุมชนและสภาพการจัดการความรู้ 4) สร้างแรงจูงใจและจิตสำนึกในการทำงาน ร่วมกัน 5) สร้างวิสัยทัศน์การจัดการ

ความรู้ 6) สร้างความเข้าใจกิจกรรมพัฒนาการจัดการ ความรู้ 7) จัดทำแผนกิจกรรมพัฒนาการจัดการความรู้และแผนความรู้ 8) พัฒนาความรู้พื้นฐาน ด้านคอมพิวเตอร์สำหรับผู้จัดเก็บข้อมูล 9) สร้างตัวชี้วัดความสำเร็จของกลุ่ม 10) ส่งเสริม แสวงหาความรู้และศึกษาดูงานการจัดการความรู้ที่ดีเด่น 11) ทำการสรุปทบทวนแผนกิจกรรม ในกระบวนการจัดการความรู้ของกลุ่ม 12) ดำเนินการนำร่องใช้กิจกรรมในกระบวนการจัดการ ความรู้ 13) การสรุปบทเรียน สะท้อนผลและทบทวนแผนการจัดการความรู้ระดับกลุ่ม หมู่บ้าน 14) ดำเนินการยกระดับองค์ความรู้และจัดการความรู้ในประเด็นอื่นเกิดองค์ความรู้ที่ชัดแจ้ง 6 ด้าน คือ การสร้าง การจำแนก การจัดเก็บการนำความรู้ไปใช้ การแบ่งปันแลกเปลี่ยน และการ ประเมินผล 15) ประเมินกระบวนการจัดการความรู้ 16) จัดตั้งศูนย์จัดการความรู้องค์การชุมชนระดับหมู่บ้านและเผยแพร่ผลงานในเว็บไซต์ 17) การเสริมแรงทางบวกให้รางวัล เผยแพร่ ผลงานเว็บไซต์ และ 18) อภิปรายสรุปผลการจัดการความรู้ (2.2) ผลการทดลองใช้รูปแบบการจัดการความรู้องค์การชุมชน พบว่า 1) เกิดบุคคลเรียนรู้ได้แก่ ผู้ร่วมวิจัย คือ ผู้อำนวยความสะดวก ผู้ปฏิบัติงานกลุ่ม ผู้จดบันทึก และผู้ประสานงาน 2) การจัดการความรู้ ที่มาของความรู้ได้จากปัญหา การตั้งคำถาม การแก้ปัญหาด้วยการปฏิบัติจริงจนเกิดองค์ความรู้ที่เหมาะสม 3) กระบวนการเรียนรู้ ต้องมีที่มา ของการสร้างความรู้ การจำแนกการจัดเก็บ การนำไปใช้ การแลกเปลี่ยน และการประเมินผล 4) ความรู้ที่ผ่านการสกัดขุมความรู้ของบุคคลที่ฝังอยู่ในตัวเองมาผสมผสานกับความรู้ที่อยู่ ภายนอกเกิดความเหมาะสมกับบริบทมีการปรับปรุงพัฒนางานให้ดีขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ ได้แก่ 1) การบริหารจัดการ 2) ด้านเทคนิคการผลิต 5) มีศูนย์จัดการความรู้ที่เป็นตัวขับเคลื่อนให้กลุ่ม ได้พบปะแลกเปลี่ยนความรู้ทั้งภายในและภายนอกชุมชน มีการใช้เว็บไซต์ และอินเทอร์เน็ต 6) มีชุดความรู้และชิ้นงานกลุ่ม (2.3) ปัจจัยแห่งความสำเร็จของรูปแบบการจัดการความรู้องค์การชุมชน ประกอบด้วย 1) บุคคลมีความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้ 2) การใช้ภาวะผู้นำของผู้ศึกษาและผู้ร่วม วิจัย 3) ความสามารถในการปฏิบัติงานตามบทบาททีมผู้ร่วมวิจัย 4) การเปิดโอกาสให้ผู้ร่วม วิจัยได้มีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มแรก 5) บรรยากาศในการทำงานแบบมีส่วนร่วม 6) กระบวนการ เรียนรู้ควบคู่ด้วยวิธีปฏิบัติ และ 7) มีกลไกขับเคลื่อน คือ ศูนย์จัดการความรู้ขององค์การชุมชน สอดคล้องกับแนวความคิดของ ชุติมา เมฆวัน ที่วิจัยเรื่องการจัดการความรู้ของกลุ่มธุรกิจชุมชนในจังหวัด ร้อยเอ็ด มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการความรู้ของกลุ่มธุรกิจชุมชน โดยเป็นการวิจัยเชิง คุณภาพ ผลการศึกษา พบว่า การจัดการความรู้ของกลุ่มธุรกิจชุมชนในจังหวัดร้อยเอ็ด ประกอบด้วย 1) การระบุถึงความรู้โดยการเลือกและตัดสินใจผลิตผลิตภัณฑ์ของกลุ่มธุรกิจ ชุมชน โดยกลุ่มธุรกิจชุมชนส่วนมากมีการตัดสินใจในการผลิตผลิตภัณฑ์ด้วยตนเอง และมีการ เลือกและตัดสินใจจากการประชุมพูดคุย ปรึกษาหารือในกลุ่มแล้วตัดสินใจ 2) กระบวนการ แสวงหาความรู้ เป็นการ

แสวงหาความรู้จากการอบรมทั้งหมด รองลงมาคือ การศึกษาดูงาน และการนำความรู้เดิมมาพัฒนาปรับปรุงตามลำดับ 3) การใช้และพัฒนาความรู้ของกลุ่มธุรกิจ ชุมชน ส่วนมากกลุ่มนำข้อมูลความที่ได้มาจากกระบวนการแสวงหาความรู้เป็นแนวทางในการ พัฒนาผลิตภัณฑ์กลุ่ม รองลงมา คือกลุ่มนำความรู้ข้อมูลที่ได้มาจากกระบวนการแสวงหาความรู้ มาปฏิบัติตาม และปรับปรุงหาความรู้เพิ่มเติม จนพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ได้สูตรเฉพาะของกลุ่ม 4) กระบวนการถ่ายทอดความรู้ให้แก่สมาชิกกลุ่ม ทั้งหมดใช้การสาธิต/ทำให้ดู รองลงมาคือการ ใช้บอกกล่าว การอบรม และการใช้แจกเอกสารข้อมูล/แผ่นพับตามลำดับ สำหรับกระบวนการ ถ่ายทอดความรู้ให้กับกลุ่มคนที่สนใจ พบว่า กลุ่มธุรกิจชุมชนส่วนใหญ่มีการถ่ายทอดความรู้ ให้กับกลุ่มคนที่สนใจ ซึ่งใช้การถ่ายทอดความรู้โดยการสาธิตให้ดู รองลงมาคือ การบอกเล่า และ การอบรมตามลำดับ 5) กระบวนการเก็บรักษาจดจำความรู้ กลุ่มธุรกิจชุมชนทั้งหมดเก็บจดจำ ผ่านตัวบุคคล รองลงมาเก็บจดจำจากตัวอย่างชิ้นงาน และการเก็บรักษาจดจำโดยการบันทึก ตามลำดับ และสอดคล้องกับแนวความคิดของ ดวงฤทัย อรรคแสง ที่วิจัยเรื่อง กระบวนการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นผ้า ไหมมัดหมี่ย้อมสีธรรมชาติ โดยมีการใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการศึกษา พบว่า การจัดการ ความรู้ในการอนุรักษ์ สืบทอดและเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นผ้าไหมมัดหมี่ย้อมสีธรรมชาติ ของ กลุ่มทอผ้ามัดหมี่ย้อมสีธรรมชาติ บ้านหนองหญ้าปล้อง มีกระบวนการจัดการความรู้ดังนี้ 1) การสร้างความรู้ ที่มาจากพ่อแม่ ปู่ย่าตายายเป็นผู้สอน จากการสังเกต จดจำ ลองปฏิบัติตาม เมื่อไม่เข้าใจหรือพบปัญหาจะสอบถามพ่อแม่หรือผู้รู้ เกิดจากการพูดคุยแลกเปลี่ยน ประสบการณ์กันเองภายในกลุ่มและเกิดจากการลองผิดลองถูก เพื่อให้ได้องค์ความรู้ที่ต้องการ และยังได้รับความรู้จากหน่วยงานของภาครัฐที่ให้การสนับสนุนเข้ามาอบรมให้กับตัวแทนกลุ่ม 2) การจัดเก็บความรู้เป็นการจัดเก็บความรู้ โดยในรูปแบบการจดจำ ประสบการณ์ การจด บันทึกแบบย่อ ๆ ไว้ในสมุดส่วนตัว นอกจากนี้มีการจัดเก็บความรู้ในรูปแบบวีดีทัศน์ซึ่งได้ อธิบายถึงกระบวนการผลิตผ้าไหมมัดหมี่ย้อมสีธรรมชาติในภาพรวมเท่านั้น ไม่ได้ได้อธิบาย ขั้นตอนต่างๆอย่างละเอียด 3) การเผยแพร่ความรู้ พบว่า มีการกระจายความรู้โดยการสอนงาน กันภายในครอบครัว มีการแลกเปลี่ยนความรู้กันเองระหว่างสมาชิกภายในกลุ่มฯ เปิดศูนย์การ เรียนรู้ขึ้น ณ ที่ทำการกลุ่มเพื่อให้เป็นศูนย์กลางในการถ่ายทอดความรู้ เปิดให้บริการบ้านพัก แบบโฮมสเตย์ ซึ่งนักท่องเที่ยวที่มาพักจะได้เรียนรู้วิถีชีวิตของชาวบ้านรวมไปถึงได้เรียนรู้ กระบวนการผลิตผ้าไหมมัดหมี่ย้อมสีธรรมชาติด้วย และยังได้เผยแพร่ความรู้โดยการนำภูมิ ปัญญาท้องถิ่นการย้อมสีธรรมชาติไปสอนนักเรียนที่โรงเรียนบ้านหนองหญ้าปล้องวิทยานอกจากนี้ยังได้นำขั้นตอนกระบวนการผลิตไปจัดแสดงที่งานประเพณีของอำเภอมัญจาคีรีและที่ อื่นๆ ที่สนใจติดต่อเข้ามา 4) การใช้ความรู้ พบว่า ได้นำความรู้ที่ได้รับจากการถ่ายทอดจาก บรรพบุรุษ ความรู้จาก

ประสบการณ์ ความชำนาญ และความรู้จากการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ซึ่งกันและกันภายในกลุ่มมาปฏิบัติและประยุกต์ใช้ให้เหมาะสม ทั้งนี้ได้มีการขยายผลหรือ ยกระดับความรู้ที่มีอยู่โดยการนำเอาความรู้ใหม่ ๆ จากการลองผิดลองถูก หรือจากการเข้าอบรม ต่าง ๆ จากหน่วยงานของรัฐบาลที่ให้การสนับสนุนมาปฏิบัติ จนเกิดทักษะและความชำนาญ ส่งผลให้กระบวนการผลิตมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เป็นการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ขององค์การให้สูงขึ้น เมื่อมีความรู้ใหม่ ๆ เกิดขึ้นจะมีการเผยแพร่และถ่ายทอดความรู้ต่อไป

3. การสร้างจิตสำนึกรักบ้านเกิดให้กับเยาวชนในชุมชนโดยการมีส่วนร่วมในกิจกรรมอนุรักษ์สืบทอด ภูมิปัญญาในท้องถิ่นของตน

การสร้างจิตสำนึกรักบ้านเกิดให้กับเยาวชนในชุมชนโดยการมีส่วนร่วมในกิจกรรมอนุรักษ์สืบทอด ภูมิปัญญาในท้องถิ่นของตน โดยการกำหนดหลักสูตรที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาผู้เรียน ให้มีจิตสำนึกในการฟื้นฟู อนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเองให้สืบทอดต่อไป เป็นการเปิดโอกาสให้ครู-อาจารย์ ผู้รู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนทับน้ำและชุมชนใกล้เคียง ตลอดจนผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อตอบสนองแนวทางการพัฒนาด้านการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติว่าด้วยการจัดการศึกษาเพื่อให้เยาวชนไทยได้เรียนรู้เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ รู้คุณค่าความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นอนุรักษ์และสืบทอดพัฒนาต่อไปจากการที่นักเรียนได้เรียนรู้จากการฝึกปฏิบัติจริงจากผู้มีความรู้และประสบการณ์โดยตรง ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของ นพา กบคำ ที่วิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน: กรณีศึกษา กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านเชตวัน ตำบลหัวทุ่ง อำเภอลอง จังหวัดแพร่ โดยมีวัตถุประสงค์หลัก เพื่อศึกษาปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกที่มีผลต่อการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยภายในที่มีผลต่อการดำเนินงานคือการที่สมาชิกมีเจตคติที่ดี มีแรงจูงใจจากการ สนับสนุนจากภาครัฐ การเรียนรู้ที่ได้รับจากบรรพบุรุษและถ่ายทอดทักษะของสมาชิกด้วยกัน ส่วนปัจจัยภายนอกที่สำคัญได้แก่ ผู้ผลิตมีความชำนาญ และสามารถประยุกต์ด้านการผลิตให้ ทันสมัย ด้านการตลาดนั้นสินค้ามีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ มีการจัดจำหน่ายหลายช่องทาง ภายใต้การกำหนดราคาที่เหมาะสม ด้านแรงงานมีฝีมือและเงินทุนมีจำนวนเพียงพอ มีผู้นำที่ เข้มแข็งและสมาชิกเป็นผู้ตามที่ดี มีการปฏิสัมพันธ์กับภายนอกเพื่อแลกเปลี่ยนทักษะความรู้และ มีการขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกอย่างต่อเนื่อง จากผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องนั้นสามารถสรุปออกเป็น 2 ประเด็นหลักๆ คือ ในด้านการ ดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และด้านปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจ ชุมชน โดยในด้านการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่นำมาเสนอนั้นประสบปัญญาในด้าน การบริหารจัดการ การตลาด และการผลิต ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับแนวทางใน การศึกษาของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา จากรายงานการประเมินผลโครงการ

ส่งเสริมและสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนประจำปีงบประมาณ 2553 พบว่ากลุ่มวิสาหกิจชุมชนส่วน ใหญ่ต้องการการสนับสนุนในด้านการบริหารจัดการกลุ่ม การตลาด และการพัฒนาผลิตภัณฑ์ สำหรับปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนนั้นมีปัจจัยหลักๆ คือ การบริหาร จัดการ ความเป็นผู้นำ และการมีส่วนร่วมของชุมชน สอดคล้องกับแนวความคิดของ รานี อุปรา ที่วิจัยเรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการใช้สมุนไพรพื้นบ้านของชุมชนปกาเกอะญอ บ้านแม่แฮน้อย อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ได้กล่าวว่า ในการศึกษาเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นในการใช้สมุนไพรพื้นบ้าน ของชุมชนปกาเกอะญอ บ้านแม่แฮน้อย อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภูมิปัญญาในการใช้สมุนไพรพื้นบานของชุมชน 2) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการใช้ สมุนไพรพื้นบ้านของชุมชนและ 3) ศึกษาวิธีการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสมุนไพรของ ชุมชน ผลการศึกษาพบว่า ภูมิปัญญาในการใช้สมุนไพรพื้นบ้านของชุมชนบ้านแม่แฮน้อยแฝงอยู่ในวิถีชีวิตประจำวันของชาวบ้านกลุ่มต่างๆ ได้แก่ ผู้อาวุโส พ่อบ้าน แม่บ้าน เยาวชนและ เด็กซึ่งมีภูมิปัญญาในการใช้สมุนไพรที่แตกต่างกัน ส่วนปัญหาและอุปสรรคในการใช้สมุนไพร พื้นบ้านของชุมชน พบว่า ในปัจจุบันวิถีการดำรงชีพของชาวบ้านแม่แฮน้อย เปลี่ยนแปลงไป จากเดิมหลายด้าน เช่น การปลูกผักและไม้ผลที่ใช้สารเคมีมากขึ้น เมื่อเจ็บป่วยชาวบ้านนิยม ซื้อยาแผนปัจจุบัน เป็นต้น นอกจากนี้วิธีการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสมุนไพรของชุมชน แม่แฮน้อย เริ่มจาก 1) การแสวงหาชาวบ้านที่สนใจฟื้นฟูสมุนไพรพื้นบ้าน ซึ่งต่อมาได้รวมตัวกัน เป็น “กลุ่มสมุนไพรชุมชน” 2) มีการสร้างความเข้าใจร่วมกันในกระบวนการเรียนรู้ 3) มีการ ดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย และ 4) การขยายผลในหมู่บ้านอื่นๆ ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้ทำให้ชาวบ้านเห็นคุณค่าของสมุนไพรพื้นบ้านมากขึ้น ซึ่งทำให้เกิดการฟื้นฟู และขยายผลมากขึ้น สอดคล้องกับแนวความคิดของ ศิรินทิพย์ ธิติพงศ์วณิช วิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการความรู้เรื่องภูมิ ปัญญาท้องถิ่นในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการความรู้เรื่องภูมิปัญญา ท้องถิ่นในการจัดการศึกษาของ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เพชรบุรี เขต 2 โดยรวมพบว่า ปัจจัย ด้านภาวะผู้นำและกลยุทธ์ วัฒนธรรมองค์การ เทคโนโลยีสารสนเทศ การวัดผล และโครงสร้างพื้นฐาน ทั้ง 5 ปัจจัย มีผลต่อการจัดการความรู้เรื่องภูมิ ปัญญาท้องถิ่นในสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก และ ปัจจัยด้านโครงสร้างพื้นฐาน ภาวะผู้นำและ กลยุทธ์ และการวัดผล ทั้ง 3 ปัจจัยส่งผลต่อการจัดการ ความรู้เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัด การศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 ที่ ระดับ นัยสำคัญทางสถิติ 0.01 โดยมีอำนาจในการทำนายได้ร้อยละ 63.5 และสอดคล้องกับแนวความคิดของ สมรุศ หรุจันทร์ (2549) วิจัยเรื่องการดำเนินการวิสาหกิจชุมชนในการพึ่งตนเอง: กรณี ศิลปกรรมชุมชน ตำบลบางขนาก อำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทรา ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาความสัมพันธ์ของการดำนินงานวิสาหกิจชุมชน ด้านศิลปกรรมท้องถิ่นกับการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจและสังคม ภายใต้การวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า ในระดับบุคคล การเกิดวิสาหกิจ ชุมชน ก่อให้เกิดรายได้โดยตรงต่อผู้ประกอบอาชีพผลิตผลงานศิลปกรรม และทำให้เกิดรายได้ เพิ่มขึ้น เกิดระบบความสัมพันธ์ที่ดี

ในครอบครัว ในระดับกลุ่มก่อให้เกิดการทำกิจกรรมทาง เศรษฐกิจร่วมกัน ภายใต้ความสัมพันธ์แบบไว้วางใจซึ่งกันและกัน ภายใต้ระบบเครือญาติ และ ระบบอุปถัมภ์ ส่งผลให้เกิดความร่วมมือกัน สำหรับการพึ่งตนเองทางสังคม พบว่า การเกิด เครือข่ายทางสังคมและการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันในชุมชน แต่สำหรับการพึ่งตนเองในมหา ภาคเมื่อต้องปฏิสัมพันธ์กับองค์การภายนอก พบว่ามีอยู่น้อย ดังจะเห็นได้จากปฏิกิริยาของ สมาชิกซึ่งขาดความมั่นใจที่จะแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่างๆ

5.3 ข้อเสนอแนะ

1. ครูผู้สอนสามารถนำหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องภูมิปัญญาการจักสาน การแปรรูปมันเทศ และเพลงเรือ ไปประยุกต์ใช้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ให้กับนักเรียนระดับชั้นอื่นๆได้ โดยปรับกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมและสอดคล้องกับช่วงเวลา ความสนใจ และเป็นการสร้างเครือข่าย ความใกล้ชิดระหว่างเยาวชนและชุมชนเพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนต่อไป

2. หลักสูตรท้องถิ่นเรื่องภูมิปัญญาการจักสาน การแปรรูปมันเทศ และเพลงเรือ เป็นการนำเอาภูมิปัญญาที่มีอยู่แล้วในชุมชนมาฟื้นฟูส่งเสริมให้เป็นที่น่าสนใจแก่เยาวชน นอกจากจะเป็นการเรียนรู้ภูมิหลังในชุมชนของตนแล้ว ทักษะที่ได้จากการเรียนการสอน ยังสามารถนำไปต่อยอดเป็นอาชีพเพื่อหารายได้ ดังนั้นหากมีการนำหลักสูตรดังกล่าวไปจัดเป็นกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างจริงจังและสม่ำเสมอ ก็จะสามารถสร้างเป็นอาชีพก่อให้เกิดรายได้แก่เยาวชนและคนในชุมชนได้

3. ควรมีการใช้หลักสูตรอย่างต่อเนื่อง และมีการติดตามผลการใช้หลักสูตรหลังจากสิ้นสุดการวิจัย

4. ควรมีการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องอื่นๆ และเปิดโอกาสให้บุคคลทั่วไปในท้องถิ่น ได้มีโอกาสร่วมเรียนรู้เพื่อเป็นทางเลือกในการสร้างอาชีพได้

บรรณานุกรม

กมลทิน พรมประไพ, จำรูญ แพงยัง, สุนทร อ่อนวัง, เพียงเดือน โล่สดใจและเอม อ่อนวัง. 2545. **ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทอผ้าพื้นเมือง**: กรณีศึกษาอาเภอทองแสนขัน จงหวัดอุตรดิตถ์ การคนคว้าด้วยตนเองสาวิชาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร

กนกพร ฉิมพลี. 2555. **รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมเครื่องจักสาน: กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชน จังหวัดนครราชสีมา** วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

กมลวรรณ วรรณธนัง. 2553. **ทุนทางสังคมกับการจัดการความรู้สู่ชุมชนพึ่งตนเอง.** วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

กิติศักดิ์ ชุมทอง. 2551. **การจัดการความรู้ระดับครัวเรือนของผู้ประกอบอาชีพหัตถกรรม พื้นบ้าน กรณีศึกษา: องค์กรชุมชนจักสานผลิตภัณฑ์ไม้ไผ่บ้านเจ้าฉ่า อำเภอ โพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง.** วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

กุลธิดา มังกรไชยา. (2551). **ภูมิปัญญาชุมชนบ้านบุในการผลิตขันลงหิน เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจ ชุมชนอย่างยั่งยืน** . มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

คณะกรรมการสำนักงานการศึกษาแห่งชาติ. (2541). **แนวทางการส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษา**. กรุงเทพฯ: สำนักงานการศึกษาแห่งชาติ.

คณะกรรมการสำนักงานการศึกษาแห่งชาติ. (2542). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542** กรุงเทพฯ: สำนักงานการศึกษาแห่งชาติ.

ฉลาด จันทรสมบัติ. 2550. **การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้องค์กรชุมชน.** วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ชุติมา เมฆวัน. 2549. **การจัดการความรู้ของกลุ่มธุรกิจชุมชนในจังหวัดร้อยเอ็ด.** วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ดวงฤทัย อรรคแสง. 2552. **กระบวนการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นผ้าไหมมัดหมี่ ย้อมสีธรรมชาติ.** วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ทองพันธ์ นาสมบัติ. (2546). **การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนการงานอาชีพและเทคโนโลยี**

(งานประดิษฐ์) เรื่องการสานกระติบข้าวจากต้นกก: กรณีศึกษาโรงเรียนสำราญ-ประภาศรี จังหวัดกาฬสินธุ์. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (หลักสูตรและการสอน). มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

บุรินทร์ พิมมงละ. 2555. **การสร้างหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนชั้นมัธยาศึกษาปีที่ 5 เรื่องทัศนศิลป์ในวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ราชวรมหาวิหาร**. กรุงเทพฯ : วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ประเวศ วะสี. 2530. **การสร้างภูมิปัญญาไทยเพื่อการพัฒนา** . กรุงเทพมหานคร: อัมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป .

ประเวศ วะสี. (2534). **การศึกษาของชาติกับภูมิปัญญาท้องถิ่น**.ในคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, สำนักงาน. การสัมมนาทางวิชาการภูมิปัญญาชาวบ้านกับการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมและการพัฒนาชนบท . กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป

ประเวศ วะสี. 2536. การศึกษาชาติกับภูมิปัญญาท้องถิ่น: **ภูมิปัญญาชาวบ้านกับการพัฒนาชุมชน** . พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : อัมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป.

พระมหาอนันต์ แสงชาติ. (2544). **การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องดอกไม้จันทร์ กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพชั้นประถมศึกษาปีที่ 6**. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การประถมศึกษา). มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.

ภัทรา นิคมานนท์. (2532). **ผลและการสร้างการประเมินแบบทดสอบ**. กรุงเทพ: ทิพย์วิสุทธิ์.

ภูมิปัญญาชาวบ้าน. http://www.school.net.th/library/snet6/envi5/panya.htm เข้าถึงข้อมูลวันที่ 3 พฤศจิกายน 2558.

“ภูมิปัญญาท้องถิ่นหมายถึงอะไร”. [ม.ป.ป.]. http://www.baanmaha.com/community/thread27925.html เข้า ถึงข้อมูลเมื่อ 1 ธันวาคม 2558 เข้าถึงได้จาก

มณนิภา ชุติบุตร. (2538). **“แนวทางการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอน”**วารสาร หมู่บ้าน. 7(87): 5; ธันวาคม, 2538.

นพา กบคำ. 2550. **ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน: กรณีศึกษากลุ่ม แม่บ้านเกษตรกรบ้านเชตวัน ตำบลหัวทุ่ง อำเภอลอง จังหวัดแพร่.** วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

รานี อุปรา. 2547. **ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการใช้สมุนไพรพื้นบ้านของชุมชนปกาเกอะญอ บ้านแม่แฮน้อย อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่.** วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

รุ่ง แก้วแดง. **“คืนภูมิปัญญาไทยสู่การศึกษาของชาติ”.** http://www.drrung.com/article/paye_articles26.htm เข้าถึงข้อมูลวันที่10 สิงหาคม 2558.

วิชัย วงษ์ใหญ่. (2527). **การพัฒนาหลักสูตรและการสอน : มิติใหม่**. กรุงเทพ: ไทยวัฒนาพานิช.

วิบูลย์ ลี้สุวรรณ . 2532. **เครื่องจักสานในประเทศไทย** . กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์ .

ศักดิ์ชัย เกียรตินาคินทร์. “**ภูมิปัญญาไทยพัฒนาไทย**” วารสารวัฒนธรรมไทย. 37(4) : 7-17 ; เมษายน-พฤษภาคม, 2542

ศิรินทิพย์ ธิติพงศ์วณิช. 2552. **ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการความรู้เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น ในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2.** วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏ เพชรบุรี.

สมรุศ หรุจันทร์. 2549. **ศึกษาการดำเนินการวิสาหกิจชุมชนในการพึ่งตนเอง: กรณี ศิลปกรรมชุมชน ตำบลบางขนาก อำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทรา.** การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองคณะสังคมศาสตร์. มหาวิทยาลัยนเรศวร.

สุภาวดี เจริญเศรษฐมห. 2553. **การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ขององค์กรอาชีพ ท้องถิ่น.** วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยราคำแหง.

เสถียร โกเศศ นาคะประทีป. 2515. ความรู้เรื่องวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ :อมรการพิมพ์

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา สกศ. **ความหมายของภูมิปัญญาและครูภูมิปัญญา.** http://www.thaiwisdon.org/p_pum/center_pumfe_pumb.thm เข้าถึงข้อมูลวันที่ 20 สิงหาคม 2558.

สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน. **ภูมิปัญญาท้องถิ่น.** http://www.nfe.go.th/042103/digit-lib/wisdom1.html เข้าถึงข้อมูลวันที่ 20 สิงหาคม 2558

สำเนียง สร้อยนาคพงษ์. (2535). **การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการส่งเสริมการเรียนการสอนในโรงเรียน**. สารพัฒนาหลักสูตร, 110, 25-26.

อัญชลี คงทอง. 2553. **แบบอย่างในการพัฒนาอาชีพจักสาน อำเภอพนัสนิคม จังหวัด ชลบุรี.** การศึกษาอิสระ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

อุทัย ดุลยเกษม และอรศรี งามวิทยาพงศ์. (2540). **ระบบการศึกษากับชุมชน กรอบความคิด และ ข้อเสนอการ วิจัย**. กรุงเทพฯ: สำนักงาน กองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

https://www.gotoknow.org/posts/302997

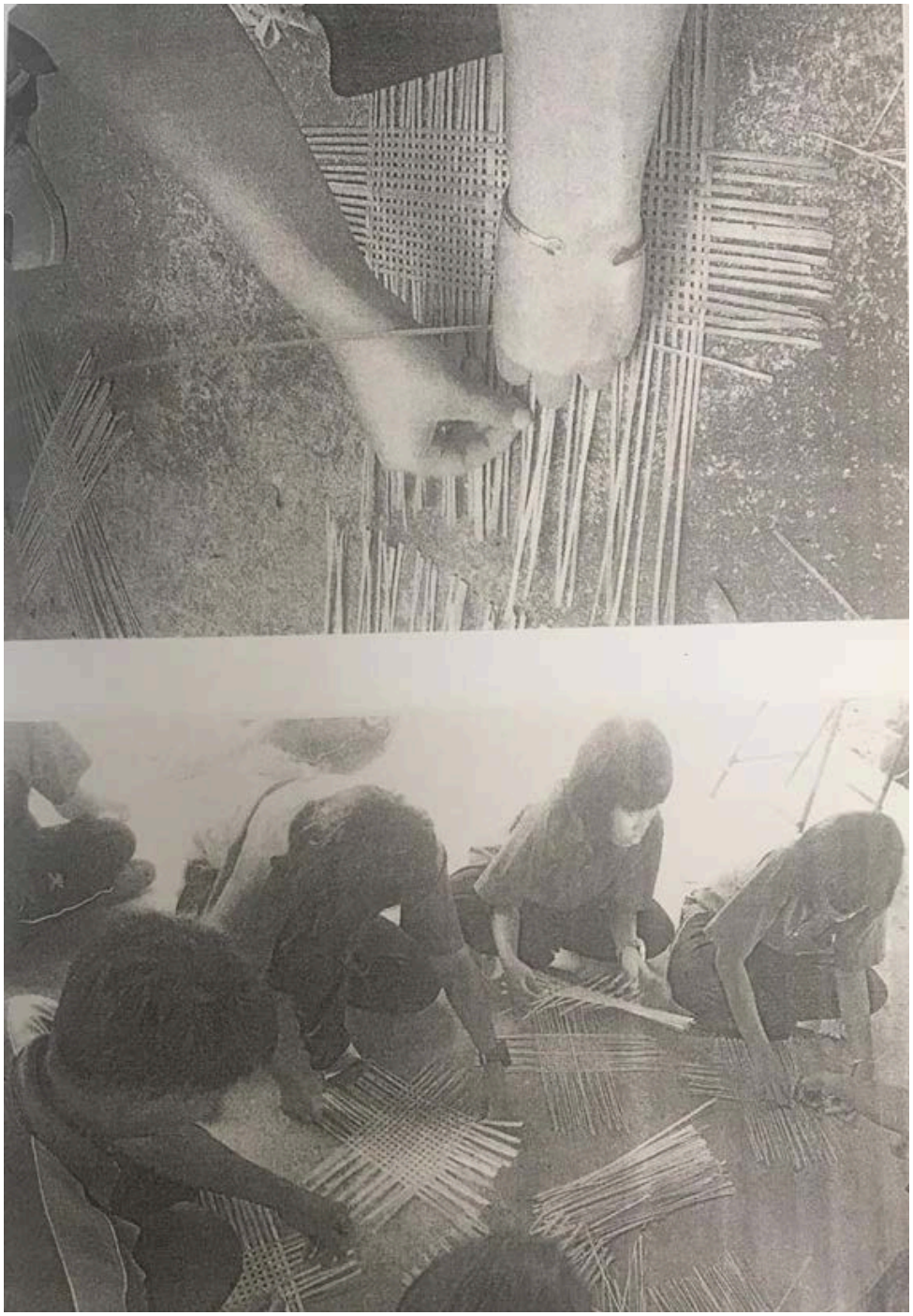
http://www.ipesp.ac.th/learning/thaistory/content1.html

http://www.anusorn Hongkhunthod/academia.edu.html

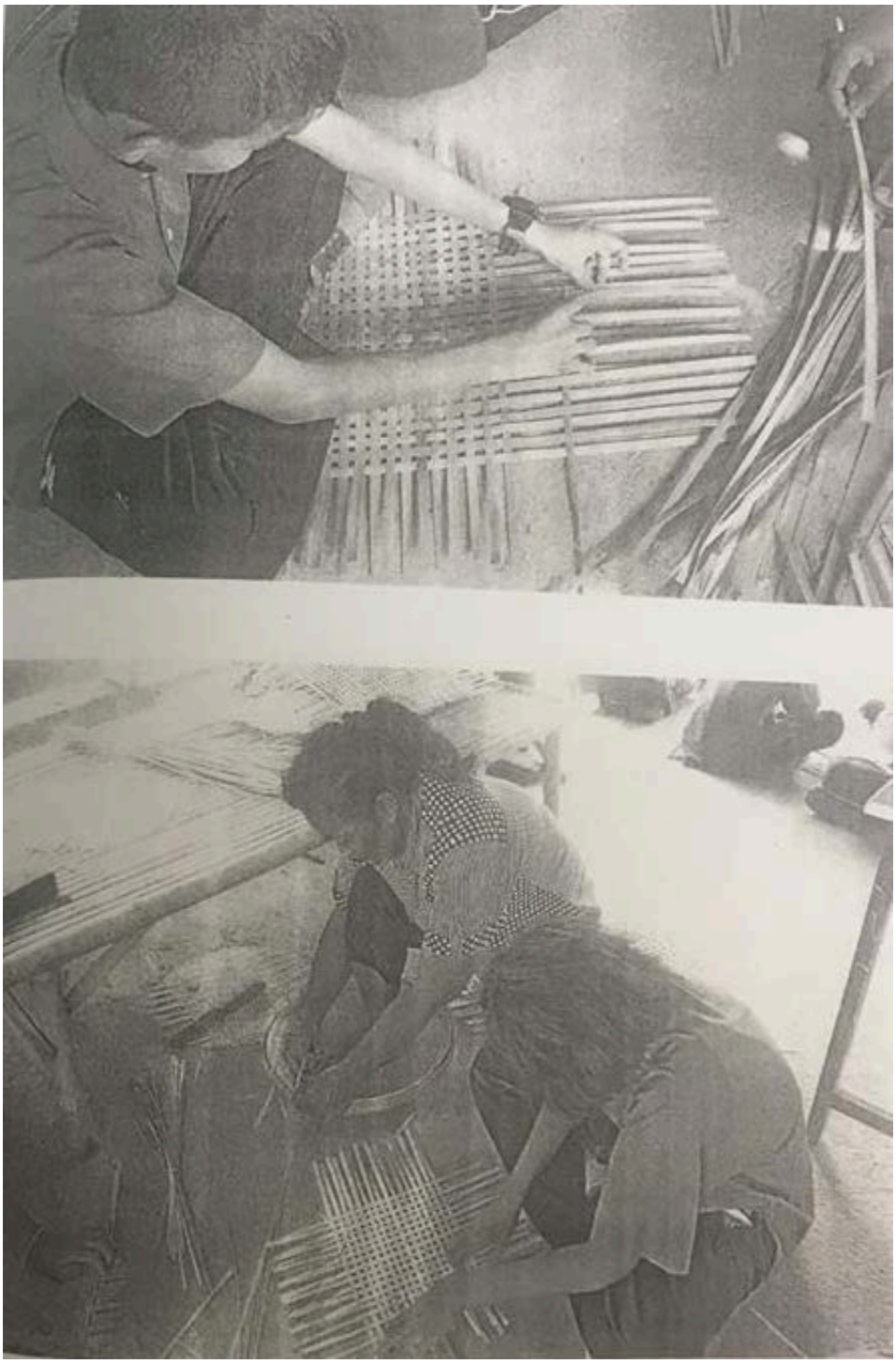
ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
ประมวลภาพถ่าย

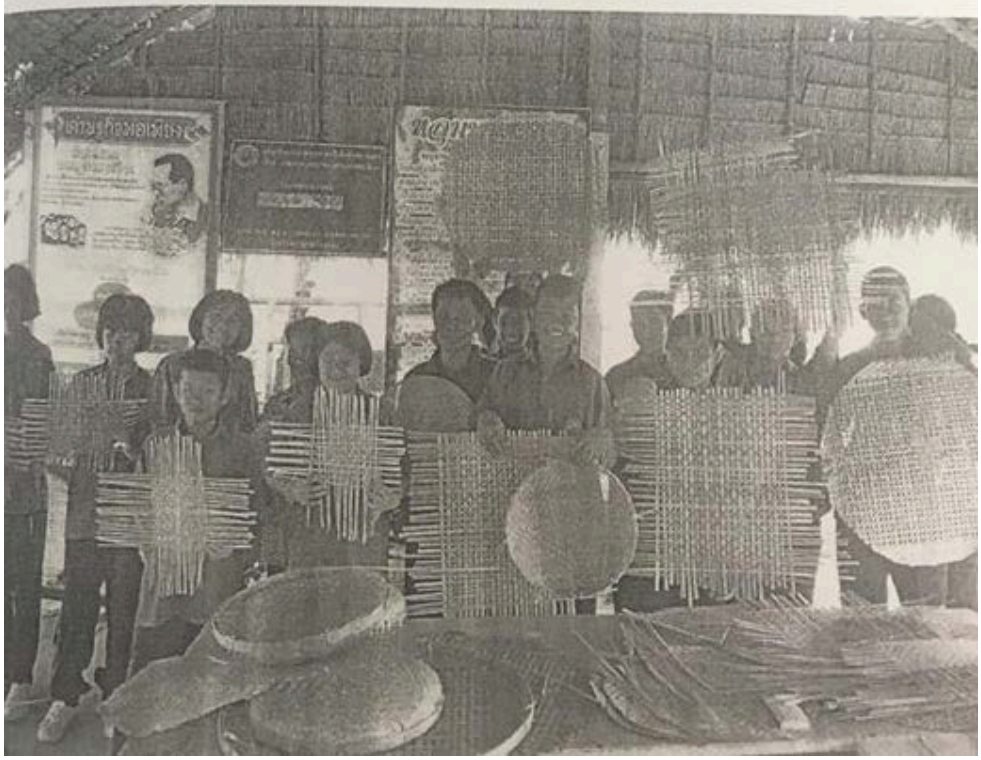
กิจกรรมการเรียนการสอนช่วง “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้”
หลักสูตรภูมิปัญญาจักสานจากไม้ไผ่







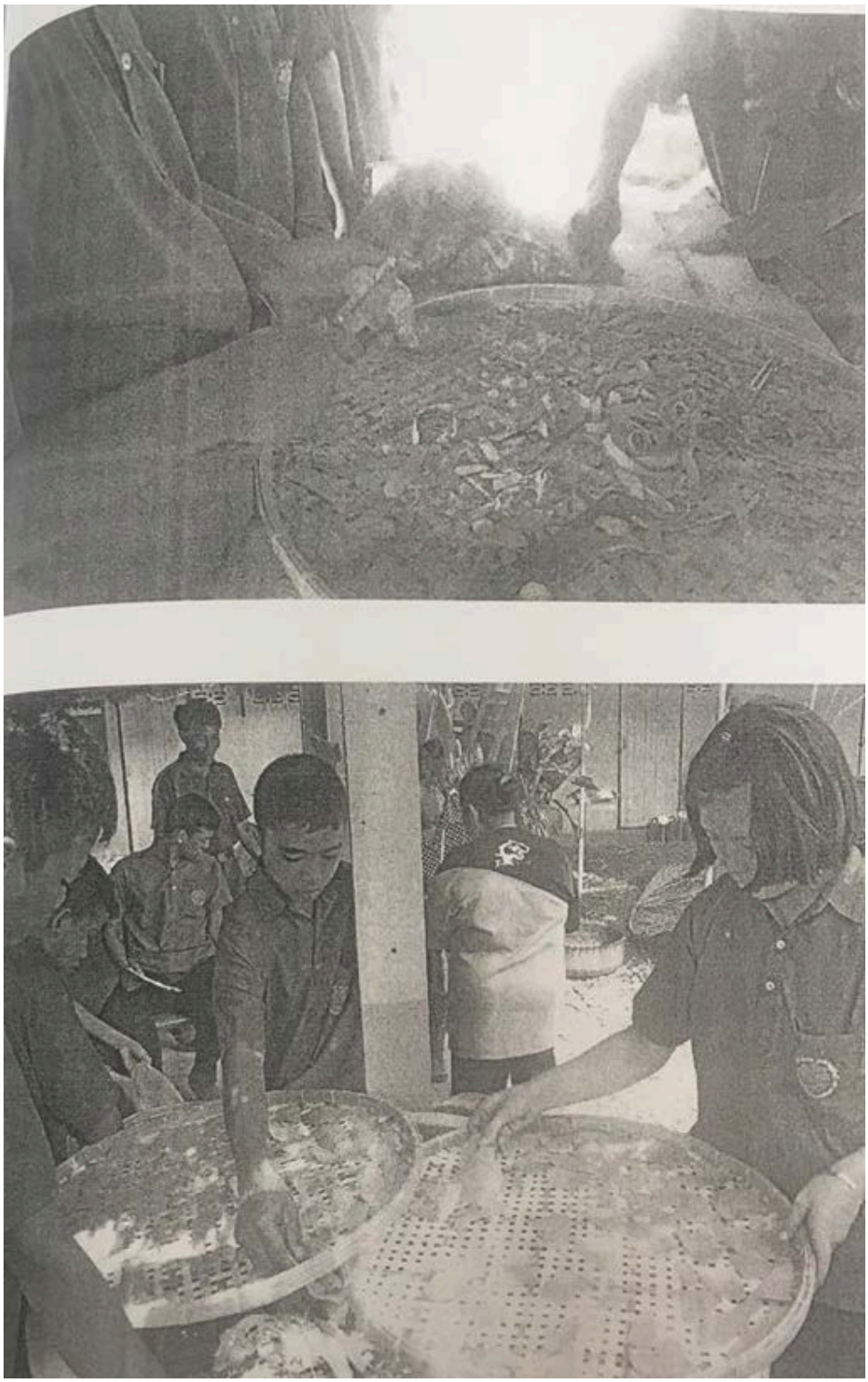




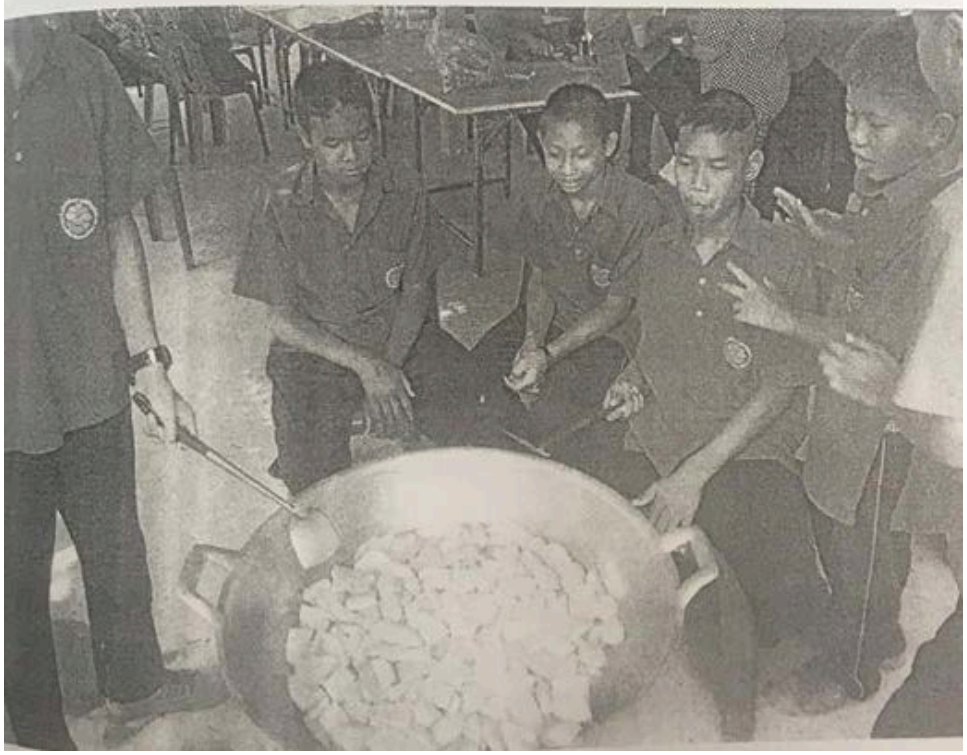
กิจกรรมการเรียนการสอนช่วง “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้”
หลักสูตรภูมิปัญญาการแปรรูปมันเทศ

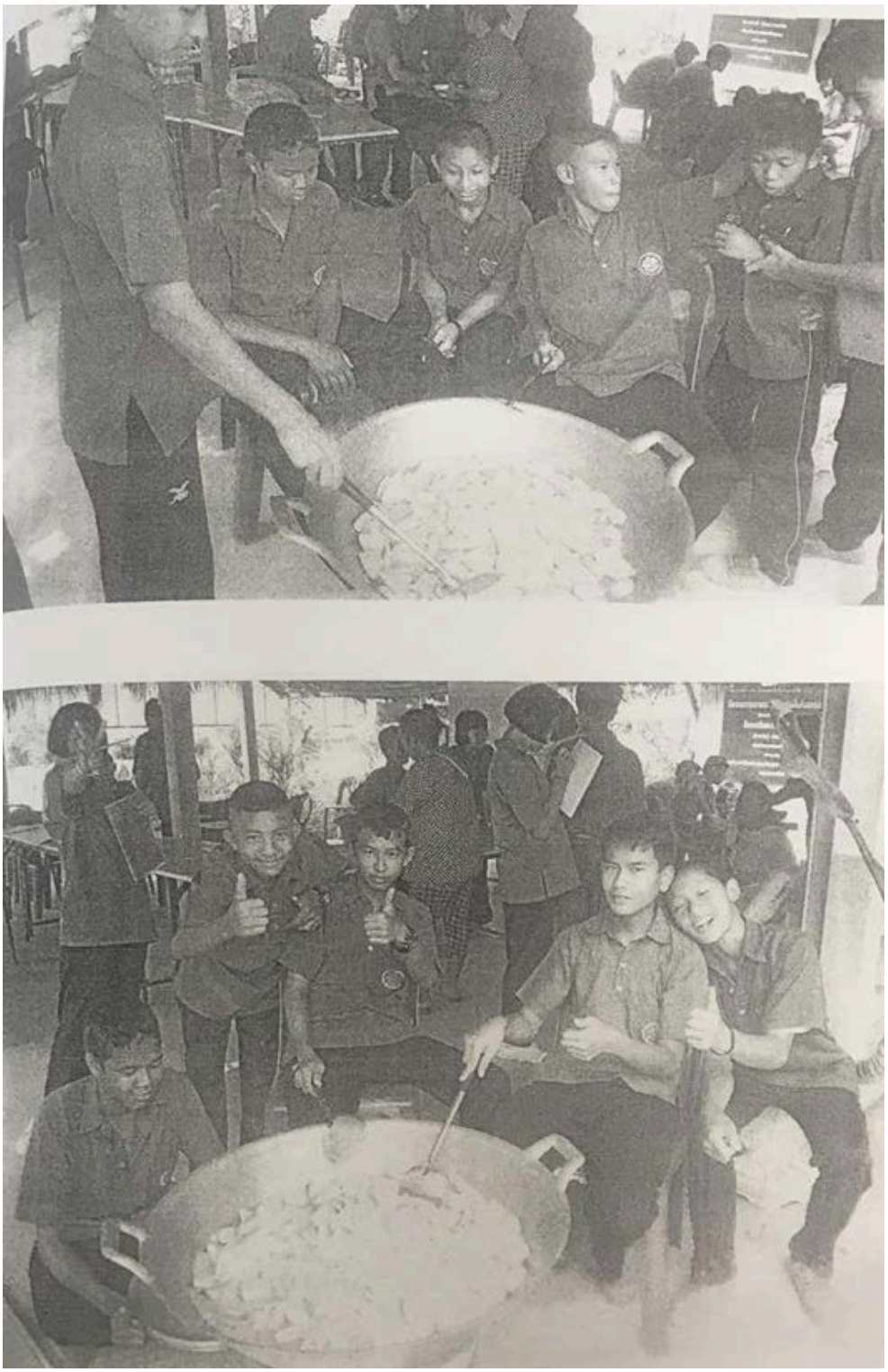
















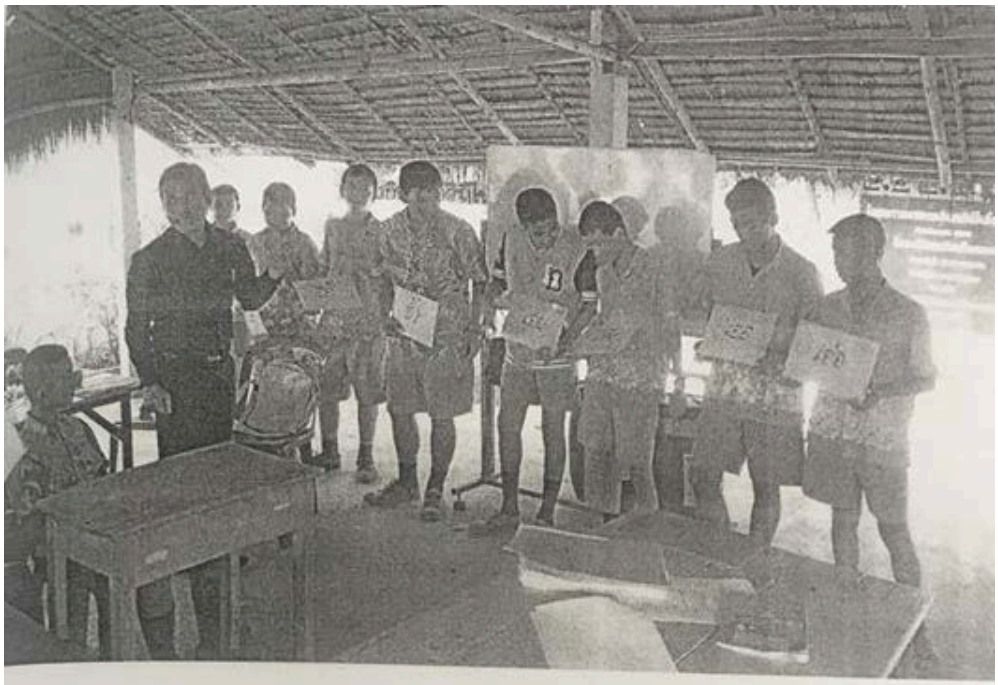
กิจกรรมการเรียนการสอนช่วง “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้”
หลักสูตรภูมิปัญญาเพลงเรือ

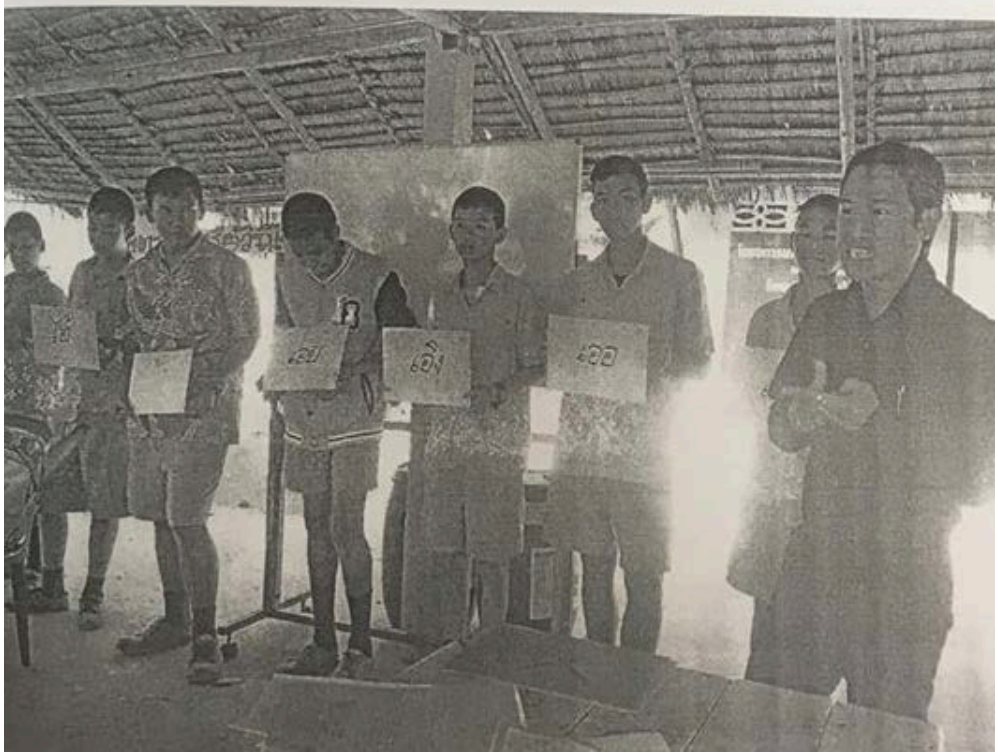
















ภาคผนวก ข
หลักสูตรท้องถิ่นเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นการสักสาน ภูมิปัญญาท้องถิ่นการแปรรูปมันเทศ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพลงเรือ

หลักสูตรท้องถิ่น “ภูมิปัญญาจักสานจากไม้ไผ่”



ความสำคัญ

ไม้ไผ่ พืชธรรมชาติหลากชนิดที่ขึ้นอยู่กระจัดกระจายไปตามพื้นที่ป่าทั่วประเทศ นำมาซึ่งประโยชน์ใช้สอยได้ในทุกส่วน ทั้งหน่อ ราก ลำต้นและใบ ก่อให้เกิดความผูกพันกับวิถีการดำรงชีวิตของผู้คนมาตั้งแต่อดีตกระทั่งปัจจุบันจากการเรียนรู้คุณสมบัติจากพืชใกล้ตัว สนองประโยชน์ต่อชีวิตประจำวัน ทั้งนี้เพราะคุณสมบัติที่ดีของไม้ไผ่ ที่มีความคงทนต่อสภาพดินฟ้าอากาศ ประกอบมีเนื้อเป็นเสี้ยนยาวตลอดลำจึงทำให้มีเนื้อเหนียวไม่หักง่ายและมีแรงดีดคืนตัว เมื่อนำลำต้นมาจักตอกเป็นเส้นๆ ดัดโค้งขึ้นรูปตามความต้องการ เพื่อสานเป็นผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ประเภทต่างๆ สามารถรับแรงดึง และแรงกดได้ดีโดยไม่แตก หรือหักง่าย ด้วยคุณสมบัติพิเศษเช่นนี้และเป็นวัตถุดิบที่มีอยู่ทั่วทุกภาคของประเทศไทย ทำให้เป็นที่นิยมนำมาทำเครื่องจักสานกันแพร่หลายและใกล้ชิดกับชีวิตประจำวันของคนทั่วไปที่สุด ในรูปแบบของภาชนะเครื่องใช้ต่างๆ เช่น กระบุง ตะกร้า กระจาด กระติ๊บ พ้อม รวมถึงเครื่องมือสำหรับ ดัก จับ ขัง สัตว์น้ำจำพวก ไซ ข้อง กระชัง สุ่ม ฯลฯ

เครื่องจักสานไม้ไผ่เป็นผลิตภัณฑ์หัตถกรรมที่จะพบได้ในแหล่งชนบทของประเทศไทยทั่วทุกภาค แบ่งได้เป็นเครื่องใช้ในครัวเรือน เช่น กระบุง ตะแกรง คานหาบ กระด้ง กระจาด ตะกร้า และเครื่องมือจับสัตว์น้ำ เช่น ลอบ ไซ ตะข้อง เป็นต้น

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถรู้และเข้าใจเรื่องการจักสาน
2. เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะในการจักสาน เป็นความรู้ในการสร้างอาชีพได้
3. เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดี เกิดความภาคภูมิใจและร่วมสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการจักสาน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเรื่องงานจักสานและสามารถผลิตเครื่องใช้จักสานอย่างง่ายได้
2. เพื่อให้ผู้เรียนนำความรู้ด้านจักสานไปใช้ในการประกอบเป็นอาชีพได้
3. เพื่อให้ผู้เรียนอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาการการจักสานในท้องถิ่นของตนได้

เนื้อหาของหลักสูตร

ประกอบด้วยเนื้อหา 4 เรื่อง

1. ประวัติความเป็นมาของหัตถกรรมจักสานจากไม้ไผ่
2. การจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์
3. ขั้นตอนและวิธีการทำเครื่องจักสาน
4. การจัดการและการตลาด

เวลาเรียน

หลักสูตรท้องถิ่นภูมิปัญญาด้านการจักสาน ใช้เวลาเรียนทั้งหมด 10 ชั่วโมง

ภาคทฤษฎี 3 ชั่วโมง
ภาคปฏิบัติ 7 ชั่วโมง

แหล่งการเรียนรู้และสื่อประกอบการเรียน

1. ใบความรู้เรื่องภูมิปัญญาการจักสาน ประกอบด้วย 4 เรื่อง
2. สาธิตการทำเครื่องจักสานโดยปราญชน์ท้องถิ่นในชุมชน

กิจกรรมการเรียนรู้

1. เรียนรู้ทฤษฎี
2. ฝึกปฏิบัติจริง จากผู้มีประสบการณ์และภูมิปัญญาท้องถิ่น

การวัดผลประเมินผลการเรียน

วิธีการวัดและประเมินผลการเรียน ประกอบด้วย

1. การสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ และ การมีส่วนร่วม
2. จากแบบสอบถาม
3. ประเมินชิ้นงาน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเรื่องการทำจักสานและสามารถผลิตเครื่องจักสานอย่างง่ายได้
2. ผู้เรียนนำความรู้การทำจักสานไปใช้ประกอบเป็นอาชีพได้
3. ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาด้านจักสาน

โครงสร้างเนื้อหาของหลักสูตร

ประกอบด้วยเนื้อหา 4 เรื่อง ดังนี้

เรื่องที่ 1 ประวัติความเป็นมาของหัตถกรรมจักสานจากไม้ไผ่ จำนวน 1 ชั่วโมง
เรื่องที่ 2 การจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ จำนวน 1 ชั่วโมง
เรื่องที่ 3 ขั้นตอนและวิธีการทำเครื่องจักสาน จำนวน 7 ชั่วโมง
เรื่องที่ 4 การจัดการและการตลาด จำนวน 1 ชั่วโมง
4.1 การจัดทำบัญชี รายรับ – รายจ่าย
4.2 การคำนวณต้นทุนการผลิต กำไร
4.3 เทคนิคการจัดการและการตลาด

เนื้อหา

ประวัติความเป็นมาเครื่องจักสาน

หัตถกรรมเครื่องจักสานเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการดำรงชีวิตตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงปัจจุบัน หัตถกรรมเครื่องจักสานเป็นตัวอย่างหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญาอันเฉลียวฉลาดของคนไทยในท้องถิ่น ที่ใช้ภูมิปัญญาสามารถนำสิ่งที่มีอยู่ในชุมชนมาประยุกต์ทำเป็นเครื่องมือเครื่องใช้ในชีวิตประจำวันได้ ซึ่งมีประโยชน์ในการดำรงชีวิต

จะเห็นได้ว่าหัตถกรรมเครื่องจักสานมีมานานแล้วและได้มีการพัฒนามาตลอดเวลา โดยอาศัยการถ่ายทอดความรู้จากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง การดำรงชีวิตประจำวันของชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่ได้เอาความรู้จากหนังสือมาเกี่ยวข้อง การเรียนรู้ต่างๆอาศัยวิธีการฝึกหัด และบอกเล่าซึ่งไม่เป็นระบบในการบันทึกสะท้อนให้เห็นการเรียนรู้ ความรู้ที่สะสมที่สืบทอดกันมาจากอดีตมาถึงปัจจุบันหรือที่เรียกกันว่าภูมิปัญญาท้องถิ่น ดังนั้นกระบวนถ่ายทอดความรู้จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งที่ทำภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้นคงอยู่ต่อเนื่องและยั่งยืน





เครื่องจักสาน คือ เครื่องใช้ที่ทำด้วยไม้ไผ่หรือหวาย จากฝีมือความคิด ภูมิปัญญาของชาวบ้านมีลักษณะรูปทรงแตกต่างกันไปตามแต่ละท้องถิ่นทั้งนี้ขึ้นอยู่กับภูมิประเทศ วัสดุอุปกรณ์คตินิยม และอาชีพของคนในท้องถิ่นนั้นๆ คำว่า “ จักสาน” คำว่า จัก คือ การทำให้เป็นแฉก เป็นหยักๆ ด้วยฟันเลื่อย หรืออีกวิธีการหนึ่งการที่ชาวบ้านใช้คมมีดผ่าไม้ไผ่แล้วทำให้เป็นเส้นบางๆ วิธีการอย่างนี้ก็เรียกว่า จัก เช่นกัน ส่วนไม้ไผ่ หรือ หวายที่จักออกมาเป็นเส้นบางๆ นั้นเรียกว่า “ตอก” ถึงตอนนี้การที่ชาวบ้านนำตอกมาขัดกันจนเกิดลวดลายที่ต้องการ

เราเรียกว่า “สาน” ต่อจากนั้นแล้วก็จะเป็นการสร้างสรรค์ให้เกิดรูปทรงต่างๆ จนท้ายที่สุดเป็นภาชนะสามารถนำไปใช้สอยได้ตามต้องการ

เครื่องจักสานของไทย

โดยทั่วไปการสร้างเครื่องจักสานจะขึ้นอยู่กับเงื่อนไขทางความต้องการด้านประโยชน์ใช้สอยตามสภาพภูมิศาสตร์รวมถึงประเพณี ความเชื่อ ศาสนา และวัสดุในท้องถิ่นนั้น ๆ ประกอบกันขึ้นเป็นเครื่องจักสานในรูปแบบและลวดลายต่าง ๆ

จากอดีตมาถึงปัจจุบันจะเห็นว่ารูปแบบและลวดลายของเครื่องจักสานที่ทำขึ้นโดยชนชาติต่างๆจะมีลักษณะคล้ายคลึงกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งลวดลายในการสานจะมีจำกัดอยู่ไม่มากลายนัก และความจำกัดของลวดลายนี้ทำให้รูปทรงของเครื่องจักสานมีลักษณะที่ใกล้เคียงกันไปด้วย นอกจากนี้วัสดุที่ใช้ในการทำเครื่องจักสานยังพบว่าในกลุ่มประเทศที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียงกันก็มีการใช้วัสดุชนิดเดียวกัน เช่น การทำเครื่องจักสานด้วยไม้ไผ่ พบว่ามีทำกันในกลุ่มประเทศแถบเอเชีย เช่น จีน ญี่ปุ่น ไทย และฟิลิปปินส์ เป็นต้น การทำเครื่องจักสานนั้นเป็นหัตถกรรมพื้นบ้านพื้นเมืองที่มีทำกันมาแต่โบราณ และมีทำทั่วไปในทุกภาคของประเทศ

ปัจจุบันเครื่องจักสานของไทยได้รับความสนใจจากชาวต่างชาติเป็นอันมาก เนื่องจากเป็นงานหัตถกรรมอันทรงคุณค่า ผลิตขึ้นจากความคิดสร้างสรรค์และฝีมืออันประณีตของคนไทย และมีการออกแบบที่ทันสมัยประกอบกับเป็นผลิตภัณฑ์ที่ทำขึ้นจากวัสดุธรรมชาติซึ่งมีความงดงามตามธรรมชาติอยู่แล้ว

เครื่องมือที่ใช้ในงานจักสาน ได้แก่

มีด

สำหรับผ่าและตัด มักเป็นมีดขนาดใหญ่สันหนา เช่น มีดโต้ หรือมีดอีโต้ ใช้ตัดและผ่าไม้ไผ่ หวาย หรือไม้อื่นๆ



มีดตอก

ใช้สำหรับจักตอก หรือเหลาหวาย



เหล็กหมาดเหล็กปลายแหลม

ใช้สำหรับ เจาะ ไช งัด แงะ



คีมไม้

ใช้สำหรับ หนีบส่วนที่แข็งไม่สามารถบีบด้วยมือได้



เลื่อย

ใช้สำหรับเลื่อยไม้ไผ่เป็นปล้องๆ



วัตถุดิบที่ใช้ทำเครื่องจักสาน

วัตถุดิบจากธรรมชาติที่ใช้ทำเครื่องจักสาน มีหลายชนิด ดังนี้

ไผ่

เป็นไม้มีลำต้นสูงและเป็นปล้องๆ มีมากมายหลายชนิด เช่น ไผ่สีสุก ไผ่ซาง ไผ่ตง ไผ่เรี้ย ซึ่งขึ้นอยู่ทั่วไปในทุกภูมิภาคของประเทศ แต่ละชนิดมีคุณสมบัติที่นำมาใช้ทำเครื่องจักสานได้ดีแตกต่างกันไป

ไผ่สีสุก เป็นไผ่ที่นิยมนำมาทำเครื่องจักสานมากที่สุด เพราะมีผิวสวย เรียบเป็นมัน เนื้อหนาและแข็ง ลำต้นตรง พบอยู่ทั่วไปแทบทุกภาคของประเทศ

ไผ่ซาง เป็นไผ่ขนาดกลาง ปล้องยาว เนื้ออ่อน ขึ้นทั่วไปในภาคเหนือ นิยมนำมาทำตะกร้า หรือทำตอกใช้มัดสิ่งของ

ไผ่ตง เป็นไผ่ลำใหญ่และสูง ลำต้นตรง ไม่มีหนาม เนื้อไม้หนาใช้ทำเครื่องจักสานได้ดี

ไผ่บง เป็นไผ่ลำขนาดกลาง ลำต้นตรง นิยมนำมาสานชะลอม พัด ใช้ทำตอกมัดของทุกชนิด

หวาย

มีลำต้นยาว ผิวเกลี้ยง เหนียว ขึ้นเป็นกอ มีหลายชนิด เช่น หวายตะค้าทอง ซึ่งเป็นหวายชนิดหนึ่งที่หาได้ง่าย เครื่องจักสานที่ทำด้วยหวายอาจใช้หวายทั้งหมด หรือผสมกับวัสดุชนิดอื่น เช่น ไม้ไผ่ ใบตาล ใบลาน

ขั้นตอนและวิธีการทำ

การจัก

จัก เป็นการเตรียมวัสดุที่จะใช้ในการจักสาน โดยนำวัสดุมาทำให้เป็นเส้น เป็นแฉก หรือเป็นริ้ว เพื่อความสะดวกในการสาน ลักษณะของการจักจะขึ้นอยู่กับลักษณะของวัสดุแต่ละชนิด ซึ่งจะมีวิธีการเฉพาะที่แตกต่างกันไป เช่น วัสดุที่นำมาจักนั้นเป็นไม้ไผ่ หวาย มักเรียกว่า ตอก และการจักตอกไม้ไผ่โดยทั่วไปจะแบ่งออกเป็น ๒ ลักษณะคือ จักตามแนวไม้ไผ่โดยมีผิวไม้เป็นส่วนแบน เรียกว่า **ตอกพื้น** ส่วนอีกลักษณะหนึ่งจะจักโดยมีผิวไม้เป็นส่วนสันตอกเรียกว่า **ตอกตะแคง** นอกเหนือจากตอกไม้ไผ่สองลักษณะนี้แล้ว อาจจะมีตอกที่จักเหลา เป็นเส้นกลม ๆ หรือลักษณะอื่น ๆ ตามความต้องการที่จะนำตอกชนิดนั้น ๆ ไปใช้



ตอกพื้น



ตอกตะแคง

อย่างไรก็ตาม การจักตอกเป็นงานขั้นแรกที่สำคัญในการทำเครื่องจักสาน เพราะลักษณะของตอกจะต้องประสานกับลวดลายและรูปทรงของเครื่องจักสานด้วย นอกจากนี้การเลือกสรรวัสดุที่ดีก็มีผลต่อความคงทนและความประณีตสวยงานของเครื่องจักสานด้วย

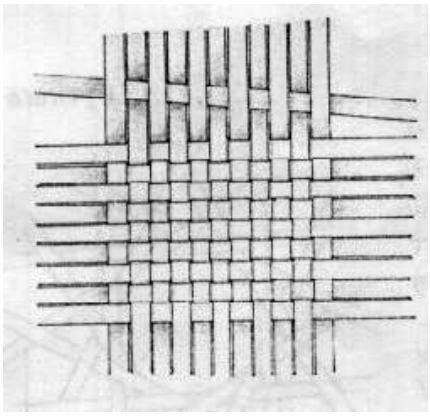
การสาน

สาน เป็นขั้นตอนถัดจากการจัก ถือว่าเป็นขั้นตอนที่สำคัญมาก เป็นขบวนการทางความคิดสร้างสรรค์และฝีมือของมนุษย์เป็นหลัก ซึ่งมีมาช้านานแล้ว และสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน การสานของคนไทยนั้นถือได้ว่าเป็นความรู้พื้นบ้านพื้นเมืองสืบต่อกันมาโดยการถ่ายทอดให้กันในครอบครัว ชนิดพ่อสอนลูก โดยมิได้มีการร่ำเรียนกันอย่างจริงจัง และไม่มีการจดบันทึกเป็นตำรับตำราแต่อย่างใด ซึ่งรูปทรงและลวดลายบางอย่างยังคงไว้แต่บางอย่างอาจมีการปรับแต่งให้เข้ากับยุคสมัย แต่ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนี้ มักจะเปลี่ยนไปอย่างช้า ๆ ชนิดค่อยเป็นค่อยไป การสานของคนไทยนั้นจะสานด้วยรูปแบบและลวดลายแบบใดขึ้นอยู่กับลักษณะการนำไปใช้งานและความนิยมของแต่ละท้องถิ่น ซึ่งมีการสานได้หลากหลาย เช่น ถ้าต้องการภาชนะที่มีตาห่าง ๆ เช่น ชะลอม เข่ง ก็มักจะสานด้วยลายเฉลว เป็นต้น นอกจากนี้ชื่อเรียกของลวดลายในแต่ละท้องถิ่นก็อาจจะเรียก

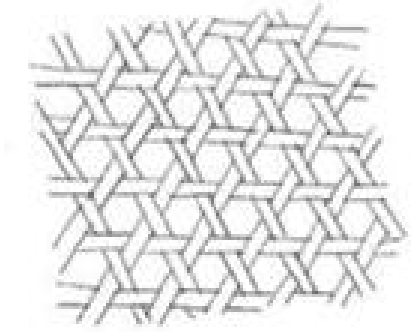
แตกต่างกันออกไปแม้จะเป็นลายเดียวกันก็ตาม

การสานเครื่องจักสานโดยทั่วไปแล้ว อาจจำแนกออกเป็นลักษณะใหญ่ ๆ ได้ดังนี้

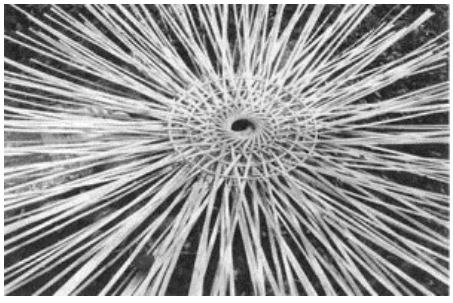
๑. การสานด้วยวิธีการสอดขัดกัน



๒. การสานด้วยการสอดขัดกันด้วยเส้นทแยง



๓. การสานด้วยวิธีขัดเป็นวง



การถัก

การถักเป็นกระบวนการที่เข้ามาเสริมหรือช่วยทำให้เครื่องจักสานดูเรียบ ร้อยสมบูรณ์มากขึ้น เป็นการเสริมความแข็งแรงของโครงสร้างภายนอก เช่น ขอบ ปาก ก้น ของเครื่องจักสาน โดยมักจะใช้วัสดุที่เป็นเส้นอ่อนและมีความยาวพอสมควร ถักหรือผูกยึดโครงสร้างภายนอกให้ติดกับผนังของเครื่องจักสาน ลักษณะของการถักหรือการผูกขอบภาชนะโดยทั่วไปก็จะมีรูปแบบเฉพาะของการถักแต่ ละแบบ เช่นเดียวกับแบบของลายสาน ซึ่งเป็นการช่วยเพิ่มความสวยงามของเครื่องจักสานไปในตัว การถักแม้จะเป็นขั้นตอนเสริมแต่ก็เป็นกระบวนการที่ขาดไม่ได้ของเครื่อง จักสานหลายชนิด





การเข้าขอบและการมัดขอบ

เป็นการเหลาไม้ไผ่ให้มีขนาดกว้าง หนา บาง อ่อน แข็งพอเหมาะแล้วนำมาเข้าขอบตะกร้างตะแกรง เพื่อความแข็งแรงและเข้ารูปทรง นำหวายผิว หรือเชือก มาผูกสอดมัดให้แน่น





เครื่องจักสานที่ผลิตในชุมชนตำบลทับน้ำส่วนใหญ่ที่พบมากได้แก่ กระด้ง ตะแกรง กะโล่ กระจาด งอบ พัด ตะข้องใส่ปลา สุ่มไก่ ไซดักปลา เป็นต้น



“งอบ”



“ตะแกรง”



“กระด้ง”



“กะโล่”



“พัด”

ช่องทางการจำหน่าย

1. ระบบชุมชนหมู่บ้าน เช่นตัวแทนผู้นำกลุ่มผลิตภัณฑ์ชุมชน
2. ระบบขายตรง เช่น การเปิดร้านขายตรงในชุมชน สถานที่ท่องเที่ยว
3. ระบบออนไลน์ เช่น การขายสินค้าผ่านเว็บไซต์ หรือสื่อออนไลน์

หลักการคำนวณต้นทุน

$$\textit{ต้นทุนการผลิต} = \text{ต้นทุนวัสดุ} + \text{ต้นทุนแรงงาน} + \text{ค่าโสหุ้ย}$$

ต้นทุนด้านวัสดุ (material cost)

หมายถึง ค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับวัสดุ, อุปกรณ์, เครื่องมือ ที่ใช้ในการผลิตทั้งทางตรงและทางอ้อม ดังนี้

- **วัสดุทางตรง (direct material cost)** คือ วัสดุหรือวัตถุดิบที่ใช้เพื่อการผลิตโดยตรง โดยส่วนมากมักจะเป็นส่วนประกอบหนึ่งของผลิตภัณฑ์ จำนวนในการใช้งานวัสดุ/วัตถุดิบทางตรงนี้จะแปรผันกับหน่วยในการผลิตโดยตรง.
- **วัสดุทางอ้อม (indirect material cost)** เช่น วัสดุ, เครื่องมือ, อุปกรณ์ ที่ใช้สนับสนุนการ

ผลิตโดยส่วนมากจะไม่แปรผันกับปริมาณการผลิตโดยตรง เช่น กระดาษทราย, ผ้าเช็ดมือ, กาว, ตะปู เป็นต้น.

ต้นทุนด้านแรงงาน (labor cost)

หมายถึงค่าใช้จ่ายด้านแรงงานในการทำงานและผลิตสินสินค้าเพื่อให้เกิดผลิตภัณฑ์สำเร็จรูป สามารถแบ่งออกได้คล้ายๆ กับต้นทุนวัตถุ คือค่าใช้จ่ายด้านแรงงานทางตรง และค่าจ่ายด้านแรงงานทางอ้อม ดังนี้

- **ค่าใช้จ่ายด้านแรงงานทางตรง (direct labor cost)** เช่น ค่าจ้ารายวัน/เงินเดือนของพนักงานฝ่ายผลิต,ซึ่งจะแปรผันกับปริมาณการผลิตโดยตรง.
- **ค่าใช้จ่ายด้านแรงงานทางอ้อม (indirect labor cost)** เช่น เงินเดือนของพนักงานขาย, เงินเดือนของผู้จัดการ, เงินดือนของวิศวกร ค่าใช้จ่ายเหล่านี้จะไม่แปรผันกับปริมาณในการผลิตโดยตรง

ค่าใช้จ่ายโรงงานหรือค่าโสหุ้ยในการผลิต (overhead cost)

หมายถึงค่าใช้จ่ายที่นอกเหนือจากจากค่าใช้จ่ายของวัสดุและค่าใช้จ่ายด้านแรงงาน เช่น ค่าสาธารณูปโภค, ค่าเช่าโรงงาน, ค่าบำรุงรักษาเครื่องจักร, สวัสดิการต่างๆ เป็นต้น

หลักสูตรท้องถิ่น “ภูมิปัญญาการแปรรูปมันเทศ”



ความสำคัญ

ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้มีอิทธิพลและบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาประเทศมากขึ้น ในการจัดการศึกษาจึงจำเป็นต้องพัฒนาคนให้มีความพร้อมในด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สถานศึกษาต้องมีการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการฝึกทักษะทางกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้ป้องกันและแก้ไขปัญหา ทั้งนี้ควรมีการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ซึ่งเป็นการฝึกให้ผู้เรียน คิดเป็น ทำเป็น โดยมีการเรียนรู้ที่ผสมผสานสาระความรู้ทางด้านต่างๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน ควบคู่กับการปลูกฝังคุณธรรม และค่านิยมที่ดีงาม นอกจากนี้หลักสูตรการศึกษายังมีนโยบายให้สถานศึกษาจัดทำสาระหลักสูตรและสาระเพิ่มเติมในส่วนที่เป็นปัญหาและความต้องการของชุมชน รวมถึงภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยยึดหลักความมีเอกภาพด้านนโยบายและความหลากหลายในการปฏิบัติ ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความเข้าใจ มีความสามารถ มีทักษะการจัดการทำงาน โดยผู้เรียนสามารถนำเทคโนโลยีด้านต่างๆ มาใช้ในการทำงานได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม นำไปสู่การพัฒนาศักยภาพการทำงานของผู้เรียน ให้เห็นคุณค่าและมีเจตคติที่ดีต่องาน ตลอดจนมีศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม อันนำไปสู่การเป็นผู้เรียนที่สามารถช่วยเหลือตนเอง และพึ่งตนเองได้ตามพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง ทำให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

ในชุมชนตำบลทับน้ำ ได้ชื่อว่าเป็นแหล่งปลูกมันเทศที่มีรสชาติอร่อยและมีชื่อเสียง แต่ก็มักประสบปัญหาราคามันตกต่ำ หรือถูกกดราคาโดยพ่อค้าคนกลาง เป็นเหตุให้เกษตรกรต้องประสบกับสภาวะการขาดทุนและขาดรายได้ที่ต้องนำมาใช้จ่ายในการดำรงชีวิต เกิดภาระหนี้สินทั้งในระบบและนอกระบบ

การแปรรูปมันเทศถือเป็นวิธีหนึ่งที่ช่วยระบายผลผลิตที่มีมากเกินไป และที่สำคัญช่วยเพิ่มมูลค่าผลผลิต ซึ่งส่งผลให้เกษตรกรไม่ขาดทุน มีรายได้ในการดำรงชีวิต มีอาหารไว้รับประทานนอกฤดูกาลและช่วยลดภาระหนี้สิน นอกจากนี้การแปรรูปอาหารยังมีส่วนช่วยให้เกิดผลิตภัณฑ์ใหม่ที่มีความหลากหลาย ทั้งทางด้านรสชาติและลักษณะของผลผลิตที่ถูกแปรรูป ที่ยังคงคุณค่าทางอาหารไว้ ความรู้ด้านการถนอมอาหารและแปรรูปอาหาร จึงถือเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างหนึ่ง ที่นับว่ามีประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตของผู้เรียนโดยตรง

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถรู้และทักษะเรื่องการแปรรูปอาหาร(มันเทศ)
2. เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะในการแปรรูปอาหาร(มันเทศ) เป็นความรู้ในการสร้างอาชีพได้
3. เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดี เกิดความภาคภูมิใจและร่วมสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการแปรรูปอาหาร

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจและมีทักษะเรื่องการแปรรูปมันเทศ
2. เพื่อให้ผู้เรียนนำความรู้ด้านจักสานไปใช้ในการประกอบเป็นอาชีพได้
3. เพื่อให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาการถนอมอาหารและการแปรรูปผลผลิตการเกษตรในชุมชนของตนได้

เนื้อหาของหลักสูตร

หลักสูตรการแปรรูปมันเทศ ประกอบด้วยเนื้อหาสาระ 3 หน่วยการเรียนรู้

หน่วยเรียนที่ 1 การทำมันเชื่อม ใช้เวลาเรียน 2 ชั่วโมง

หน่วยเรียนที่ 2 การทำมันรังนก ใช้เวลาเรียน 2 ชั่วโมง

หน่วยเรียนที่ 3 การทำมันบวด ใช้เวลาเรียน 2 ชั่วโมง

เวลาเรียน

หลักสูตรท้องถิ่นภูมิปัญญาด้านการแปรรูปมันเทศ ใช้เวลาเรียนทั้งหมด 6 ชั่วโมง

แหล่งการเรียนรู้และสื่อประกอบการเรียน

1. ใบความรู้เรื่อง ประกอบด้วย 3 เรื่อง
2. สาธิตการแปรรูปมันเทศโดยปราญชน์ท้องถิ่นในชุมชน

กิจกรรมการเรียนรู้

1. เรียนรู้ทฤษฎี
2. ฝึกปฏิบัติจริง จากผู้มีประสบการณ์และภูมิปัญญาท้องถิ่น

การ วัดผลประเมินผลการเรียน

วิธีการวัดและประเมินผลการเรียน ประกอบด้วย

1. การสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ และ การมีส่วนร่วม
2. จากแบบสอบถาม
3. ประเมินชิ้นงาน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเรื่องการแปรรูปและสามารถแปรรูปผลิตภัณฑ์จากมันเทศได้
2. ผู้เรียนนำความรู้การแปรรูปอาหารไปใช้ประกอบเป็นอาชีพได้
3. ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาด้านการแปรรูปอาหารในชุมชนท้องถิ่นของตน

เนื้อหา

วิธีทำมันเทศเชื่อม



ส่วนประกอบ

1.มันเทศ

2.น้ำตาลทราย

3.น้ำสะอาด

4.น้ำปูนใส (การทำน้ำปูนใส โดยการทำปูนที่กินหมากมาละลายกับน้ำสะอาด ตั้งพักไว้จนน้ำใสเป็นใช้ได้)

5.เกลือป่น นิดหน่อย

6.น้ำมะนาว พอประมาณเพื่อความเงางามของมันเชื่อม ถ้าไม่มีก็ไม่ใส่ก็ได้

วิธีทำ

1. ปอกเปลือกมันเทศ ล้างให้สะอาด หั่นเป็นชิ้นๆ แล้วตามชอบ เอาไปแช่น้ำปูนใสให้ท่วมชิ้นมันเทศที่หั่นไว้ ประมาณ 1/2 ชั่วโมง แล้วนำมาล้างคราบน้ำปูนออกให้หมดพักไว้

2. ตั้งหม้อ ใส่น้ำสะอาด กะให้ท่วมชิ้นมันที่หั่นไว้แล้ว แล้วเติมน้ำตาลลงไป ใช้อัตราส่วนน้ำตาล 2 ส่วน ต่อน้ำ 3 ส่วน เพื่อไม่ให้น้ำเชื่อมข้นเกินไปแทรกเกลือนิดหน่อยแก้เลี่ยน เคี่ยวให้กลายเป็นน้ำเชื่อม แล้วกรองเอาสิ่งสกปรกออกด้วยผ้าขาวบางๆหรือใช้กรองสำหรับกรองกากเล็กๆก็ได้

3. นำน้ำเชื่อมที่ได้มาตั้งไฟรอให้เดือดสักนิดแล้วใส่มันเทศลงไป พยายามให้น้ำเชื่อมท่วมมัน อย่าพลิกหรือกลับบ่อยเกินไป เพราะเนื้อมันจะเละเติมน้ำมะนาวเพื่อให้น้ำตาลเกาะแน่นมากขึ้น คอยดูจนกว่าน้ำเชื่อมเคลือบทั่วมัน เห็นเป็นเงาประกายวิบวับ

4.เมื่อเห็นว่ามันเชื่อมสุกและน้ำเชื่อมทั่วถึงทุกชิ้นแล้วปิดไฟยกลง

วิธีทำมันรังนก



ส่วนผสมของมันรังนก

1. มันเทศ 1 กิโลกรัม
2. น้ำตาลปี๊บ 10 กรัม
3. แบะแซ 10 กรัม
4. น้ำปูนใส
5. น้ำมันพืช

วิธีทำมันรังนก

1. มันเทศปลอกเปลือก ล้างให้ลสะอาด พักให้สะเด็ดน้ำ
2. หั่นมันเทศเป็นเส้นยาวฝอย แช่น้ำปูนแดงประมาณ 15 นาที นำขึ้นพักให้สะเด็ดน้ำ
3. ตั้งกระทะให้น้ำมันร้อน ใส่มันลงทอดให้เหลือง พอเหลืองทั่ว ใส่น้ำตาลปี๊บ แบะแซ ลงคนให้เข้ากันจนละลาย
4. ตักขึ้นให้สะเด็ดน้ำมัน แล้วตักใส่ถ้วยเล็กๆ คว่ำลงในถาด ทิ้งไว้ประมาณ 2 นาที ยกถ้วยออกจากมันรังนก (ทำเช่นนี้จนหมด)

วิธีทำมันบวด



เครื่องปรุงและส่วนผสม

1. มันเทศ 3 หัว ปอกเปลือกหั่นเป็นชิ้นยาวบาง
2. ใบเตย 4 ใบ
3. น้ำตาลมะพร้าว 2 ช้อนโต๊ะ
4. น้ำตาลทราย 1 ช้อนโต๊ะ
5. เกลือ 1/2 ช้อนชา
6. น้ำกะทิ 1 ถ้วย
7. น้ำเปล่า 2 ถ้วย

วิธีทำ

1. นำมันมาปอกเปลือก ล้างน้ำ แล้วหั่นเป็นชิ้นๆตามชอบ
2. ใส่น้ำเปล่าในหม้อนำขึ้นตั้งไฟจนเดือด แล้วใส่มันเทศลงไปต้มให้สุกประมาณ 15 นาที ตักขึ้นสะเด็ดน้ำ
3. ตั้งหม้อใส่น้ำกะทิลงไปต้ม ใส่มัดใบเตยลงไปด้วย

4. พอน้ำกะทิเริ่มเดือดปรุงด้วยเกลือและน้ำตาลทราย คนให้ละลายเข้ากัน
5. ใส่เนื้อมันเทศลงไปต้มด้วยกันสักครู่ให้น้ำกะทิเข้าเนื้อเล็กน้อย ตักเสิร์ฟได้เลย

หลักสูตรท้องถิ่น “ภูมิปัญญาเพลงเรือ”



ภาพ: ทรูปลูกปัญญา

ความสำคัญ

เป็นเพลงพื้นบ้านของชาวไทยภาคกลางที่อยู่ตามริมลำน้ำ เช่น สุพรรณบุรี อ่างทอง อยุธยา ฯลฯ นิยมเล่นกันในหน้านาประมาณเดือน 11-12 อุปกรณ์ในการเล่นเพลงเรือคือ เรือของพ่อเพลงลำหนึ่งและเรือของแม่เพลงลำหนึ่ง เครื่องดนตรีมี กรับธรรมหรือกรับพวงและฉิ่ง ถ้าเล่นกลางคืนจะต้องมีตะเกียงไว้กลางลำเรือ เนื้อร้องทั้งสองฝ่ายมาพบกัน พ่อเพลงก็จะพายเรือเข้าไปเทียบเกาะเรือแม่เพลงไว้แม่เพลงเริ่มด้วยเพลงปลอบ หรือเพลงเกริ่น บางคณะจะเริ่มด้วยบทไหว้ครูก่อน จากนั้นแม่เพลงก็จะร้องประโต้ตอบเรียกว่า บทประ แล้วต่อด้วยชุดลักหาพาหนี หรือนัดหมายสู่ขอ แล้วต่อด้วยเพลงชุดชิงชู้และเพลงตีหมากผัว เมื่อเลิกก็จะมีเพลงจาก แสดงความอาลัยอาวรณ์

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถรู้และเข้าใจประวัติความเป็นมาและความสำคัญของเพลงเรือ
2. เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะการร้องเพลงเรือ

3. เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดี เกิดความภาคภูมิใจและร่วมสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการแสดงพื้นบ้านเพลงเรือ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจถึงประวัติความเป็นมาและความสำคัญของเพลงเรือ
2. เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะเบื้องต้นเกี่ยวกับการร้องเพลงเรือ
3. เพื่อให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนของตน

เนื้อหาของหลักสูตร

ประกอบด้วยเนื้อหา 4 เรื่อง

1. ประวัติความเป็นมาของเพลงเรือ
2. ฉันทลักษณ์และการแต่งกลอนเพลงเรือ
3. การแต่งกายในการแสดงเพลงเรือ
4. การร้องเพลงเรือ

เวลาเรียน

หลักสูตรท้องถิ่นภูมิปัญญาด้านการจักสาน ใช้เวลาเรียนทั้งหมด 8 ชั่วโมง

ภาคทฤษฎี 2 ชั่วโมง

ภาคปฏิบัติ 6 ชั่วโมง

แหล่งการเรียนรู้และสื่อประกอบการเรียน

1. ใบความรู้เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นเพลงเรือ ประกอบด้วย 3 เรื่อง
2. สาธิตการแต่งกลอนและร้องเพลงเรือโดยปราญชน์ท้องถิ่นในชุมชน

กิจกรรมการเรียนรู้

1. เรียนรู้ทฤษฎี

2. ฝึกปฏิบัติจริง จากผู้มีประสบการณ์และภูมิปัญญาท้องถิ่น

การวัดผลประเมินผลการเรียน

วิธีการวัดและประเมินผลการเรียน ประกอบด้วย

1. การสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ และ การมีส่วนร่วม
2. จากแบบสอบถาม
3. ประเมินการฝึกปฏิบัติ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจประวัติความเป็นมาและความสำคัญของเพลงเรือ
2. ผู้เรียนมีทักษะเบื้องต้นเกี่ยวกับการร้องเพลงเรือ
3. ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นเพลงเรือ

โครงสร้างเนื้อหาของหลักสูตร

ประกอบด้วยเนื้อหา 3 เรื่อง ดังนี้

เรื่องที่ 1 ประวัติความเป็นมาของเพลงเรือ

เรื่องที่ 2 ฉันทลักษณ์และการแต่งกลอนเพลงเรือ

เรื่องที่ 3 การแต่งกายในการแสดงเพลงเรือ

เรื่องที่ 4 การร้องเพลงเรือ

เนื้อหา

ประวัติความเป็นมาเพลงเรือ

เพลงเรือเป็นเพลงที่ร้องเล่นในฤดูน้ำหลาก นิยมเล่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา อ่างทอง สิงห์บุรี สุพรรณบุรี และลพบุรี ช่วงเทศกาลกฐิน ผ้าป่า หรืองานนมัสการ งานบุญประจำปีของวัด ซึ่งเป็นฤดูน้ำหลาก ชาวนาว่างเว้นจากการทำนา รอน้ำลด และรวงข้าวสุก ก็จะพากันพายเรือมาทำบุญไหว้พระและเล่นเพลง เรือที่ใช้มีเรือมาดสี่แจว เรือพายม้าทุกลำจุดตะเกียงเจ้าพายุ หรือตะเกียงลานไว้กลางลำเรือ ธรรมเนียมในการเล่นมีเรือฝ่ายชายและฝ่ายหญิง จำนวนผู้เล่นขึ้นอยู่กับขนาดของเรือประมาณ ๙ - ๑๐ คน มีพ่อเพลง แม่เพลง ส่วนที่เหลือเป็นลูกคู่ ใช้กลอนลงสระเสียงเดียวกันไปเรื่อยๆ ที่เรียกว่า "กลอนหัวเดียว" นิยมร้องกลอนลา และกลอนไล เพราะคิดหาคำได้ง่ายกว่าสระเสียงอื่น มีเครื่องประกอบจังหวะ ได้แก่ ฉิ่ง และกรับ พ่อเพลงที่นั่งกลางลำเรือ จะเป็นคนตีฉิ่งดังฉับๆ ไปเรื่อยๆ ที่เหลือก็เป็นลูกคู่คอยร้องรับหรือร้องยั่วด้วยคำว่า "ฮ้า ไฮ้" และคอยกระทุ้งว่า "ชะ ชะ" ตาม

ความคะนองปากเป็นจังหวะๆ

เมื่อชาวเพลงพายเรือมาถึงที่หมาย โดยทั่วไปก็จะมองหาเรือจับคู่ว่าเพลงกันแล้ว ฝ่ายชายจะพายเรือไปเทียบจนชิดเรือฝ่ายหญิงและเก็บพายขึ้น ในเรือแต่ละลำจะนั่งเป็นคู่ๆ นอกจากช่วงหัวเรือท้ายเรือจะนั่งคนเดียว เพราะที่แคบ เรือฝ่ายชายจะเริ่มว่าเพลงก่อน เรียกว่า "เพลงปลอบ" เพื่อขอเล่นเพลงกับฝ่ายหญิงตามมารยาท เมื่อว่าไปสัก ๒ - ๓ บท หากฝ่ายหญิงนิ่งไม่ตอบ ก็แสดงว่า ไม่สมัครใจเล่นเพลงด้วย หรือมีคู่นัดหมายอยู่แล้ว เรือฝ่ายชายต้องไปหาคู่ใหม่ แต่ถ้าฝ่ายหญิงเอื้อนเสียงตอบ แสดงว่า ตกลงปลงใจเล่นเพลงด้วย ก็เริ่มว่า "เพลงประ" โต้ตอบกันในเชิงเกี้ยวพาราสีอย่างสนุกสนาน เมื่อว่าเพลงกันสมควรแก่เวลาแล้ว เรือฝ่ายชายจะพายไปส่งเรือฝ่ายหญิง ในระหว่างนั้นก็ว่า "เพลงจาก"เพื่อเป็นการแสดงความอาลัยอาวรณ์

“เพลงเรือ” เป็นการเล่นเพลงพื้นบ้านของภาคกลางเป็นส่วนใหญ่ โดยเฉพาะที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

และเรียกกันจนติดปากว่า “เพลงเรืออยุธยา” เพลงเรือที่เล่นกันในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเรียกอีอย่างว่า “เพลงผ้าป่า” ซึ่งนิยมเล่นม่ตั้งแต่โบราณ ในปีหนึ่งก็เล่นอยู่ช่วงเวลาหนึ่ง เมื่อหมดฤดูกาลก็เลิกรากันไป ซึ่งปรากฏอยู่ในบทร้องตอนหนึ่งว่า

“อ้อพี่เอ๋ยจงมาเลยก่อนช้า เพลงเรือผ้าป่าแห่มาแต่ไกล
ผู้คนปะปนจอแจ เรือพ่วงเป็นแพดูออกไสว
พบกันประเดี๋ยวเข้ามาเกี้ยวเพลงแก้ ชายหนุ่มหญิงแก่จะทนฟังไม่ได้
สัปดนสัปดกจะรกเรืองหู เปรียบเหมือนขี้หมูฝนตกเลยไหล
หยุดก่อนเฉยมะเลยก่อนช้า จวนหมดเวลาลงไป
น้องจะกลับนาวาขอลาพี่ก่อน พี่เอ๋ยอย่าร้อนดวงใจ

พอถึงคราวน้ำรุ่งขึ้นปีหน้า เราจึงค่อยมาพบกันใหม่
เมื่อพี่รักน้องหมายร่วมห้องหอ รีบมาสู่ขอเสียไวไว”

ในการเล่นเพลงเรือจะมี “เพลงหลัก” ในการว่าเพลงที่สำคัญอยู่ 6 ตอน คือ

1. เพลงปลอบ
2. เพลงประ
3. เพลงผูกรัก ลักหาพาหนี
4. ชิงชู้ (หึงหวงฝ่ายชาย)
5. ตีหมากผัวหรือตีหมากขัว
6. เพลงจาก

การเล่นเพลงเรือ จากงานวิจัยของอมรา กล่ำเจริญ พบว่า การสัมภาษณ์พ่อเพลงแม่เพลงทั้ง 6 อำเภอ โดยปกติถ้าเล่นกันโดยทั่วไป ในฤดูกาลเทศกาลกฐินหรือผ้าป่า จะไม่มีการไหว้ครู แต่ถ้าเป็นงานหาหรือจัดเพื่อไปแสดงต้อนรับกฐินใหญ่ ๆ ที่มาทอดที่วัด ถึงจะมีการเตรียมทางการ และมักจะมีบทไหว้ครูก่อนที่จะว่าบทปลอบ ในบางครั้งก็จะนำร้องก่อนเกริ่นเพลงในบทเดียวกันเช่น

สิบนิ้วนบนอบลูกยอมย่อ ละลูกจะไหวะครูอ้อ (เอย) สิ้นใย
ครูหร่ำเอยเล่นนะครูที่เป็นนักเพลง ลูกจะไหว้ครูเพลงปรกไก่ (ปรบไก่)
ลูกจะไหว้ครูเมียงครูที่มีนาม ลูกจะไหว้ครูหร่ำหัวไถ่
ให้ต่ำในคอให้มาต่อท้องกลอน ขอให้เสียงลูกล่อนดังเรไร
นี่แม่เพลงอยู่ไหนบอกไขฉันมา ให้แม่ตอบวาจาไว ๆ เอย

ถ้าจะเริ่มแสดงด้วยการไว้ครูก็จะไหว้ครบ 3 กลอน หรือตอนคือ

ตอนที่ 1 บทไหว้พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์
ตอนที่ 2 บทไหว้บิดามารดา
ตอนที่ 3 บทไหว้ครูบาอาจารย์

ซึ่งการไหว้ครูนี้จะไหว้ทั้งฝ่ายชายฝ่ายหญิง หากไม่มีเวลาพอก็จะยกบทนี้ให้ฝ่ายชายเป็นผู้ร้องไหว้ครู

ลักษณะฉันทลักษณ์

ลักษณะฉันทลักษณ์ของกลอนเพลงเรือ จากหนังสือร้อยกรองชาวบ้าน ของ ผ.ศ.ประเทือง คล้ายสุบรรณ ได้กล่าวว่า กลอนเพลงเรือ มีลักษณะการส่งสัมผัสคล้ายกานต์ดั้น ลักษณะของกานต์ดั้นบทหนึ่งมี 5 วรรค จำนวนคำในวรรคมี 5 - 8 คำ มีบังคับสัมผัสระหว่างคำท้ายวรรคแรก สัมผัสกับคำที่ 1 – 5 คำใดคำหนึ่งในวรรคที่สอง คำท้ายวรรคที่สามสัมผัสกับคำที่ 1 – 5 คำใดคำหนึ่งในวรรคที่สี่และคำที่ 2ในวรรคที่ห้า การส่งสัมผัสในฉันทลักษณ์ของเพลงเรือ มีดังนี้

oooooooo	oooooooo
ooooooooooo	oooooooo
ooooooooooo	oooooo
พอถ้วนทดสามบทเพลงปลอบ	เชิญสาวน้อยแม่ตอบวาจา
แม่จะนิ่งให้หนักน้องจะชักให้เนิ่น	เดี๋ยวมันจะเกินเนื้อหา
แม่คนหัวเขาอายแม่คนท้ายเขาว่า	เอ่ยขึ้นเถิดหนานางเอย

- จำนวนคำในแต่ละวรรคมี 6 – 9 คำ
- คำสุดท้ายของวรรคหน้าจะสัมผัสกับคำที่ 3 หรือ 4 คำใดคำหนึ่งของวรรคหลังทุกบาท ก่อนจะหยุดเพื่อส่งให้ลูกคู่รับ
- ความยาวในการร้องเพลงเรือไม่จำกัด แต่ถ้าจะลงเพลง คำสุดท้ายของบาทรองสุดท้าย จะส่งสัมผัสกับคำสุดท้ายของวรรคหน้า บาทสุดท้าย และคำที่ 3 หรือ 4 วรรคหลังบาทสุดท้าย
- สัมผัสในนิยมสัมผัสสระและอักษร เช่นเดียวกับกลอนสุภาพ
- จนบทจะลงท้ายด้วยคำว่า เอย

การร้องเพลงเรือ

ลักษณะของการร้องเพลงเรือ จะเป็นการร้องโต้ตอบกันระหว่างชายหญิง แต่ละฝ่ายจะมี “ต้นเสียง” คือคนร้องนำ และจะมีลูกคู่รับของแต่ละฝ่ายแต่ต้นเสียงหรือพ่อเพลง แม่เพลงในเรือแต่ละลำ จะมี 1 ถึง 3 ลูกเรือ 5 – 8 คน ซึ่งแล้วแต่เรือที่ใช้เป็นพาหนะขนาดใหญ่หรือขนาดกลาง ถ้าเป็นเรือพาย หรือเรือมาดขนาดใหญ่ จะนั่งได้ถึง 11 – 14 คน

ลูกคู่ นอกจากจะต้องร้องรับแล้วยังต้องเป็นฝีพายด้วย ลูกคู่ทางฝ่ายชายจะร้องรับมากกว่าลูกคู่ทาง

ฝ่ายหญิง กล่าวคือ เมื่อฝ่ายชายต้นเสียงร้องนำ ลูกคู่จะรับว่า “ฮ้า ไฮ้” และ “ชะ ชะ” การร้องรับเพลงว่า “ฮ้า ไฮ้” จะรับในช่วงก่อนลงสองคำท้ายในวรรคหลังทุกวรรค และร้องว่า “ชะ ชะ” ตรงกับคำที่ 3และที่ 5 ของวรรคหน้า ตั้งแต่บาทที่สองเรื่อยไปจนถึงบาทสุดท้าย ซึ่งพ่อเพลงหรือต้นเสียงจะทอดทำนองลง

ช่วงเวลารับเพลงของลูกคู่ จะเป็นตอนว่า “ฮ้า ไฮ้” หรือ “ชะ ชะ” หรือตอนท้ายของช่วงเพลงก็ดี จะกระแทกกระทั้นเสียง เพื่อความสนุกสนาน เมื่อร้องถึงช่วงท้ายของการรับจะทอดเสียงตรงคำว่า “เอย” ให้ยาออกไป

พอถึงฝ่ายหญิงร้อง เมื่อต้นเสียงขึ้นเอื้อน และเริ่มร้องในวรรคแรก ลูกคู่ทางฝ่ายชาย “กรู๊...” ยาว ๆ เหมือนเป็นการแหย่ ยั่วเย้า เมื่อต้นเสียงย่ายหญิงร้องต่อ ๆ ไป ลูกคู่ฝ่ายชาย จะรับว่า “ฮ้า ไฮ้” และ “ชะ ชะ” ให้ตลอด จนกระทั่งถึงลงเพลง ลูกค่ายหญิงจึงจะรับเพลงจากต้นเสียงของฝ่ายหญิงในตอนท้าย เพราะฉะนั้นในขณะที่แสดงจึงดูว่าลูกค่ายหญิงจะดูเรียบร้อยและเงียบกว่าทางลูกค่ายชาย

จึงนับว่าลูกคู่สำคัญได้แก่ลูกคู่ทางฝ่ายชาย นอกจากจะรับเพลงดังกล่าวข้างต้นแล้ว เพลงสำหรับ ลูกฝ่ายชายอีก คือ ในช่วงที่พ่อเพลงหรือแม่เพลงเกิดติดขัดในกลอน สะดุดกลอน ลุกคู่ทางฝ่ายชายก็จะร้องว่า

“นอย น้อย นอย น้อย นอย นอย นอย เอ้า ฮ้า...ไฮ้ เชี้ยบ เชี้ยบ”

การแต่งกาย

ฝ่ายชาย

แต่เดิมนั้นถ้าจะให้สวยเป็นที่ต้องตาฝ่ายหญิง ก็นิยมนุ่งกางเกงแพร ไม่จำกัดสี ใส่เสื้อคอกลม ป่าน สีขาว ผ้าขาวม้าคาดเคียนพุง สวมหมวกใบลาน กันน้ำค้าง หรือในบางครั้งก็จะนุ่งโจงกระเบนก็ได้ ต่อ ๆ มาการใส่เสื้อไม่จำกัดสีและแบบ แล้วแต่ความสะดวก

ฝ่ายหญิง

นิยมนุ่งโจงกระเบนสีทึบ ๆ ๆหรือโจงผ้าลาย ซึ่งเข้ากันกับเสื้อที่ใส่แบบของเสื้อจะเป็นคอกลม แขนสามส่วน สีของเสื้อนิยมใส่ให้เป็นสีเดียวกันทั้งลำเรือ จึงต้องมีการนัดหมายล่วงหน้า เนื้อผ้าจะเป็นผ้าบาง ใส่แล้วสามารถมองเห็นเครื่องประดับที่แต่งไป คือ สายสร้อย หรือเข็มขัดนาค เข็มขัดทอง เครื่องประดับจะใส่กันเต็มที่

ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดได้บอกว่าไม่กลัวโจรผู้ร้ายเพราะไม่มีเหมือนสมัยปัจจุบันนี้ มีผ้าสะไบห้อยคอปล่อยชายลงมา ไม่นิยมห่ม ผ้าสไบนี้ต้องเป็นสีเดียวกันหมดเช่นกัน ผืนค่อนข้างกว้าง เพื่อถ้าอากาศเย็นมาก ก็จะใช้ห่มคลุมไหล่ได้ สีรษะสวมงอบกันน้ำค้าง

อุปกรณ์เครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบการร้องเพลงเรือ

1. กรับพวง ลักษณะของกรับพวงการเล่นเพลงเรือ ที่เป็นไม้ประกบริมทั้ง 2 ด้าน นิยมทำเป็นเชิงงอน ซึ่งต่างกับกรับพวงดนตรีไทยที่ใช้ปัจจุบัน มีขนาดยาว 12 นิ้ว ลูกคู่ของแต่ละฝ่ายเป็นผู้ตีจังหวะ แต่ละลำเรือจัดหาไปเอง
2. ฉิ่ง ซึ่งพ่อเพลง และแม่เพลงในแต่ละลำเรือหาเอง และเป็นผู้ตีเอง มีจังหวะการตีว่า “ฉิ่ง – ฉิ่ง -ฉับ”

อุปกรณ์อีกชนิดหนึ่งที่ขาดไม่ได้ คือ ตะเกียงเจ้าพายุ หรือตะเกียงลาน ซึ่งจะต้องวางไว้หัวเรือ จะต้องใช้กี่ดวงนั้นไม่จำกัด แต่ขอให้สว่างไว้เพื่อจะได้เห็นหน้าเห็นตากัน

ตัวอย่างเพลงเรือ

เพลงเรือ ชาย

เอ่อ เออ เอิง เอย ฮ้า ไฮ้ เชี้ยบ เชี้ยบ

พี่ลงเรือ ลำยาว หมายสาว กลางน้ำ สองมือพี่ นี้กำ(ฮ้า..) ด้ามพาย (ไฮ้)
ด้ามพาย ของพี่ อันนี้ ไม่ใช่นิด สองมือกำ ไม่มิด (ฮ้า..) ทั้งขวาซ้าย(ไฮ้)
พายก็ยาก เต็มที พี่นี้ อึดอัด ต้องพายงัด พายงัด (ฮ้า..) จนตาลาย(ไฮ้)
อยากชวน นวลเนื้อ มาพายเรือ ลำนี้ ลองมาใช้ พายพี่ (ฮ้า..) สักทีไหม(ไฮ้)
เรือน้อง คมขำ ก็ลำ ใหญ่โต เชิญมาพาย เรือโชว์ (ฮ้า..) กับพี่ชาย(ไฮ้)
ช่วยกันพาย ช่วยกันจ้ำ ลอยลำ นาวา ให้ก้าวล้ำ นำหน้า (ฮ้า..) สู่จุดหมาย(ไฮ้)
น้องจับ พี่จับ บังคับ ใบพาย ถึงแล้วก็ สบาย ใจเอย
(รับ) ถึงแล้วก็ สบาย ใจเอย น้องจับ พี่จับ บังคับ ใบพาย พี่จับ พี่จับ บังคับ ใบพายถึงแล้วก็สบาย ถึงแล้วก็สบาย สบายใจเอย ฮ้า ไฮ้ เชี้ยบ เชี้ยบ

เพลงเรือ หญิง แก้

เอ่อ เออ เอิง เอย ฮ้า ไฮ้ เชี้ยบ เชี้ยบ

พายเรือ ลำน้อย ล่องลอย กลางน้ำ แสนรำคาญ น้ำคำ(ฮ้า) ผู้ชาย (ไฮ้)
คุยนัก คุยหนา คุยว่าพาย ไม่เล็ก โถแค่พาย เด็กเด็ก(ฮ้า) น่าอับอาย(ไฮ้)
เห็นพาย ของพี่ อันนี้นึก สงสาร สู้พายเด็ก อนุบาล(ฮ้า) ยังไม่ได้(ไฮ้)
ด้ามโค้ง ปลายคด น่าสลด หดหู่ แถมยังสั้น จุ๊ดจู๋ (ฮ้า) ทู่ตรงปลาย(ไฮ้)
รูปพาย อย่างนี้ เห็นที พายไม่ทน พายนิด ก็นั่งบ่น(ฮ้า) ทนไม่ไหว(ไฮ้)
จะมา ชวนน้อง ให้ลองใช้ พายพี่ ให้น้องใช้ ฟรีฟรี (ฮ้า) ไม่สนใจ(ไฮ้)
เบื่อคน คุยโว โม้กัน เกินไป นี่มันเป็น นิสัย ชายเอย
(รับ) นี่มันเป็น นิสัย ชายเอย เบื่อคน คุยโว โม้กัน เกินไป คุยโว คุยโว โม้กัน เกินไปนี่มันเป็น นิสัย นี่มันเป็น นิสัย นิสัย ชายเอย ฮ้า ไฮ้ เชี้ยบ เชี้ยบ

เนื้อหาโดย : อาจารย์ศุภชาติ เสถียรธนสาร

ภาคผนวก ค
แบบสอบถามและแบบประเมิน

แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องภูมิปัญญาการจักสาน ภูมิปัญญาการแปรรูปมันเทศ และภูมิปัญญาเพลงเรือ มาใช้เป็นกิจกรรมการเรียนการสอน (สำหรับนักเรียน)

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ระดับชั้น

☐ มัธยาศึกษาปีที่ 1 ☐ มัธยมศึกษาปีที่ 2 ☐ มัธยาศึกษาปีที่ 3

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำหลักสูตรท้องถิ่น เรื่องภูมิปัญญาการจักสาน ภูมิปัญญาการแปรรูปมันเทศ และภูมิปัญญาเพลงเรือ มาใช้เป็นกิจกรรมการเรียนการสอน

1. นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นการจักสาน การแปรรูปมันเทศ และเพลงเรือมากน้อยเพียงใด

   ☐ มีความรู้มาก ☐ มีความรู้ปานกลาง

   ☐ มีความรู้น้อย ☐ ไม่มีความรู้

2. นักเรียนต้องการให้มีการนำความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นการจักสาน การแปรรูปมันเทศ และเพลงเรือ มาใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนในช่วงลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้หรือไม่

   ☐ ต้องการ ☐ ไม่ต้องการ

3. นักเรียนต้องการให้ใครเป็นผู้สอนหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องภูมิปัญญาการจักสาน การแปรรูปมันเทศ และเพลงเรือ

   ☐ ครู

   ☐ ปราญช์ผู้มีประสบการณ์

   ☐ ครูและปราญช์ผู้มีประสบการณ์

4. สถานที่ ที่เหมาะสมในการสอนหลักสูตรท้องถิ่นการจักสาน การแปรรูปมันเทศ และเพลงเรือ

   ☐ โรงเรียนวัดผึ่งแดด

   ☐ วัดผึ่งแดด

   ☐ อื่นๆ โปรดระบุ.....

5. นักเรียนต้องการให้มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องการจักสาน การแปรรูปมัน
   เทศ และเพลงเรือ ในลักษณะใด

   □ บรรยายโดยครู

   □ บรรยายโดยปราญช์ผู้เชี่ยวชาญ

   □ สาธิต

   □ ทดลองปฏิบัติ

   □ อื่นๆ โปรดระบุ .....

6. นักเรียนคิดว่าควรใช้วิธีทดสอบความรู้หลักสูตรท้องถิ่นเรื่องการจักสาน การแปรรูปมันเทศ และเพลงเรืออย่างไร

   □ ทดสอบความรู้อย่างเดียว

   □ ทดสอบโดยการปฏิบัติอย่างเดียว

   □ ทดสอบทั้งความรู้และการปฏิบัติ

แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องภูมิปัญญาการจักสาน ภูมิปัญญาการแปรรูปมันเทศ และภูมิปัญญาเพลงเรือ มาใช้เป็นกิจกรรมการเรียนการสอน (สำหรับครู)

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1. เพศ

☐ ชาย ☐ หญิง

2. อายุ

☐ 25 – 35 ปี ☐ 36 – 45 ปี ☐ 46 – 60 ปี

3. วุฒิการศึกษา

☐ ต่ำกว่าปริญญาตรี ☐ ปริญญาตรี

☐ ปริญญาโท ☐ อื่นๆ .....

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำหลักสูตรท้องถิ่น เรื่องภูมิปัญญาการจักสาน ภูมิปัญญาการแปรรูปมันเทศ และภูมิปัญญาเพลงเรือ มาใช้เป็นกิจกรรมการเรียนการสอน

1. ท่านต้องให้มีการนำหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องการจักสาน การแปรรูปมันเทศ และเพลงเรือมาใช้เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนในช่วงลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้หรือไม่

☐ ต้องการ ☐ ไม่ต้องการ

2. ท่านต้องการสนับสนุนหรือให้ความร่วมมือในการนำหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องการจักสาน การแปรรูปมันเทศ และเพลงเรือมาใช้เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียนหรือไม่

☐ ต้องการ ☐ ไม่ต้องการ

3. ท่านต้องการให้ความร่วมมือในการนำหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องการจักสาน การแปรรูปมันเทศ และเพลงเรือมาใช้เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียนในด้านใด

☐ เป็นวิทยากร

☐ เป็นที่ปรึกษา

☐ อื่นๆ (ระบุ).....

4. ท่านต้องการให้ใครเป็นผู้สอนหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องภูมิปัญญาการจักสาน การแปรรูปมันเทศ และเพลงเรือ

   ☐ ครู

   ☐ ปราญช์ผู้มีประสบการณ์

   ☐ ครูและปราญช์ผู้มีประสบการณ์

5. สถานที่ ที่เหมาะสมในการสอนหลักสูตรท้องถิ่นการจักสาน การแปรรูปมันเทศ และเพลงเรือ

   ☐ โรงเรียนวัดผึ่งแดด

   ☐ วัดผึ่งแดด

   ☐ อื่นๆ โปรดระบุ.....

6. ท่านมีข้อเสนอแนะในการนำหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องการจักสาน การแปรรูปมันเทศ และเพลงเรือ มาใช้จัดการเรียนการสอนในโรงเรียนอย่างไรบ้าง

   .....

   .....

   .....

   .....

   .....

   .....

   .....

   .....

แบบประเมินหลักสูตรท้องถิ่น

คำชี้แจง ให้ท่านพิจารณาว่าการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องภูมิปัญญาการจักสาน ภูมิปัญญาการแปรรูปมันเทศ และภูมิปัญญาเพลงเรือ ในประเด็นต่อไปนี้ มีความเหมาะสมมาก น้อยเพียงใดและทำเครื่องหมาย √ ลงในช่องการประเมินให้ตรงกับความคิดเห็นของท่าน

คะแนน 5 หมายถึง เหมาะสมมากที่สุด
คะแนน 4 หมายถึง เหมาะสมมาก
คะแนน 3 หมายถึง เหมาะสมปานกลาง
คะแนน 2 หมายถึง เหมาะสมน้อย
คะแนน 1 หมายถึง เหมาะสมน้อยที่สุด

ข้อ	รายการประเมิน	ระดับความเหมาะสม				
		5	4	3	2	1
1	ความเหมาะสมของมาตรฐานการเรียนรู้					
2	ความเหมาะสมของตัวชี้วัด					
3	ความเหมาะสมของจุดประสงค์การเรียนรู้					
4	ความเหมาะสมของสาระการเรียนรู้ในหน่วยการเรียนรู้					
5	ความสอดคล้องของมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด คำอธิบายและการจัดหน่วยการเรียนรู้					
6	ความเหมาะสมและสอดคล้องของตัวชี้วัด จุดประสงค์การเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้และการวัดและประเมินผลเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นการจักสาน					
7	ความเหมาะสมและสอดคล้องของตัวชี้วัด จุดประสงค์การเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้และการวัดและประเมินผลเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นการแปรรูปมันเทศ					
8	ความเหมาะสมและสอดคล้องของตัวชี้วัด จุดประสงค์การเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้และการวัดและประเมินผลเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นเพลงเรือ					
9	ความเหมาะสมของระยะเวลาที่ใช้ในการเรียนการสอน					
10	ความเหมาะของวิทยากรที่จัดการเรียนการสอน					

แบบวัดความพึงพอใจที่มีต่อหลักสูตรท้องถิ่น
เรื่องภูมิปัญญาการจักสาน ภูมิปัญญาการแปรรูปมันเทศ และภูมิปัญญาเพลงเรือ

ระดับความพึงพอใจ

5 หมายถึง มากที่สุด
4 หมายถึง มาก
3 หมายถึง ปานกลาง
2 หมายถึง น้อย
1 หมายถึง น้อยที่สุด

คำชี้แจง กาเครื่องหมาย √ ที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน

ข้อ	รายการ	ระดับความพึงพอใจ				
		5	4	3	2	1
1	นักเรียนสามารถนำความรู้จากหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นการจักสาน การแปรรูปมันเทศ และเพลงเรือ ไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้					
2	นักเรียนสามารถนำความรู้จากหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นการจักสาน การแปรรูปมันเทศ และเพลงเรือ ไปปรับใช้ในการสร้างอาชีพเพื่อให้เกิดรายได้					
3	นักเรียนสามารถนำความรู้จากหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นการจักสาน การแปรรูปมันเทศ และเพลงเรือ ไปถ่ายทอดผู้อื่นได้					
4	หลักสูตรท้องถิ่นเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นการจักสาน การแปรรูปมันเทศ และเพลงเรือ เป็นการนำเอาภูมิปัญญาในชุมชนกลับมาใช้ให้เกิดประโยชน์					
5	หลักสูตรท้องถิ่นเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นการจักสาน การแปรรูปมันเทศ และเพลงเรือ ทำให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นของตน					
6	หลักสูตรท้องถิ่นเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นการจักสาน การแปรรูปมันเทศ และเพลงเรือ ทำให้นักเรียนเห็นคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่นของตน					
7	หลักสูตรท้องถิ่นเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นการจักสาน การแปรรูปมันเทศ และเพลงเรือ สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตในชุมชนของตน					
8	หลักสูตรท้องถิ่นเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นการจักสาน การแปรรูปมันเทศ และเพลงเรือ ทำให้นักเรียนเห็นความสำคัญในการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น					
9	การจัดกระบวนการเรียนรู้ช่วยให้นักเรียนสามารถเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง					
10	การจัดกระบวนการเรียนรู้กระตุ้นให้นักเรียนเกิดความกระตือรือร้นในการเรียน					

11	กิจกรรมการเรียนรู้ช่วยสร้างบรรยากาศที่ดีในการเรียน					
12	กิจกรรมการเรียนรู้ช่วยให้นักเรียนเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่น					
13	การจัดการเรียนรู้ช่วยให้นักเรียนสร้างองค์ความรู้ขึ้นเองได้					
14	กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ทำให้นักเรียนมีความสนุกสนานในการเรียนและทำกิจกรรม					
15	กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ช่วยทำให้นักเรียนเกิดความรักและชื่นชมในชุมชนของตน					



ประวัติวิทยากร

นางสาววันดี ศรีสวัสดิ์

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

โทร. 035 – 252756 081 – 9470971 ID line: tiewinter

ประวัติการศึกษา :

- ☐ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์ สาขาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร มหาวิทยาลัยรามคำแหง กรุงเทพมหานคร
- ☐ บริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาภาษาอังกฤษธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จ. ปทุมธานี
- ☐ ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง แผนกวิชาการท่องเที่ยว สถาบันเทคโนโลยีราช -มงคล วิทยาเขตพระนครศรีอยุธยา วาสุกรี

ประวัติการฝึกอบรมและดูงาน :

- ☐ หลักสูตรการต้อนรับและการบริการ
- ☐ อบรมภาวะผู้นำและการพัฒนาบุคลิกภาพ และ ความสามารถทางด้านภาษา สถาบันอินเตอร์ เอคคาดามิค
- ☐ อบรมแลกเปลี่ยนด้านวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม กับองค์การสหประชาติ ตามโครงการ “Oriental Princess Environment Envoy” ณ ประเทศเยอรมันนี
- ☐ ฝึกอบรมการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ (EQ)
- ☐ ฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่องการสร้างกลยุทธ์และวิสัยทัศน์ในการทำงาน
- ☐ ฝึกอบรมหลักสูตรธรรมาภิบาลเพื่อการพัฒนาคณะ รุ่น 6

ตำแหน่งและผลงานปัจจุบัน :

- ☐ รองคณบดีด้านวิชาการและวิจัย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
- ☐ ผู้ช่วยคณบดีด้านศิลปวัฒนธรรม คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
- ☐ หัวหน้าสาขาภาษา คณะศิลปศาสตร์ ศูนย์วาสุกรี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
- ☐ หัวหน้างานกองประชาสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

☐ มัคคุเทศก์อิสระ บริษัทอยุธยาอินเตอร์เซอร์วิส จำกัด

☐ วิทยากรฝึกอบรมด้านทักษะภาษาอังกฤษ ศูนย์ฝึกอบรมไฮเทค นิคมอุตสาหกรรมไฮเทค นิคมอุตสาหกรรมสหรัตนนคร นิคมอุตสาหกรรมบางปะอิน และนิคมอุตสาหกรรมโรจนะ บริษัทลาซาด้า(ประเทศไทย)

☐ วิทยากรฝึกอบรมด้านการพัฒนาบุคลิกภาพและภาวะผู้นำหน่วยงานภาครัฐและเอกชน

ประวัติงานวิจัย

☐ ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนกับการปรับตัวด้านภาษาของนักศึกษาคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ได้รับทุนจากกองทุนวิจัยมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ปีงบประมาณ 2558

☐ การศึกษาองค์ความรู้ด้านวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นตำบลทับน้ำ อ.บางปะหัน จ.พระนครศรีอยุธยา ได้รับทุนจาก สกว. และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ปีงบประมาณ 2558

☐ ปัจจัยเชิงสาเหตุพหุระดับที่ส่งผลให้ความสามารถด้านทักษะภาษาอังกฤษของวัยรุ่นไทยต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน ปีงบประมาณ 2556